

DRAGAN ĐIDO

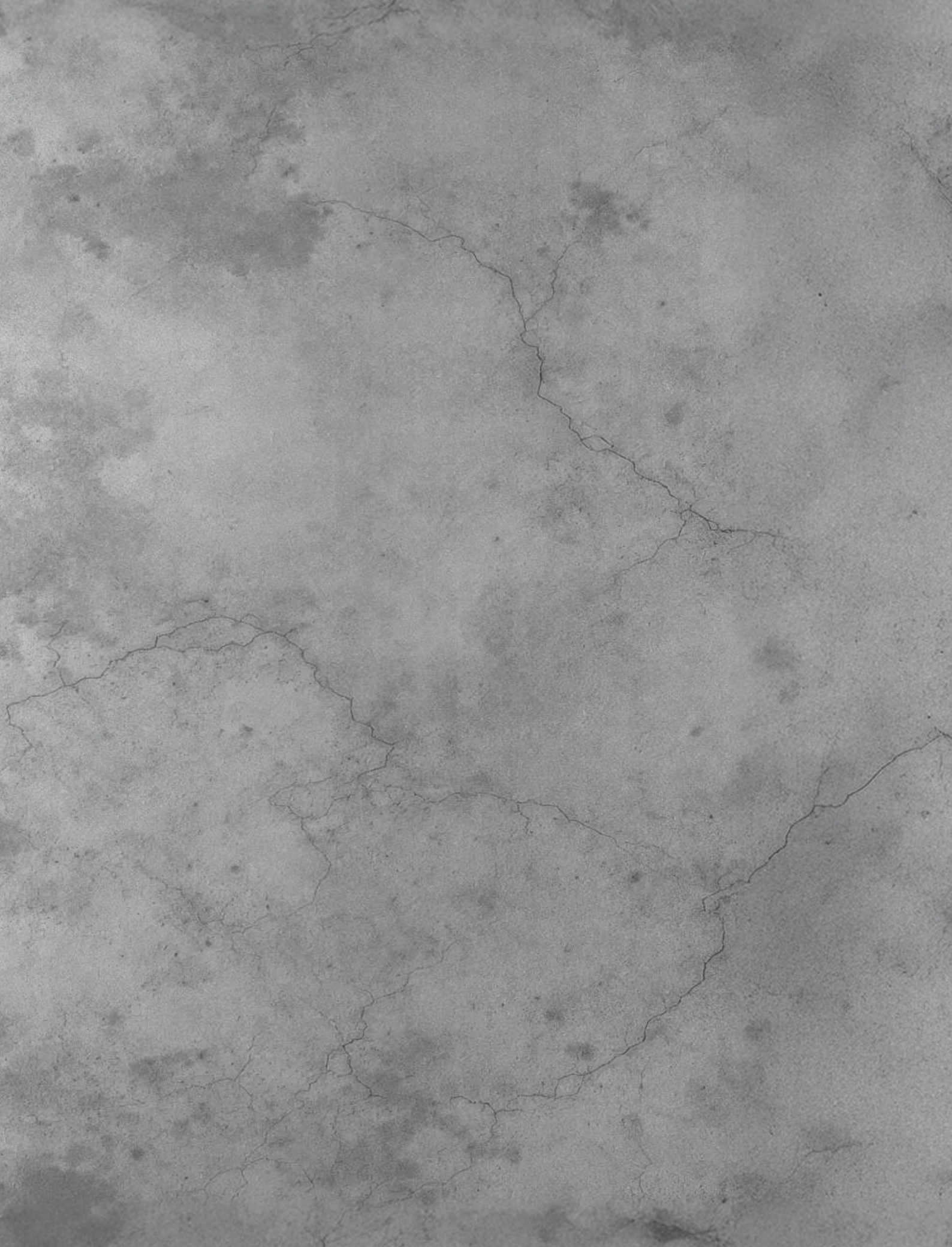
KORJENI

SRCE JEDNE ZAJEDNICE U KORICAMA

NOVA BILA - TRAVNIK
1995. - 2025.

MEMOARSKA
MONOGRAFIJA

Hrvatskog
kulturnog centra
Nova Bila

Gre
jedne zajednice
u baricama
KORIJENI

DRAGAN ĐIDO

KO *Gre*
RI *jedne zajednice*
JENI *u karicama*

NOVA BILA – TRAVNIK
1995. – 2025.

MEMOARSKA
MONOGRAFIJA

Hrvatskog
kulturnog centra
Nova Bila

Autor: Dragan Đido

Izdavač: Hrvatski kulturni centar Nova Bila

Urednik izdanja: Dragan Đido

Asistent urednika: Marko Zovko

Lektura i korektura: Nela Đido

Dizajn naslovnice i grafička obrada: Stanislav Nikolić

Fotografije: Arhiva HKC-a, privatne zbirke članova i suradnika

Tisak: Print-GS d.o.o. Travnik

Naklada: 1.000 primjeraka

Suradnici na izradi monografije: Ilijana Budimir Trupina,
Marina Pendeš, Nikša Čović

Tisak realiziran uz potporu: Općine Travnik, Ministarstva obrazovanja, znanosti, mladih, kulture i športa Srednjobosanskog kantona/Kantona Središnja Bosna, Federalnog ministarstva kulture i sporta, Fondacije za muzičke, scenske i likovne umjetnosti Sarajevo, Ministarstva civilnih poslova Bosne i Hercegovine te Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske.

Memoarska monografija je objavljena povodom 30 godina djelovanja JU Hrvatskog kulturnog centra Nova Bila, kao trajni spomen na ljude, događaje, stvaralaštvo i vrijednosti koje su izgradile i očuvale kulturni identitet hrvatskog naroda u Lašvanskoj dolini.

08	•	RECENZIJAMEMOARSKE MONOGRAFIJE KORIJENI
10	•	UVODNIDIO
12	•	PREDGOVOR
14		Riječ autora
16		Kako čitati ovu memoarsku monografiju
18		Poruka zahvalnosti
20	•	I. KORIJENI IDEJE
22		Iz prisile je niknuo san
26		Preduvjet rađanja ideje Hrvatskog kulturnog centra Nova Bila
30		Večera u konobi
34		Kad vizija naiđe na razumijevanje
36		Veliko hvala ljudima koji su me učinili jačim
38		Rezime I. poglavlja
40	•	II. KLJUČ POČETKA
42		Ključ u ruci, san u srcu
48		Akcija od jutra do sutra
52		Sutra koje je postalo sada
54		Opet sutra, pa tako redom od jutra do sutra
58		Paralelne aktivnosti u tromjesečnom razdoblju adaptacije
60		Probe i nastupi Limene glazbe Nova Bila
62		Izrada logotipa Hrvatskog kulturnog centra i limene glazbe
64		Organizacija prve manifestacije Dani kulture i športa Nova Bila 1995.
66		Pregovori o pokretanju Područnog odjela OGŠ Jakova Gotovca
		Novi Travnik u Novoj Biloj
68		Udah duše
70		Rezime II. poglavlja

74	•	III. UMJETNIČKI STUBOVI
76		Limena glazba „Lašva“ Nova Bila
86		OGŠ Jakova Gotovca Novi Travnik – Područni odjel Nova Bila
94		Hrvatsko amatersko kazalište Travnik
98		Hrvatska misao
102		Tamburaški orkestar „Lašvanske tamburice“ Nova Bila
106		Plesni studio „Prijatelji djece Maya“
112		Mala škola puhača – glazbeni temelj zajedništva i budućnosti
118		Kazalište mladih „Korifej“ Nova Bila
126		Vokalni sastav „Lašvanske dive“
136		Udruga „Nova Bila – Čuvarica tradicije“
142		Dječji zbor „Radost“
152		Kazalište „Logos“ Nova Bila
156		Rezime III. poglavlja
160	•	IV. MANIFESTACIJE I DOGAĐANJA
162		Uvijek prisutni - tradicionalni nastupi HKC-a
168		na lokalnim i regionalnim pozornicama
168		Dani Nove Bile
176		HKC-Fest
184		Smotra mladih i neafirmiranih bendova
188		Pop Song Fest
190		Božić u Travniku
202		Humanitarna misija HKC-a
206		Regionalni festival monodrame inBox
214		Rezime IV. poglavlja
218	•	V. MOSTOVI I ODRŽIVOST
220		Mostovi kulture i povjerenja
228		Hrvatski kulturni centar Nova Bila
236		Temelj rasta i trajanja
240		Vizija za budućnost JU HKC-a Nova Bila
242		Rezime V. poglavlja
246	•	ZAVRŠNI DIO
246		Završna misao
250		Izvori i dokumentacija
253		Bilješke o autoru

MEMOARSKA MONOGRAFIJA

KORJENI

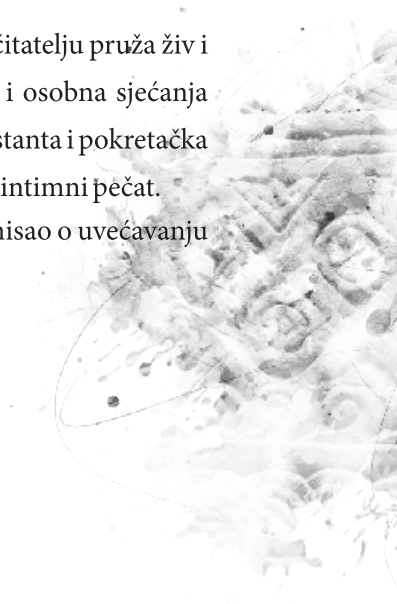
Recenzija
MEMOARSKJE MONOGRAFIJE
KORIJENI

Monografija o Hrvatskom kulturnom centru Nova Bila više je od dokumenta o nastanku i razvoju jedne institucije – ona je svjedočanstvo o vremenu, ljudima i snazi kulture da preživi i u najtežim okolnostima. Nastala u ratnom periodu, u maloj sredini koja se borila za opstanak, ova knjiga pokazuje kako je kultura postala ne samo utočište, nego i način očuvanja identiteta i zajedništva.

Autor nas vodi od prvih improviziranih prostorija, gdje su entuzijazam i ljubav prema umjetnosti bili jedini oslonac, do današnje, impozantne zgrade Centra. U tom putu ogleda se vizija, ali i neumoran rad pojedinaca i zajednice. Posebno je upečatljivo kako su obični ljudi, svojim skromnim doprinosima, vjerom i podrškom, uspjeli održati živom ideju da umjetnost mora imati svoje mjesto – bez obzira na okolnosti.

Sam naslov *Korijeni* upućuje na ono što simbolizira početak, snagu, opstojnost, zapravo sve što i stoji u osnovi ideje, trajanja i današnjeg oblika ovog Centra.

Monografija obiluje fotografijama, dokumentima i svjedočanstvima, pa čitatelju pruža živ i vjerodostojan uvid u prošlost. Istovremeno, kroz snažan emotivni ton i osobna sjećanja autora Dragana Đide koji je od samih početaka pa sve do danas ostao konstanta i pokretačka snaga Hrvatskog kulturnog centra Nova Bila, sve napisano ima i poseban, intimni pečat. Frekventne su riječi: identitet, sutra, zajedništvo, što uz stalno prisutnu misao o uvećavanju svih vrijednosti, ukazuje na optimizam, prosperitet i opće dobro.

Ono što se činilo kao nadgradnja, zapravo se pokazalo kao esencija samog života i opstanka, kako pojedinca tako i zajednice u vremenu, možda skromnih mogućnosti, u mnogome ograničenih, ali žednih natapanja onim što zaokružuje život dostojan čovjeka.

Riječ je o djelu koje nadilazi faktografsko bilježenje događaja. Ono je i hronika jednog vremena, i oda ljudskom entuzijazmu, dokaz da kultura nije luksuz, već nužnost – posebno onda kada je sve drugo dovedeno u pitanje.

Monografija o Centru može se čitati i kao inspirativna priča o snazi vizije i zajedništva, kao trajni podsjetnik da je umjetnost bila i ostala najjače oružje protiv zaborava i beznađa.

Đido je entuzijazmom, kao u godinama začetka, i sada više od trideset godina poslije, shvatio da urađeno nije dovoljno ako o tom vremenu i dosadašnjem radu ne ostane i pisani trag. Samo rijetko predani, istrajni i vizionari, osposobljeni su takvim senzibilitetom da prepoznaju trenutak.

U tom dekodiranju pravog trenutka pokazalo se – Đido je neprevaziđen.

mr. Amila Seferović

Predsjednica Upravnog odbora JU HKC-a Nova Bila

MEMOARSKA MONOGRAFIJA
KORJENI

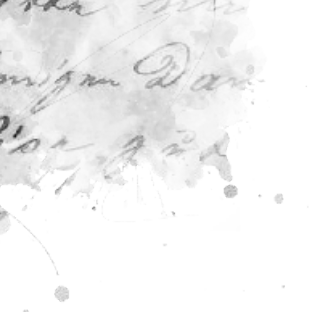
Usofnifio

PREDGOVOR

Ova memoarska monografija nosi naslov *Korijeni* i to ne slučajno. U vremenu u kojem se s nevjerojatnom lakoćom zaboravlja i još brže napušta ono što nas je oblikovalo, ova knjiga je pokušaj da se zaustavi vrijeme, zapamti i izgovori: „Bilo je teško, bilo je lijepo, bilo je naše.“

Pred vama nije tek zbirka uspomena. Pred vama stoji svjedočanstvo jednog sna, jednog naroda, jednog mjesta i jednog vremena. Ovo je priča o Hrvatskom kulturnom centru Nova Bila, ispričana riječima koje ne blijede i osjećajima koji ne stare. To je priča o njegovu nastanku, borbi, ustrajnosti i neumornoj predanosti kulturi, zajednici i identitetu. Ovdje ne govori samo autor. Govori zajednica, govori duh Nove Bile i govori Hrvatski kulturni centar – ne kao zgrada, nego kao srce koje kuca već trideset godina.

Na ovim stranicama, između redaka i poglavlja, čitat ćete o ljudima koji su darovali vrijeme, znanje, ruke i srce. O onima koji su vjerovali u ideju, čak i kada su svi oko njih sumnjali. O onima koji su umjetnost doživjeli kao poziv, a zajedništvo kao svetinju. I o onima koji su, bez velike pompe, ali s velikim žarom, gradili identitet jednog naroda u srcu Lašvanske doline.

U pričama, u prizorima s pozornice, u tonovima limene glazbe, u glasovima mladih kazalištaraca, u zvonima pjesme i šaptu molitve, sabrani su mirisi prostora, duh vremena i toplina ljudi. Nisu to samo podaci, nisu to samo događaji, to su trenuci koji su nas oblikovali. To su naši korijeni.

Ova knjiga ne pripada samo prošlosti, ona je most prema budućnosti. Neka bude nadahnuće novim generacijama, da poštuju ono što je bilo, stvaraju ono što tek dolazi i, usprkos svemu, ostanu svoji. Da znaju tko su i gdje su im korijeni.

Pišući ove stranice, vodila nas je jedna misao: da nijedna žrtva, nijedan trud, nijedna ideja ne ostanu zaboravljeni. Svaka rečenica u ovoj knjizi prožeta je zahvalnošću svima koji su utkali dio sebe u ono što Hrvatski kulturni centar Nova Bila danas jest – simbol kulturne otpornosti, dom umjetnosti i čuvar identiteta.

U toj priči ne tražimo savršenstvo, tražimo istinu i čuvamo je, ovdje, u *Korijenima*.

RIJEČ AUTORA

U vremenu kada je pucanj bio snažniji od pjesme, kad su snovi bili luksuz, a budućnost neizvjesna, rodila se ideja. Ideja o kulturnom prostoru koji će biti više od građevine, više od pozornice, više od institucije. Taj prostor, Hrvatski kulturni centar Nova Bila, postao je nada, utočište i odgovor na tiho, gotovo očajno pitanje: „Može li kultura spasiti dušu naroda?“

Ovu priču započinjem s osobitom pažnjom i s dozom opreza. Nisam siguran hoću li u njoj do kraja uspjeti, a to ćete, dragi čitatelji, prosuditi sami. Živimo u vremenu kada je ljudska sujeta krhka, a ego lako povredljiv. Dovoljna je tek jedna riječ, čak i ako je istrgnuta iz konteksta, da naruši smisao i izazove nerazumijevanje. Zato ovu knjigu pišem iskreno, s poštovanjem, sjećanjem i emocijom. Za one koji su zaboravljeni – da budu spomenuti. Za one koji tek dolaze – da znaju gdje su im korijeni.

Pred nama su nove generacije. Ne želim da povijest HKC-a ostane zabilježena samo kroz usmena kazivanja i fragmentarne uspomene. U eri digitalizacije, informacije se šire brzo i lako se čuvaju, ali ono što zaista vrijedi mora imati i svoj pisani trag. Zato sam odlučio uložiti trud i ostaviti ovo pisano, memoarsko, povijesno vrelo kao svjedočanstvo jednog sna, jednog puta i jedne zajednice.

Kažu da povijest pišu pobjednici. No u mojoj priči nema ni pobjednika ni poraženih. Postoje samo dobitnici. Dobitnici smo svi mi – sadašnji i budući članovi Hrvatskog kulturnog centra Nova Bila, ali i cijela lokalna zajednica kojoj smo odlučili darovati nešto veliko, vrijedno i sveto.

Možda će ova priča sadržavati više emocija nego što je uobičajeno za ovakvu vrstu teksta, ali to je jednostavno dio mene. Te emocije bude se same od sebe, iz svakog susreta, svake probe,

svakog koraka kroz hodnike Centra. Kad nešto nastane iz ljubavi i bude prožeto istinskim entuzijazmom, tada su i emocije razumljive, možda i potrebne.

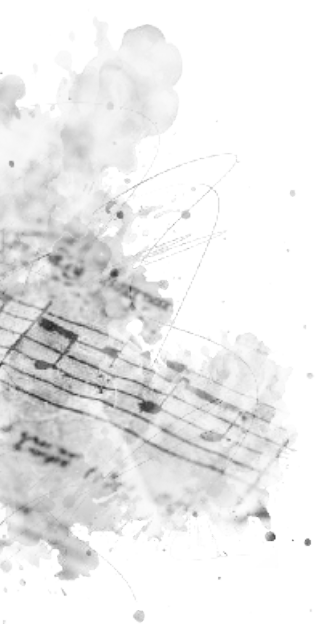
Pišem o instituciji koja je već odavno zrela i ovaj tekst želim pokloniti upravo njoj – da se jednoga dana, kad doživi duboku starost, netko prisjeti njezinih korijena. Nisam vidovit poput Nostradamusa, ali vjerujem u Darwinovu teoriju prirodne selekcije: ono što nastaje postupno, evolutivno, ima veće šanse opstanka. Suprotno tome, ono što se pojavi naglo, revolucionarno, često i nestaje istom brzinom. Vjerujem u čvrste temelje i u polagan, ali siguran rast HKC-a. Stoga ću ipak biti prorok i reći: pred ovom kućom je duga budućnost.

Mnogi je već nazivaju mojim drugim domom – i to nije fraza. Kao i svaka kuća, i ova naša ima svog arhitekta, svoje temelje i svoje noseće stupove. Arhitekt je onaj koji ju je zamislio, temelji su u osnivaču, u ljudima koji su je stvorili, a stupovi su njezine sekcije, aktivnosti, autentični dokumenti i fotografije koje su sabrane i skenirane upravo u ovom izdanju.

Dijete sam socijalizma – sustava u kojem su zasluge pripisivane kolektivu, a odgovornosti skrivane pod zajednički nazivnik, poznat kao „kolektivna odgovornost“. Danas, nakon što su se mnogi zidovi srušili, a brojni mitovi raspršili, jasno mi je jedno: iza svakog uspjeha stoji čovjek. Zbog toga ću u ovoj knjizi govoriti i o „malim ljudima“ – onima koji su ugradili komadić svoga života u ovu priču, a čije ime možda nikada neće krasiti naslovnice, ali čiji trag ostaje duboko utisnut u temelje našeg Centra.

Želja mi je da ova knjiga ima i edukativan karakter – da nekolicini bude korisna, da nekima bude putokaz, a drugima poticaj u vlastitim nastojanjima i borbama. Jer nijedna ideja, pa ni ova, ne bi preživjela da nije pala na plodno tlo. A to tlo – to su ljudi. Ljudi koji vjeruju u ono što sanjaš, koji ti daju potporu, koji pomažu da tvoj san postane zajednički san. Ponekad se ljudi razidu – zbog politike, zbog stranačkih interesa, osobnih ambicija ili različitih životnih puteva, ali plod koji su zajedno njegovali mora ostati dostupan svima i širiti svoj miris daleko preko granica vremena i prostora. A miris... ne poznaje granice: ni dob, ni spol, ni vjeru, ni naciju, ni boju kože, ni teritorij.

Taj miris sam prvi put osjetio 1995. godine. Bio je to miris novorođenčeta. Danas, 2025., taj isti miris nosi zrelost koja je spremna zakoračiti u svijet bez roditeljskog nadzora. I zato – hvala svima. Svima koji su svojim srcem, rukama, mišlju ili notom doprinijeli da ova priča živi. I neka traje. Neka se njezini korijeni ne zaborave.

KAKO ČITATI OVU MEMOARSKU MONOGRAFIJU

Ova memoarska monografija nije tek puka zbirka podataka, niti hladna kronika prošlih događaja. Ona nije sastavljena linearno, poput školskog udžbenika, niti je napisana s distancom povjesničara koji mirno promatra iz daljine. Ova knjiga je zapis iznutra – iz duše onoga koji je bio u središtu svih početaka. Pisana je riječima koje su proživljene, a ne tek oblikovane. Svaka rečenica nosi trag emocije, trenutka, odluke, žrtve ili radosti. Ona je svjedočanstvo – osobno, subjektivno, ali nikada neistinito.

Više od trideset godina stvaranja, borbe, umjetničkog oblikovanja i zajedničkog rasta u Hrvatskom kulturnom centru Nova Bila, sabrano je između ovih korica. To su godine u kojima su ljudi oblikovali prostor, a prostor zauzvrat oplemenjivao ljude. Godine u kojima se izgradila institucija, ali i duh, identitet i pripadnost.

Monografija je uređena s dubokim poštovanjem prema činjenicama, no one su ovdje ispričane ljudski, iskreno i osjećajno. U njezinom oblikovanju sudjelovao je urednički tim koji je s posebnom pažnjom i senzibilitetom pratio autorove misli, čuvao autentičnost izraza i bdio nad istinom koja je ostala netaknuta.

Čitajući ovu knjigu, ne tražite neutralnost. Ne tražite povijesnu sterilnost. Uronite u nju upravo onako kako je i pisana, iznutra, sa srcem. Dopustite da vas vodi nit emocije koja se

proteže svakim poglavljem. Svaka stranica donosi tragove jednog puta: od skromnih početaka, improvizacija i adaptacija, preko stvaranja umjetničkih sekcija, do velikih koncerata, festivala, smotri, promocija i putovanja.

Kroz tekstove ćete osjetiti i ono što nije lako mjerljivo: snagu upornosti, težinu odgovornosti, zanos stvaranja, ali i krhkost međuljudskih odnosa. U ovoj knjizi nisu zapisani samo događaji – u njoj su imena, lica, pogledi, glasovi. Tu su ljudi koji su činili i koji i danas čine srce ove institucije.

Zato vas pozivam: ne listajte ovu knjigu površno i ne čitajte je u žurbi. Vraćajte se stranicama koje vas dotaknu. Zastanite nad fotografijama i uočite detalje. Osjetite duh vremena koji iz njih progovara. Pokušajte razumjeti kontekst, trenutke odluka, male pobjede i velike prekretnice. Iznad svega, dopustite da vas vodi duh zajedništva, stvaralaštva i kulturnog otpora – duh koji se iz svake rečenice tiho, ali postojano razlijeva.

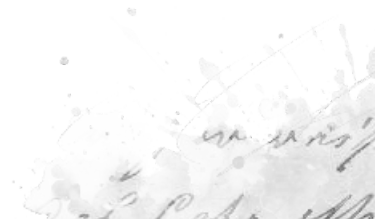
Jer ovo nije knjiga o prošlosti, nego knjiga o tome kako se prošlo da bismo ostali.

U njoj su emocija i činjenica neraskidivo povezane, a jedina istina koja nas je vodila bila je ona bez uljepšavanja – onakva kakva jest.

PORUKA ZAHVALNOSTI

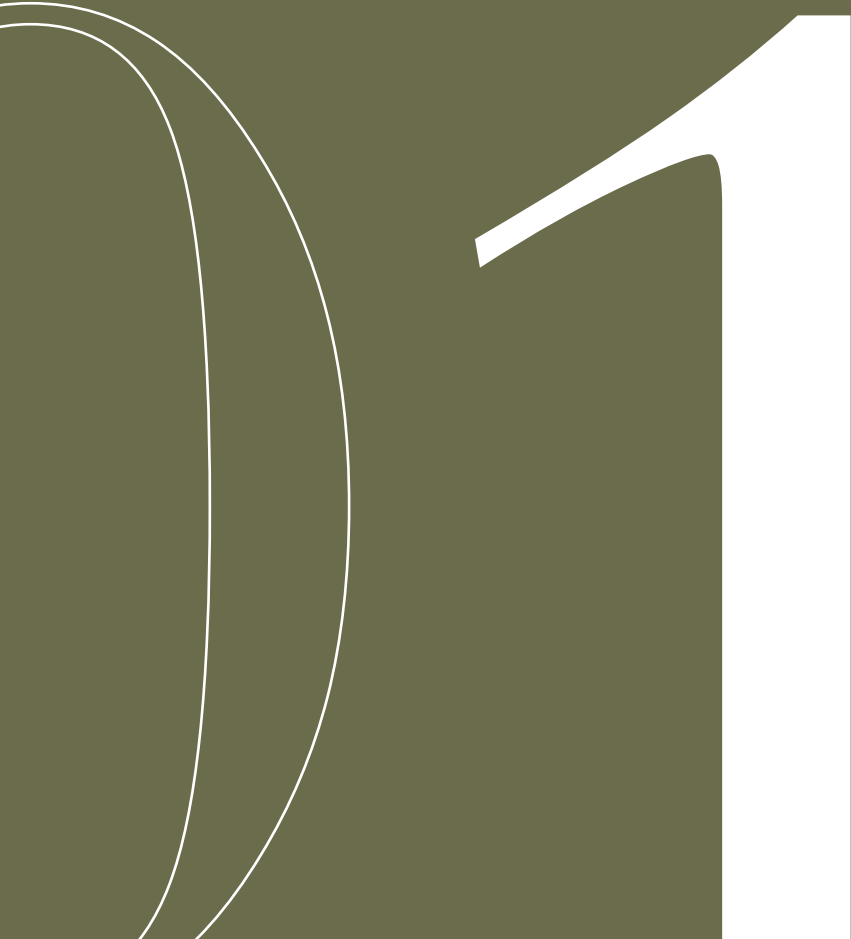
Na kraju, ali ne manje važno, neka se ispiše i ova duboka, iskrena i zaslužena zahvalnost. Jer ne može postojati priča o zajednici bez ljudi, niti memoarska monografija bez onih koji su je živjeli prije nego što je bila zapisana. Ovo je, stoga, više od zahvale – ovo je zahvalnica svima koji su sanjali zajedno. Onima koji su radili tiho, neumorno, bez traženja pozornice. Onima koji su, možda nesvjesno, bili oslonac, nadahnuće i pokretači.

Zahvalnost ide asistentima i suradnicima koji su bdjeli nad odlomkom s razumijevanjem, savjetom i pažnjom. Zahvalnost svakome tko je svojim djelima, riječima, prisutnošću ili čak šutnjom u pravom trenutku postao neizbrisiv dio ove priče.

Hvala svakom rukopisu, svakom ispravljenom retku, svakom akordu, svakom djetetu koje je kročilo u dvoranu HKC-a, svakoj baki koja je ustupila stolicu u prvom redu, svakom roditelju koji je odveo dijete na probu, svakom prijatelju iz susjedne općine, iz Hrvatske ili iz dijaspore... Hvala svakom dobronamjernom čovjeku koji je prepoznao vrijednost u onome što radimo i pružio ruku. Vi ste ti koji nosite ovu priču. Vi ste korijeni.

Hvala svima koji su pomogli da riječi ne ostanu samo riječi, nego da postanu svjedočanstvo i udahnu život ovoj knjizi. Da postanu trajni zapis jednog vremena, jedne zajednice i jednog kulturnog otpora koji ne pristaje na zaborav. Bez vas ova knjiga ne bi bila ono što jest – srce jedne zajednice u koricama.

Knjizeni isjezi

U jeku rata, dok su granate još padale, a životi se krojili između skloništa i nade, rodila se ideja koja će promijeniti lice zajednice. Ne iz snage institucija, nego iz snage ljudi. Ovo poglavlje donosi priču o začetku Hrvatskog kulturnog centra Nova Bila – viziji rođenoj u tišini poratne boli, uz pomoć glazbe, jednog entuzijazma i večere u konobi. San o kulturi usred ruševina postao je prva iskra koja će zapaliti plamen budućnosti.

IZ PRISILE JE NIKNUO SAN

Kako bih uopće započeo priču o nastanku Hrvatskog kulturnog centra Nova Bila, moram se vratiti petnaest mjeseci unatrag prije osnivanja Centra, u vrijeme potpisivanja Washingtonskog sporazuma o formiranju Federacije Bosne i Hercegovine. Taj važan dokument potpisali su predstavnici Bošnjaka i Hrvata iz Bosne i Hercegovine, uz posredovanje Republike Hrvatske. Bio je to čin kojim je, barem formalno, označen kraj oružanog sukoba između dvaju naroda, rata koji je započeo u travnju 1993. godine.

Samo mjesec dana nakon potpisivanja sporazuma, kada se tek stidljivo počelo vjerovati da je mir moguć, da će se ljudi vratiti životu, javila se misao o ponovnom osnivanju Limene glazbe Nova Bila. Ta ideja nije bila slučajna. U poratnoj tišini, u praznini koju je ostavila ratna strahota, glazba se činila kao najprirodniji odgovor, kao potreba i sredstvo ozdravljenja koje nam je svima bilo prijeko potrebno. I ne samo nama, nego i djeci, starijima i svima koji su godinama živjeli u atmosferi straha, neizvjesnosti i preživljavanja.

Zadatak koji se pred nas postavio bio je iznimno zahtjevan. Bili smo desetkovani i raseljeni. Nismo imali instrumente, odore, notne materijale, prostor za probe, niti vodstvo. Glavni i tada jedini stvarni pokretač bio je Marinko Matošević, dugogodišnji član orkestra, glazbenik i entuzijast. Upravo on prepoznao je mogućnost da se sve pokrene ispočetka i tu je priliku vidio u meni.

Iskreno govoreći, osjećao sam veliki teret. Znao sam da odgovornost nije mala. Ipak, pristao sam. Prvenstveno zbog ljubavi prema limenoj glazbi, ali i zbog konkretne ponude gospodina Matoševića – da budem premješten na dužnost vozača u bojni, čime bih dobio prijeko potrebno vrijeme i sredstva da se posvetim obnovi orkestra.

Marinko mi je tada rekao kako je uspio spasiti mali dio ispravnih instrumenata, a znao je i gdje se nalaze dijelovi potpuno uništenih koji bi, uz hitnu restauraciju, mogli biti ponovno upotrebljivi. Budući da je i sam bio aktivan glazbenik od samog osnutka orkestra 1974. godine, nesebično mi se stavio na raspolaganje – bez zadržske, danonočno i u svakom pogledu.

Poratna euforija, želja za obnovom i zajedništvo koje nas je povezivalo, olakšali su početak. Preživjeli članovi limene glazbe brzo su se okupili. Prisjećali smo se onih kojih više nije bilo među nama. Njihova žrtva bila je trajna obveza i nadahnuće da nastavimo dalje.

Prvo okupljanje održano je u travnju 1994. godine, ispred osnovne škole u Novoj Biljoj. Škola, iako devastirana i pretrpana, bila je jedino mjesto na raspolaganju. Ravnateljica Jelica Žuljević bez ikakve zadržske ustupila nam je prostor. Improvizirali smo prostor za rad orkestra. Probe su se održavale svaku drugu večer, unatoč činjenici da smo imali šest puta više glazbenika nego instrumenata. Notnog materijala gotovo da i nije bilo, svirali smo po sjećanju i sluhu. Sve do danas pamtim da se svaka nova proba održavala u drugoj učionici,

sve dok se nismo konačno smjestili u malu svlačionicu školske dvorane. Nije imala stakla, grijanja ni dovoljno sjedećih mjesta. Svaka nova stolica bila je dragocjena. Malo po malo, stvorili smo prostor koji smo zvali svojim.

Istovremeno smo tragali za notnim materijalima. Nakon uspostave komunikacijskog punkta između Travnika i Nove Bile, na Putićevu, prvi put nakon višemjesečne izolacije, otišli smo u Travnik. Tamo smo pronašli gospodina Mladena Beljana. Sudjelovao je na nekoliko proba, dao nam dragocene upute, kratko vodio orkestar i potom otišao u Zagreb.

Uvjeti u kojima smo radili bili su iznimno skromni. Rasvjetu smo osiguravali lojanicama i svijećama. Za grijanje smo koristili malu peć zvanu „cigančica“, uz nepisano pravilo da svaki glazbenik treba donijeti jedno drvo na probu. Vraćali smo se kućama zadimljeni, ali ispunjeni osjećajem zadovoljstva. Instrumente smo popravljali sami: peglali lim, varili i čistili. Neke smo pronašli u kućama gdje su privremeno boravili prognanici. Svatko je pomagao koliko je mogao. Malo po malo, „kućili smo se“, kako bi rekli naši stari.

Već za nepuna dva mjeseca imali smo dovoljan broj instrumenata za osnovne dionice. Prvi nastupi organizirani su vlastitom inicijativom. Željeli smo pokazati da postojimo, djelujemo i sviramo. Orkestrom je ravnao Marinko Matošević – davao znak za početak i potom se uključivao u svirku.

Nastupi su uslijedili u raznim prigodama – od svečanih do komemorativnih. Rat je još trajao. Sudjelovali smo u pogrebnim povorkama, obljetnicama i komemoracijama.

Jedan od najznačajnijih trenutaka dogodio se 14. lipnja 1994. godine, kada je Limena glazba Nova Bila svirala povodom dolaska prvog predsjednika Republike Hrvatske, dr. Franje Tuđmana, u Središnju Bosnu. Posjetio je UNPROFOR-ov kamp u Staroj Biljoj, Vitez,

Busovaču i Novu Bilu. Posebno pamtim njegov posjet Crkvi-bolnici u Novoj Biljoj, simbolu opstanka i hrabrosti, kada je izrekao riječi koje su nam ostale urezane: „Republika Hrvatska podariti će ovoj regiji novu, modernu hrvatsku bolnicu, na čast i ponos hrabrom, napaćenom narodu.“

Do početka 1995. godine, i dalje bez stalnog kapelnika, ostvarili smo čak 103 nastupa. Nerijetko i po tri nastupa u jednom danu. Nastupali smo u šarenim, maskirnim odorama, koliko-toliko ujednačenima, no naš entuzijizam i uigranost nisu ostavljali ravnodušnim.

Pet mjeseci nakon posjete predsjednika Tuđmana, 19. listopada 1994., na Dubravama je položen kamen temeljac za novu bolnicu. Tom događaju nazočili su brojni visoki uzvanici – politički, crkveni, kulturni – te više od deset tisuća ljudi, a među njima i mi. Taj je trenutak fotografijom zabilježio Srećko Stipović – Limena glazba Nova Bila s Terezom Kesovijom, koja je tom prigodom izvela pjesmu *Srebrna Bosna*.

Sve što smo činili, činili smo bez sigurnih uvjeta: bez pravog prostora, bez instrumenata, bez garancije – samo s idejom. San o tome da će jednog dana kultura imati svoj dom bio je ono što nas je pokretalo. Tamo gdje su bile ruševine, mi smo vidjeli pozornicu. Tamo gdje je bila neizvjesnost, mi smo postavljali temelje buduće ustanove.

Mnogima je to izgledalo kao utopija, možda i kao iluzija. No iz prisile, iz nužde i volje za životom, niknula je ideja. Iza nje nije stajala ni politika, ni financijska moć, ni sustav – stajali su ljudi, volja i ljubav prema svome.

Hrvatski kulturni centar Nova Bila nastao je iz potrebe da život ide dalje, da se ponovno pjeva, svira i glumi – da postoji mjesto gdje možemo reći: „Mi smo tu, postojimo i imamo što reći.“

PREDUVJET RAĐANJA IDEJE HRVATSKOG KULTURNOG CENTRA NOVA BILA

Nastanak ideje o Hrvatskom kulturnom centru Nova Bila ne može se odvojiti od vremena, okolnosti i ljudi koji su u to vrijeme živjeli. Bio je to period kad su sirene, skloništa i noći bez struje još uvijek bili svakodnevica, ali se u srcima ljudi sve snažnije javljalo pitanje: što ostaje nakon preživljavanja? I odgovor nije bio samo u sigurnosti, nego u dostojanstvu.

Dostojanstvo naroda i zajednice nije se mjerilo samo kruhom i zaklonom, već i pravom na vlastiti glas, na identitet, izražavanje i kulturni život. Kulturno djelovanje tada nije bilo luksuz, nego potreba. I upravo ta potreba bila je razlog što je usred rata obnovljena Limena glazba Nova Bila, organizirane prve probe i pokrenute male priredbe.

Od prvog ponovnog okupljanja glazbe u travnju 1994. godine, moj je jedini „ured“ bio osobni automobil, a jedino pomagalo – stara pisaać mašina koju mi je na korištenje ustupio tadašnji župnik, fra Zoran Livančić. Na toj mašini nastali su brojni dopisi, zamolbe i zapisnici – danas dragocjeni pisani svjedoci jednog vremena. Tada smo još koristili stari pečat Limene glazbe „Sebešić“, ali ideje su već bile nove.

Kako je glazba rasla i bilježila sve više nastupa, rodila se ideja o formiranju Glazbenog voda pri Prvoj satniji Prve bojne brigade „Frankopan“. Ideja se brzo realizirala: postali smo službena glazbena postrojba i time stekli uvjete za simbolične naknade koje je isplaćivala Ratna vlada Hrvatske Republike Herceg-Bosne.

Nove okolnosti otvorile su i nove mogućnosti. Pridruživali su nam se novi glazbenici, najprije iz Travnika: Stjepan Batić-Kepa, Zlatko Ignjić, Slavko Smodek i profesor Mato Čović, čovjek koji će kasnije glazbi posvetiti cijelog sebe. Potom su dolazili i glazbenici iz Zenice: Aurelije Grgić-Grga, Mirko Dohnalek, Ljubomir Kelava, Dragan Karać, Dragana Durmić... U relativno kratkom vremenu, zahvaljujući profesoru Čoviću, obnovili smo repertoar i postali spremni za nastupe diljem cijele Herceg-Bosne.

Uz obveze u glazbi, krajem 1994. godine otvorio sam i malu privatnu trgovinu „Kula“ u Novoj Biloj jer se od nečega jednostavno moralo živjeti. U trgovini je radila moja supruga Marija, dok sam ja, između brojnih glazbenih i organizacijskih obveza, pronalazio vrijeme za nabavu robe. Roba se donosila kroz tada još uvijek nesigurne i opasne vojne punktove: Kaćune, Brestovsko, Kiseljak... sve do juga.

Dodatna obveza bila mi je prijevoz glazbenika iz Travnika, Busovače i okolnih mjesta na probe i nastupe. Vrijeme je bilo teško: ljudi nisu imali stalne poslove ni redovite prihode, vladala je opća neimaština. Dolazak u Novu Bilu za mnoge nije bio samo glazbeni angažman već i prilika da sa sobom ponesu nešto hrane. Netko ju je dobio iz moje trgovine, netko od gospodina Marinka Matoševića, a netko od domaćih glazbenika. Pomoć se uvijek pronalazila jer ljudskost nije posustajala.

Rasli smo brzo. Limena glazba pretvarala se u ozbiljan, jak i prepoznatljiv puhački orkestar. Počeli smo razmišljati o boljem prostoru za rad. Kao netko tko je odrastao u Novoj Biloj, znao sam da prostor Starog restorana „Sebešić“ ima dugu društvenu funkciju: ondje su se održavale zabave, matinee, javna okupljanja.

Predložio sam Marinku Matoševiću da se obratimo Općinskom poglavarstvu Travnik, tada sa sjedištem u Novoj Biloj, sa zamolbom za dodjelu prostora – iako je dobar dio objekta koristila Vojna policija HVO-a, a preostalim dijelom upravljao gospodin koji je polagao pravo na restituciju nekada oduzete imovine.

U to vrijeme cijelo područje uz magistralnu cestu M5, od Doma zdravlja do igrališta, bilo je zasađeno. Kukuruz je rastao između objekata, a igralište bilo preorano i zasijano pšenicom. Jasno mi je bilo da sama limena glazba ne može dobiti toliko prostor samo za sebe.

Već tada u meni je sazrijevala veća vizija. U travnju 1995. godine predložio sam da zatražimo prostor za osnivanje kulturnog centra. Bio je to trenutak snažne afirmacije nacionalnog identiteta kada sam rekao: „Treba nam Hrvatski kulturni centar Nova Bila.“

Marinko Matošević, moj najbliži suradnik i podrška u svemu do tada, prihvatio je tu ideju s iskrenim oduševljenjem. Iskreno govoreći, nisam dovoljno poznavao lokalne političke ni društvene lidere. Marinko je predložio konkretno rješenje: večeru u vlastitoj obiteljskoj konobi. Na tu je večeru pozvao sve relevantne čimbenike – predstavnike općine, crkve, političkih i kulturnih struktura. Večeru je osobno organizirao, uz nesebičnu pomoć svoje supruge Ane. Moja zadaća bila je jasna – pred okupljenima iznijeti viziju o osnivanju Hrvatskog kulturnog centra Nova Bila.

Dakle, preduvjet rađanja ideje HKC-a nije bio jedan čin, nego više njih. Prvi – duhovni otpor: odbijanje da umjetnost šuti dok rat govori, otpor koji nije imao oružje, nego note, riječi, slike i vjeru. Drugi – zajedništvo. U opkoljenoj dolini Lašve ljudi su bili jedni drugima sve. Susjed je bio brat, a dijete svake obitelji – dijete svih. Iz tog duha rađale su se inicijative koje nisu bile privatne, već zajedničke. I treći – vizija: vjerovanje da ono što činimo u trenutku slabosti može postati temelj snage. Vizionari tog vremena nisu čekali bolje dane – oni su ih stvarali.

HKC Nova Bila nije rođen kad je zgrada obnovljena. Rođen je puno ranije – u glavi glazbenika bez instrumenta, u glasu djeteta koje pjeva, u oku bake koja šapatom recitira stihove dok padaju granate.

Preduvjet njegovog rađanja bio je čovjek i snaga duha.

VEČERA U KONOBİ

Bio je svibanj 1995. godine. Sve je bilo unaprijed dogovoreno. Najutjecajniji ljudi društveno-političkog života hrvatskoga dijela općine Travnik, sa sjedištem u Novoj Biloj, bili su pozvani kao gosti. Okupljanje se održalo u toploj konobi obiteljske kuće Marinka i Ane Matošević.

Za istim stolom okupili su se: načelnik Općinskog poglavarstva Travnik sa sjedištem u Novoj Biloj, Mirko Batinić; predsjednik Općinskog odbora Hrvatske demokratske zajednice Travnik, Anto Spajić; župnik Župe Svetog Duha Nova Bila, fra Zoran Livančić; bojnik Marinko Matošević sa suprugom i moja malenkost.

Iako su me svi prisutni do tada poznavali tek površno, uglavnom kroz moj rad na obnovi i brojnim nastupima Limene glazbe Nova Bila, gospodin Matošević predstavio me s toliko osobne strasti, podrške i povjerenja da sam u istom trenutku osjetio navalu adrenalina, nelagodu, ali i snažan osjećaj odgovornosti. Znao sam da dolazim pred ljude koji mogu odlučiti o sudbini jedne ideje.

Stol je bio pun. U kutu konobe dimio se roštilj, neprestano u pogonu. Služilo se domaće vino, ono isto koje mi je, kako se kaže, „odriješilo jezik“. I tada sam počeo govoriti.

Iznio sam svoju viziju – ideju o osnutku Hrvatskog kulturnog centra Nova Bila. Iskreno, bojao sam se kako će ideja biti prihvaćena, ne zbog sadržaja nego zbog lokacije koju sam predlagao. Okruženje na koje sam mislio bile su oranice, kukuruzna i pšenična polja. Ipak, nasuprot mojim bojaznima, svi su me slušali pažljivo, s tihim razumijevanjem. Osjetio sam to.

Tada sam se u potpunosti otvorio, govoreći ono što sam nosio u sebi – iz vlastite mašte, iskustva, uvjerenja i iz potrebe zajednice. Podsjetio sam ih kako je upravo taj prostor nekoć bio mjesto okupljanja: zabava, igranki, matineja. Gospodin Spajić i gospodin Batinić prisjetili su se tih vremena s iskrenom toplinom. Predložio sam da pokušamo sve to ponovno oživjeti, ali u suvremenijem, dubljem, ozbiljnijem i trajnom obliku.

Predočio sam ideju prostora u kojem bi se udahнула duša zajednice: okupljanje svih postojećih kulturnih i glazbenih sekcija – Limene glazbe Nova Bila, Hrvatskog amaterskog kazališta Travnik, koje je tada imalo tek jednu premijeru, ali izniman potencijal. Uz to, planirano je otvaranje Područnog odjela Osnovne glazbene škole Jakova Gotovca iz Novog Travnika, čija je prisutnost u zajednici tek bila u začetku.

Opisivao sam kako bi taj centar mogao izgledati: unutarinja dvorana s pozornicom, obnovljena vanjska fasada u modernom arhitektonskom izrazu, ponovno oživljena fontana, mali cvjetni trg, vanjska pozornica pod otvorenim nebom... Maštom sam već gradio centar. U glavi, on je već bio živ.

Nakon mog iscrpnog izlaganja nastupila je tišina. Zatim je načelnik, gospodin Mirko Batinić, postavio jednostavno, ali ključno pitanje:

„Smatraš li se sposobnim to sve i ostvariti?“

Odgovorio sam kratko: „Da, ali samo uz pomoć svih vas koji večeras sjedite ovdje.“

Svi prisutni odmah su izrazili svoju podršku. Gospodin Batinić potom je rekao:

„Nabaci sve to na papir što si nama ispričao i prvoga lipnja javi se u Općinsko poglavarstvo Travnik sa sjedištem u Novoj Biloj. U sobi broj jedan, kod pročelnika za društvene djelatnosti, dobit ćeš mjesto tajnika za kulturu. Radit ćeš na realizaciji tog projekta.“

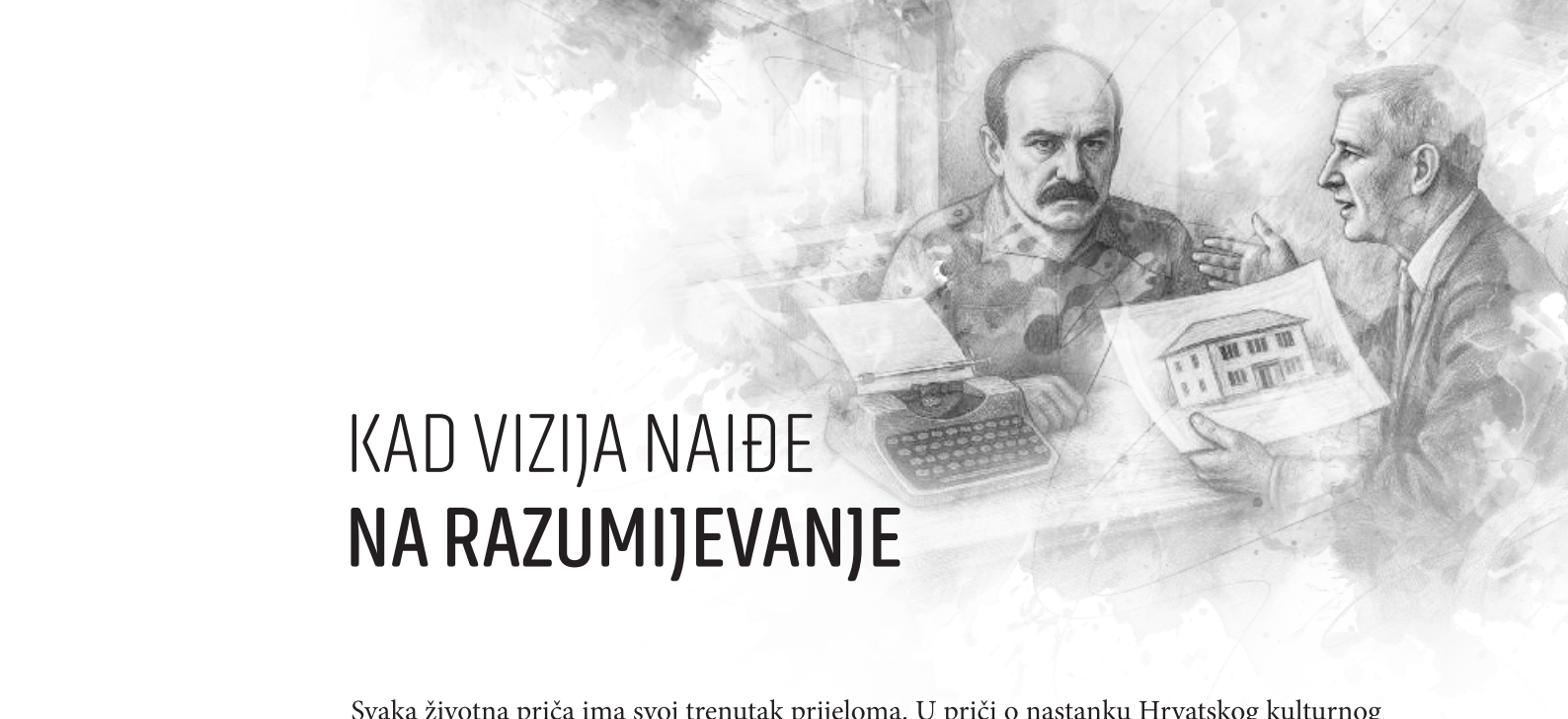
Iskreno, nisam očekivao toliku podršku, a najmanje stalno zaposlenje. To mi uopće nije bio cilj. Sve mi je djelovalo gotovo nestvarno. Večeru domaćice Ane, danas moje kume, kao i gestu i gostoprimstvo gospodina Matoševića, pamtit ću zauvijek. Kao što su politički temelji nekadašnje Bosne i Hercegovine udarani u Mrkonjić Gradu, a današnji u Daytonu, tako su temelji Hrvatskog kulturnog centra Nova Bila postavljeni upravo ovdje, u konobi, gdje je sve započelo.

U nastavku ove monografije moći će se vidjeti koliko su ti temelji bili čvrsti i koliko su otvorili novih radnih mjesta i kulturnih inicijativa. Koliko je ljudi upravo ovdje našlo svoj put, poziv, zvanje i profesiju. Neću ni pokušavati pobrojati koliko je mladih steklo svoje prvo glazbeno iskustvo, koliko ih je prvi put stalo na scenu i osjetilo vlastitu vrijednost. Mnogi su naučili prve plesne korake, otpjevali prve note, osvojili prva priznanja, a neki od njih i slavu – i to ne malu.

S vremenom će se pokazati da, da nije bilo te večere, te ideje i tog trenutka, mnoge od današnjih sekcija možda nikada ne bi zaživjele. Iz Hrvatskog kulturnog centra izrasle su brojne grupe i udruge koje su danas samostalne i priznate. Hrvatsko amatersko kazalište Travnik, rođeno u Novoj Biloi i udomljeno u prostorijama HKC-a, izgradilo je vlastiti identitet i danas djeluje kao Udruga Nova Bila – Jankovići, sa svojim vlastitim prostorom. Lašvanske tamburice, također potekle iz istog kulturnog izvora, danas djeluju ponosno u Hrvatskom domu u Docu na Lašvi.

Sve je počelo jednom večerom, jednom konobom, jednom idejom i jednim zaposlenjem. Prvog lipnja 1995. godine započeo sam svoj prvi radni dan na realizaciji te ideje. Taj datum danas stoji zapisan u službenim dokumentima kao dan rođenja Hrvatskog kulturnog centra Nova Bila – Travnik. Trideset godina poslije slavimo ono što je tada bila tek misao, a danas je postala trajna stvarnost.

KAD VIZIJA NAIĐE NA RAZUMIJEVANJE

Svaka životna priča ima svoj trenutak prijeloma. U priči o nastanku Hrvatskog kulturnog centra u Novoj Biloj, taj se trenutak ogleda u podršci tadašnjeg načelnika Općinskog poglavarstva Travnik sa sjedištem u Novoj Biloj, Mirka Batinića, koji je rekao da ideju stavim na papir i počnem raditi na njezinoj realizaciji.

Nije to bila samo potpora, bila je to odluka koja je skinula s leđa težinu neizvjesnosti i dala krila jednoj ideji koja je dotad živjela na granici između nade i stvarnosti. Jer bez formalne političke odluke, bez potpore lokalne vlasti, sve bi ostalo u domeni volonterizma – improvizacije bez uporišta, entuzijazma bez strukture.

Mirko Batinić nije bio slučajno čovjek na toj poziciji. Bio je vizionar, ali i realan čovjek – s osjećajem za trenutak, s taktom za kontekst i za ljude. Razumio je dubinu potrebe da se, uz obnovu kuće i infrastrukture, paralelno izgrađuje i duhovni temelj zajednice. Znao je da istinski oporavak dolazi kroz glazbu, kazalište, pjesmu, okupljanje – ne samo kroz ciglu i beton.

Imao je sposobnost prepoznati pravu stvar u pravom trenutku. Nije tražio projekte s grafikonima. Nije tražio potvrde ni potpise s pečatom. Nije se skrivao iza birokratskih floskula. Umjesto toga, imao je hrabrosti vjerovati ljudima koji su imali ideju, i ono još važnije, bio je spreman preuzeti odgovornost.

U vremenu kada je gotovo svaka inicijativa morala prolaziti kroz, ne Sokratova već, složena administrativna i politička sita, kada su povjerenje i potpora bili luksuz, njegov potez bio je iznimka. Pokazao je da u ključnim trenucima nije presudan sustav, već čovjek. Pojedinaac koji zna otvoriti vrata.

Kakav je prvi dojam ostavio taj čovjek na mene! I danas jasno vidim njegovo mladoliko lice, uokvireno gustim crnim brkovima. Markantan, ozbiljan, oštrouman, vojničkog držanja, čvrstog stava i prodornog pogleda koji je ulijevao strahopoštovanje. Gotovo da sam pomislio kako se taj čovjek ne zna ni nasmejati. Ali s vremenom, kako su naši susreti postajali učestaliji, počeo sam otkrivati drugu, topliju stranu njegove osobnosti. Iza stroge vanjštine krio se vedar, duhovit i iznimno drag čovjek. U svakodnevnoj komunikaciji sve više sam se uvjeravao u njegovu pronicljivost i bistrinu. Kako bi naš narod rekao: „pravi klikeraš“.

Bio je čovjek s nevjerojatnim, gotovo nestvarnim fotografskim pamćenjem. Koliko sam se puta u to osobno uvjerio! Pokazao bih mu bilo koji dokument: zamolbu, zahtjev, pismo namjere. Pogledao bi ga tek na tren, letimično, gotovo nehajno, odložio na stol i rekao: „Dobro je. Odlično. Ali imaš grešku u sedmom i trinaestom redu.“ Bez da išta označi. Bez da podcrta. Ispravljao je usmeno, precizno i s lakoćom koja bi me svaki put iznova zadivila. Znao sam čuti da postoje ljudi koji tekst mogu „snimiti“ jednim pogledom. Iskreno, nisam vjerovao, jer ja nisam jedan od njih, ali onda sam upoznao Mirka. Postoji ona šala: „Svi ljudi imaju fotografsko pamćenje, ali neki nemaju film.“ Kod njega nije bilo sumnje, on je imao i film, i to digitalni, s memorijskim čipom izvanrednog kapaciteta.

Prvoga lipnja 1995. godine pojavio sam se na svom prvom radnom danu u sobi broj jedan, u Uredu za društvene djelatnosti. Na stolu me dočekalo Rješenje o postavljanju na mjesto tajnika za kulturu Općinskog poglavarstva Travnik sa sjedištem u Novoj Biljoj. Održao sam svoju riječ. Na vrijeme sam predao ono što mi je još tijekom večere u konobi bilo povjereno. Donio sam cjelovit dokument, zamolbu pretočenu u viziju, sa svim onim što sam prethodno izrekao pred okupljenima. Ta zamisao, danas stvarnost, i dalje se čuva u arhivi hrvatskoga dijela Općinskog poglavarstva Travnik.

Možda će jednoga dana završiti u rukama nekih novih ljudi, nekih mladih vizionara, kao primjer kako je moguće kada postoji ideja, hrabrost i osoba koja zna reći: „Uradite to.“ Jer ponekad je dovoljna samo jedna rečenica da stvari krenu, a još je važnije tko je izgovori. U našem slučaju, Mirko reče i bi tako.

VELIKO HVALA LJUDIMA KOJI SU ME UČINILI JAČIM

U svakoj borbi, u svakom poduhvatu i u svakom pokušaju da se stvori nešto vrijedno i trajno, susrećemo ljude koji nas oblikuju. Neki to čine svjesno – svojim djelima, riječima, podrškom, a neki pak nesvjesno – svojom šutnjom, otporom ili preprekama. Ovo poglavlje posveta je i jednima i drugima.

Moram priznati, a to će se tijekom ove monografije i jasno razotkriti, da sam u uredu broj jedan, u kojem sam započeo svoj službeni put kao tajnik za kulturu, bio dočekan prilično hladno. Prvi dojam bio je obeshrabrujući. Nije bilo radnog stola, nije bilo dobrodošlice, nije bilo čak ni obične stolice. Dočekala me samo ironija i tiha poruka da nisam poželjan.

Iako sam bio prepun entuzijazma i uvjerenja u vrijednost svoje ideje, znao sam da smetam jer sam dolazio s inicijativom koja je narušavala ustaljene obrasce i s idejom da kultura pripada svima, a ne samo nekima. Dočekan sam s podsmijehom. Sjećam se riječi koje su se izgovarale s neukusnim sarkazmom:

„To je taj Dragan koji želi napraviti Hrvatski kulturni centar u kukuruzima... Hoće glazbenu školu u selu! Od zatvora hoće napraviti kulturni centar!“ – i ponovno smijeh.

Zvuči gotovo karikaturalno, ali riječi tih ljudi i danas jasno čujem. Jedan je imao dubok glas, na granici baritona i basa. Drugi piskutav i nazalan altiće, izgovoren kroz nos, bez otvaranja usta.

Istina, u jednom su bili u pravu. Prostor koji sam predlagao za budući centar nekada je doista služio kao zatvor za hrvatske dezertere. Bio je potpuno devastiran, bez prozora, s otpalim vratima i vlažnim zidovima. No ono što oni nisu mogli vidjeti, bila je vizija. Njihova ironija, nepovjerenje i cinizam nisu me obeshrabrili. Naprotiv, što su više sumnjali, više sam vjerovao. Što su više ismijavali, još više sam radio.

Zapravo, nesvjesno su mi davali krila. Zato, kad iz današnje perspektive promatram sve što se tada događalo, ne osjećam gorčinu. Osjećam zahvalnost. Oni koji su mi zatvarali vrata, zapravo su me usmjerili prema onima koji su ih otvorili. Njihovo odbijanje natjeralo me da se pokrenem, potražim rješenja i ustrajem. Pokrenuli su u meni borbu za prostor, podršku i pravo da ideja zaživi.

Zahvaljujući toj borbi, pokrenuta je inicijativa koja će kasnije postati temelj osnutka Hrvatskog kulturnog centra Nova Bila. I upravo u tim teškim danima oblikovalo se ono što sam tada samo osjećao, a danas jasno razumijem, a to je da snaga dolazi kroz protivljenje.

Nažalost, njihova su podmetanja išla i dalje. Smicalice, rušenje autoriteta i razne druge uvrede, ali sve je završilo dobro. Borio sam se za opće dobro i znao sam da ta borba vrijedi, iako nije bilo lako. U tim danima rijetko sam odlazio u općinu. Čak ni plaću nisam podizao po dva, tri mjeseca. Novac mi nikada nije bio presudan. Već sam bio pokrenuo vlastitu trgovinu koja mi je osiguravala dostojanstven život i to im je smetalo. Govorili su: „Radi, a novac mu ne treba.“ Nisu shvaćali da meni nije bila važna plaća već ostvarenje sna. Ideja je bila ono što me vodilo.

Zato danas mogu reći: da nije bilo neprihvatanja, ne bih naučio što znači ustrajati. Da nije bilo zatvorenih vrata, ne bih naučio kucati jače. Da nije bilo sumnji i podsmijeha, možda ne bih pronašao u sebi toliko snage da dokažem da vrijedi.

No, bilo je i onih drugih – onih koji nisu bili glasni, ali su bili prisutni, koji su pomagali nositi, planirati, čistiti i vjerovati, koji nisu tražili pozornicu, ali su bez riječi činili ono bitno.

Njima sam zahvalan jer su pokazali da zajedništvo nije fraza, nego stanje duha.

Zahvalan sam svakome tko me, izravno ili neizravno, učinio jačim. Ova priča možda ima jednog pripovjedača, ali nipošto jednog glavnog lika. Jer bez svih tih susreta, i dobrih i loših, HKC Nova Bila ne bi imao ni temelje, ni zidove, ni dušu.

Zato, iskreno i duboko: veliko hvala i onima koji su me dočekali raširenih ruku, i onima koji su me pokušali zaustaviti. Svi ste vi moji učitelji.

Rezime

I. POGLAVLJA

Ključ početka

Nakon ideje, počela je borba. Ne samo za prostor, nego za dostojanstvo jednog sna. Ključ Starog restorana otvorio je vrata ne samo zgrade, već i nove ere zajedništva, upornosti i vizije. U prašini, bez sredstava, ali s vjerom, ljudi su stvarali – danima, noćima, od jutra do sutra. Ovo poglavlje donosi priču o tome kako se iz ruševina rađa dom, a iz tišine najjači glas zajednice.

KLJUČ U RUCI, SAN U SRCU

Bio sam svjestan da u uredu broj jedan nemam nikakve uvjete za rad. Nisam bio poželjan. Moj entuzijazam očito je remetio nečiju unaprijed uspostavljenu koncepciju. Nije to bila otvorena zabrana, nego ona suptilna, tiha nelagoda koja poručuje: „Ovdje nisi potreban.“

Zato sam odlučio krenuti u borbu za prostor. Za pravi, stvarni početak. Ne simbolički, ne prividni, već konkretan, opipljiv, vidljiv početak rada Hrvatskog kulturnog centra Nova Bila.

Jedan gospodin držao je istočni dio zgrade, prostor takozvanog Starog restorana. Bio je to prostor s potencijalom, ali i sa složenim okolnostima – pravnim i praktičnim. No, nisam se dao obeshrabriti, upravo suprotno.

Zanimljivo je, gotovo simbolično, da je istok povijesno smjer iz kojeg izlazi sunce i rađaju se drevne civilizacije, gdje započinje novi dan. Tako je i prva faza adaptacije Hrvatskog kulturnog centra Nova Bila započela upravo s te istočne strane. Bila je to borba za ključ, ne samo za fizički, metalni predmet koji otvara vrata, nego za simboliku otključavanja budućnosti. Svaki razgovor, svaki dopis, svaki pokušaj bio je korak prema tom cilju, da se uđe u prostor koji će postati dom kulture.

U tom naumu nisam bio sam. Imao sam dragocjenu podršku gospodina Marinka Matoševića, čovjeka koji je znao otvoriti vrata, doslovno i metaforički. Zajedno smo više puta odlazili do tadašnjeg korisnika prostora, pokazujući Odluku Općinskog poglavarstva o ustupanju zgrade Starog restorana, kao i pisanu Suglasnost vlasnika poduzeća „Sebešić“.

Odluka je glasila: „Daje se prostor Starog restorana na neograničeno korištenje...“ No, ponekad je lakše dobiti papir nego ga provesti u djelo.

I tako smo razgovarali, objašnjavali, tumačili. Činili smo sve kako bismo dokazali da naš cilj nije osobne prirode, već usmjeren općem dobru. No on je uporno ponavljao kako ništa ne može učiniti jer je samo jedan od članova velike obitelji koja polaže pravo na objekt i zemljište koje ga okružuje. To pravo nikada nismo osporavali. U jednom trenutku, iskreno i mirno, rekao sam mu: „Dajte nam ključ. Adaptirat ćemo prostor, a onog trenutka kada vi i vaša obitelj dobijete pravnu bitku, mi vam vraćamo ključ i sve što se u prostoru u tom trenutku zatekne.“

I, dogodilo se. Nedugo potom, dobili smo ključ.

Istog trenutka Marinko i ja krenuli smo prema vratima Starog restorana. Na njima je bio stari, zahrđali lokot, obješen o teška vrata nagrižena zubom vremena, kakva danas ljudi ne drže ni na pomoćnim gospodarskim objektima. Otvorili smo ih. Prizor koji nas je dočekaio bio je šokantan. Smeće posvuda, zidovi oronuli, strop izbušen, pod preplavljen vodom. S tavana, kroz razbijene crjepove, kapalo je na sve strane. Svaki drugi crijep bio je napuknut ili potpuno razbijen.

Nekako smo uspjeli doći do sredine tada, za nas, ogromne prostorije. Sjeli smo na dvije prazne gajbe, jedino što se ondje moglo pronaći. Sjedili smo u tišini. Dvije „bude“, kako bi rekli neki. Zapalili cigaretu pa još jednu, pa još jednu. Pogledi su nam lutali od poda, preko zidova, do stropa i natrag. Ne znam ni sam što sam tada osjećao – radost što smo konačno ušli ili tugu zbog prizora koji nas je dočekaio.

Za one koji nemaju prostornu orijentaciju, reći ću da je to danas prostor u kojem se nalaze vježbaonica, spremište limene glazbe, tonski studio i režija.

Ne znam koliko smo dugo tako šutjeli. Znam samo da je ispod nas, u vodi, plutao dobar broj opušaka. A onda je tišinu prekinuo Marinko: „Što je, tu je. Koliko ti treba ljudi da ovo počistimo?“

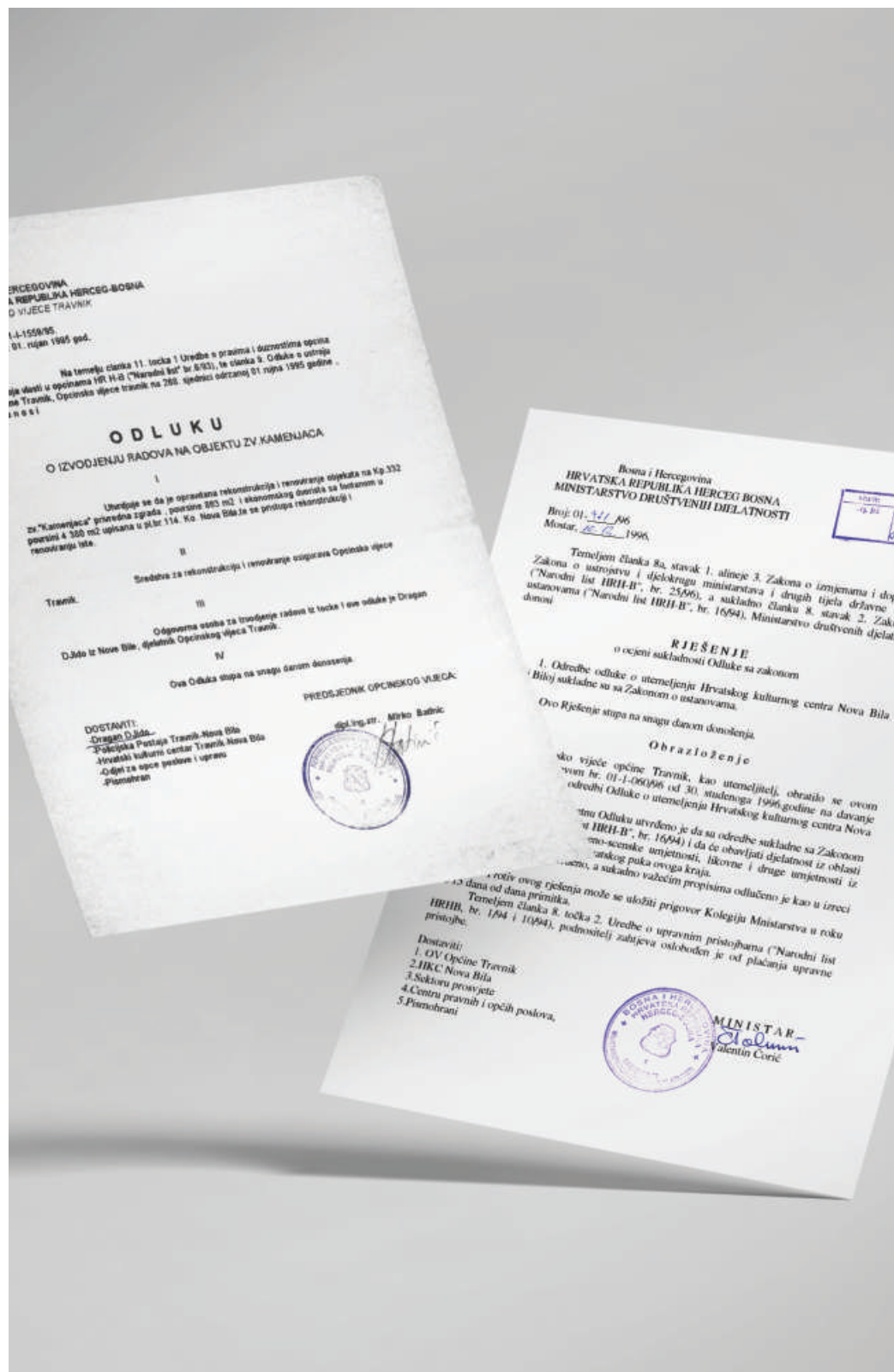

Odmah sam znao na koga misli – na glazbenike, na vojnike, među kojima je bilo zanatlija svih profila. Ta njegova rečenica vratila mi je osmijeh na lice. Rekao sam samo: „Idemo odavde.“

Ustali smo, zajedno zatvorili teška vrata, navukli lokot i zaputili se prema jedinoj otvorenoj kavani toga vremena, legendarnoj „ZIS“.

Tog dana, kada je ključ zakrenut u bravi, i kada su se teške metalne rešetke otvorile, učinilo mi se da ne ulazimo samo u zgradu, nego u novu eru. U vrijeme stvaranja, zajedništva i odgovornosti. Bio je to trenutak kad su snovi dobili pod.

I taj ključ, premda običan komad metala, postao je naš najvrjedniji simbol. Ključ slobode stvaranja, ključ budućnosti, ključ HKC-a.

općina
REPUBLIKA HERCEGOVINA
OPĆINA NOVA BILA
OPĆINSKO POSLAVSTVO TRAVNIK

1-44/92
12.1.1992

Zemeljem članka 13. Zakona o pravima i dužnostima
i ustroju vlasti u općinama Hrvatske Republike Hercego-
vina ("Narodni list RH" br. 24/92) Općinsko poslavstvo
na svojoj 58. redovitoj sjednici donosi

O D L O Ž B A
o prijedlogu sastava Upravnog vijeća Hrvatskog
kulturnog centra Nova Bila

I

U Upravno vijeće Hrvatskog kulturnog centra Nova
Bila predlažu se:

1. Anto Špajlić - predsjednik
2. Miroslav Štanić - član
3. Marinko Matošević - član

II

Ova Odluka stupa na snagu danom donošenja.

Dostavljeno:
-Općini opće uprave
-Općinsko vijeće
-Pismohrana

Općina i Hercegovina
REPUBLIKA HERCEGOVINA
OPĆINSKO POSLAVSTVO TRAVNIK
NOVA BILA

Sredi: 01-1-44/92
Datum: 12.1.1992

Zemeljem članka 13. Zakona o pravima i dužnostima
općina i ustroju vlasti u općinama Hrvatske Republike Hercego-
vina ("Narodni list RH" br. 24/92) Općinsko poslavstvo
Travnik na svojoj 58. redovitoj sjednici donosi

O D L O Ž B A
o prijedlogu privremenog ravnatelja Hrvatskog
kulturnog centra Nova Bila

I

Predlaže se za sjednicu privremenog ravnatelja
kulturnog centra Nova Bila g. Dragomir Milošević.

II

Ova Odluka stupa na snagu danom donošenja.

Dostavljeno:
-Općini opće uprave
-Općinsko vijeće
-Pismohrana

AKCIJA OD JUTRA DO SUTRA

Dobiti ključ bio je tek početak. Ulazak u prostor Starog restorana značio je i susret s realnošću: hladnim zidovima, zapuštenim podovima, dotrajalim instalacijama, zatrpanim prostorijama i beskonačnim slojevima prašine i vlage. No ono što nije bilo vidljivo očima, bio je entuzijazam. Onaj čisti, iskonski, nepatvoreni entuzijazam ljudi koji su se odmah okupili oko nove ideje. Tog dana započela je doslovna akcija „Od jutra do sutra“.

U kavani „ZIS“ skovali smo plan, pravu malu strategiju, i odmah je pretočili na papir. Mali pisaći stroj radio je kao lud, glasno i neumorno, ne mareći za šačicu gostiju koji su tih dana provodili vrijeme u toj jedinoj otvorenoj kavani. To nije bila tiha, profinjena tipkovnica, poput ove na kojoj danas, u tišini doma dok ostatak moje obitelji sniva, pišem ova sjećanja. Ne, taj stroj udarao je poput čekića.

Marinko je izgovarao imena, a ja sam ih, jedno po jedno, utiskivao u papir. Bili su to vojnici, prijatelji, suborci i glazbenici, svi oni koji će sutra sudjelovati u čišćenju, u sanaciji krova, postavljanju elektroinstalacija, obnovi zidova i stolarije, u svemu što nas je čekalo.

Na popisu se našlo desetak vojnika zaduženih za čišćenje. Za zidarske radove: Beli i Ljoto. Za elektroinstalacije: Dino Torlić, vrstan trubač i još vrsniji majstor svojeg zanata. Krov su preuzeli naši glazbenici: Zoran Matošević-Zorkica, Anto Matošević-Bili, Stjepan zvani Baja i Mato, među nama poznatiji kao Glava.

Kada sam ispisao dovoljno imena, pisaci stroj sam, gdje drugo nego u „ured broj jedan“, spremio u vlastiti automobil, koji je u to vrijeme radio poput benzinske crpke, dvadeset i četiri sata dnevno. Potom sam se vratio u „ZIS“ i zajedno s Marinkom nastavio razrađivati operativni plan. Naglas smo razmišljali: „Treba nam kamion za sutra, to ćemo lako... Pijesak? Imamo Antu. Stolarija? Ima još nešto u „Sebešiću“. Treba vidjeti s načelnikom.“

Vrijeme je odmicalo. Bližilo se devetnaest sati, vrijeme za probu, savršeno tempirano. Odlučili smo obavijestiti glazbenike s popisa i pitati ima li još dobrovoljaca za sutrašnju akciju. Pozvali smo konobara da platimo, ali je prišao gazda Pecko, nasmijao se i rekao da je sve u redu i da kuća časti. Sjeli smo u moj „ured“ i uputili se na probu.

Nismo zakasnili, ali pred vratima školske dvorane već nas je čekala gotovo cijela ekipa. Nisam odmah otključao vrata. Umjesto toga, rekao sam: „Sjednimo pod hrast.“ Bio je to veliki hrast, tek desetak koraka od dvorane, čije su guste grane prigušivale lipanjsko sunce koje se spuštalo prema Vilenici. Znao sam da je trenutak pravi i rekao: „Imamo vijest. Imamo ključ i imamo plan. Marinko, molim te, reci ljudima o čemu se radi.“

I Marinko, u svom prepoznatljivom, vojničkom tonu, kratko i jasno iznio je što se tog dana dogodilo. Rekao je sve – i za ključ, i za prostor, i za plan koji smo razradili u „ZIS-u“. Nije ni stigao završiti priču, a boca rakije već je kružila. Ne znam ni odakle se pojavila, ali znalo se da ide samo među starijim glazbenicima.

„Mi već slavimo“, doviknuo je Anto Kolenda–Brko. „Sutra sam svakako tu! To nikako ne želim propustiti. Moja Mare će galamiti, to znam. Vrt još nisam preštio, ali ovo je važnije!“ Bili, Žuti, Sivi i dosta drugih rekli su: „Nas ste već planirali. Svaka čast! Ja ću donijeti lopatu, ja tačke, ja metlu, ja imam dobru macolu i kramp!“

Sa svih strana stizala je podrška, obećanja, dobrovoljci. Energija koja grije i pokreće.

Tijekom sljedećih dana se čistilo, rušilo, prenosilo, popravljalo i bojalo. Na stotine malih, fizički teških, ali duhovno laganih zadataka činilo je da svaka nova ura izgleda kao napredak. Prostor se pretvarao u dom. Zidovi su dobivali boju, ali i smisao. Svaki prozor koji je očišćen, otvarao je pogled prema svjetlu.

Nije bilo lako, ali nitko se nije žalio, ni na umor, ni na ruke pune žuljeva, ni na vremenske uvjete. Jer ovo nije bila obična adaptacija, ovo je bio preporod. U tom procesu nije bilo podjela. Nije bilo „važnih“ i „manje važnih“. Svakome je bilo jasno da se kultura ne gradi sama nego je gradi zajednica.

Ta faza života HKC-a možda nikada neće biti opisana u velikim povijesnim knjigama, ali ona je srce svega. Bez te akcije, bez žuljevitih ruku, osmijeha i šala koje su odzvanjale prašnjavim hodnicima, ne bi bilo ni nas, ni budućih festivala, ni kazališta, ni tamburaša, ni zbora, ni ljudi kojima je danas ovaj Centar odredio trajno zanimanje bilo da su vojni glazbenici, glumci, dramaturzi ili profesori glazbe u nekim lokalnim školama.

Sunce se već skrilo za Vilenicu. Dno boce lagano se ukazivalo. I tako smo se uputili, natrag, u našu malu svlačionicu. Odradili smo probu, a oko dvadeset i dva sata krenuli kućama. Ujutro nas je čekao novi dan. I novi početak.

Marinka i nekoliko starijih glazbenika povezao sam ja. Još nismo ni stigli do ceste, a Marinko je, u svom stilu, rekao: „Hajde da polijemo ovo. Možda Ana zaspi pa da sutra mogu odmoran na akciju.“ Nisam ni pitao ostale jesu li za. Okrenuo sam auto i krenuo ravno prema „ZIS-u“.

„On je zapovjednik“, rekoh, a svi se složiše.

Istina, tada sam radio kao vozač u bojni. I da, iako nije bilo u redu, i ja sam polio.

SUTRA KOJE JE POSTALO – SADA

Kada se radi s tolikim zanosom, čovjek lako izgubi osjećaj za vrijeme. Dani postanu sati, tjedni tek niz ponavljajućih radnji: očistiti, premjestiti, obnoviti, pa navečer zasvirati, zapjevati, zaplesati... i tako iz dana u dan. I dok se činilo da stojimo na mjestu, zapravo smo svakim novim jutrom koračali naprijed.

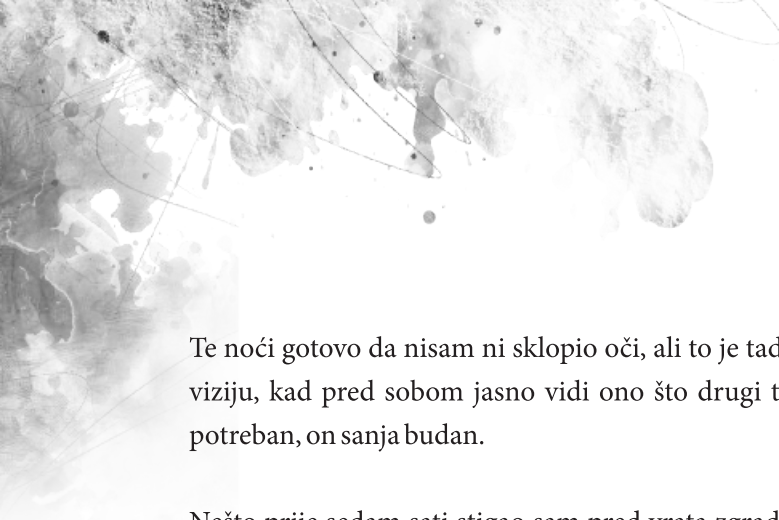
Ali, došlo je i ono čuveno „sutra“.

Sutra je donosilo novu prepreku, novi trošak, novi izazov. Materijal je nestajao, instalacije pucale, narudžbe kasnile, računi se gomilali, a odgovori izostajali. U ljudima se sve češće počinjao osjećati umor, ne onaj fizički, već onaj dublji, psihološki, onaj koji šapuće kako možda sve ovo nema smisla, kako je možda uzalud sve što pokušavamo graditi.

Sutra je donosilo i ljude: znatiželjne, sumnjičave, iskrene, a ponekad i one s figom u džepu. Bilo je dana kada se činilo da se cijeli projekt klima, kada ni najoptimističniji među nama nisu mogli sakriti sumnju. Čak su i neki od onih koji su na početku priče gorljivo vjerovali, počeli posustajati.

Ali tada bi se, kao po nekom nepisanom pravilu, pojavio netko novi, spreman bez pitanja stati uz druge i pokušati. Netko tko je donio metlu, instrument, stolicu, kantu boje ili samo riječ podrške. I svako to „sutra“, umjesto da nas slomi, postajalo je nova stepenica prema naprijed.

Upravo ta vjera da budućnost, ma koliko neizvjesna bila, ovisi o našem trudu, zajedništvu i upornosti, bila je naša snaga. Sutra nije bilo prijetnja. Sutra je bilo obećanje. I ako danas Hrvatski kulturni centar Nova Bila ima krov, scenu, zidove pune slika i prostorije ispunjene glasovima, to je zato što smo svakom „sutra“ rekli: „Dođi, ali dolazimo i mi, spremni.“ I tako je jednog dana, svanulo to „sutra“.

Te noći gotovo da nisam ni sklopio oči, ali to je tada bilo najmanje važno. Kad čovjek ima viziju, kad pred sobom jasno vidi ono što drugi tek naslućuju, tada mu ni san više nije potreban, on sanja budan.

Nešto prije sedam sati stigao sam pred vrata zgrade. Otključao ih, pomaknuo teška, stara krila i stao čekati radnu brigadu.

Nisu kasnili, stizali su jedan po jedan, bez mnogo riječi, bez protokola, bez planova. Sve je već bilo jasno. Krenulo se odmah, silovito, u rušilački pohod. Jedni su izbijali vrata, drugi prozore, dok su se ostali bacili na čišćenje i utovarali na vojni kamion sve što je zatečeno: otpad, namještaj, stare daske, prozore, žbuku, crijep i ostatke s tavana i prizemlja. Sve je moralo van.

Nadzor nije bio potreban, nitko nije trebao upute. Svima je bilo jasno da se sve mora ogoliti do temelja. Zidovi puni vlage čistili su se do cigle, stropovi rušili, letve mijenjale, instalacije iščupale do posljednjeg kabela.

Marinko i ja povukli smo se nekoliko koraka unatrag, do zgrade današnjeg Matičnog ureda. Promatrali smo prizor pred sobom, desetine maskirnih odora u pokretu, kao mravi. Svaki je znao što radi, gdje ide i što slijedi. Sve se odvijalo s nevjerojatnom preciznošću.

Toliko energije, toliko entuzijazma, toliko smijeha, šale i domišljatosti. Prizor koji se danas teško može zamisliti.

Do večeri je istočni dio zgrade bio potpuno ogoljen: bez crijepa, letvi i komadića stolarije. Otvaralo se gradilište, posao koji neće stati ni sutra, ni prekosutra, ni za tjedan dana.

Krenuli smo odmah u nabavku materijala. Osigurali smo osnovno: hranu, piće i poneku kap rakije. Do sumraka se ispred zgrade našlo sve potrebno za nastavak: složene letve, crijep, alat i pristigli pijesak.

Ostalo se dugo u noć, bez govora, bez velikih riječi. Samo kratak dogovor, gotovo nijem, jer sve je već bilo rečeno. Svi su znali.

Sutra više nije bilo pitanje. Sutra je postalo sada.

OPET SUTRA, PA TAKO REDOM – OD JUTRA DO SUTRA

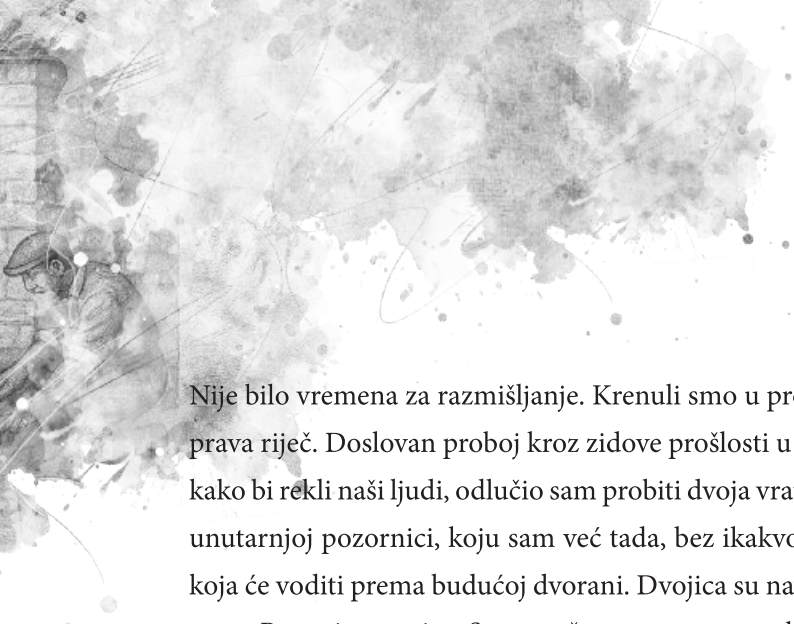
Svanulo je novo sutra, dan nastavka započetih aktivnosti. Isti žar, još više elana, premda ga ni jučer nije nedostajalo.

Pitali smo se: što se to događa s tim ljudima? Što ih pokreće? Što ih motivira? Što im je pravi razlog? Odakle im, pa i nama samima, tolika snaga, tolika energija? Odgovor nismo znali.

Balkoni okolnih zgrada bili su puni znatiželjnika. Susjedi su s prozora i terasa zapitkivali: „Što se ovdje događa? Što gradite? Što će biti tu?“

Pitanja su pljuštala, a mi, znojni, prašnjavi, ali odlučni, nismo gubili vrijeme. Kratko bismo odgovarali svakome, bez puno filozofije. Ubrzo su iz okolnih stanova počele pristizati kave, pažljivo skuhanе, s osmijehom donesene, za sve nas koji smo radili na tom tada još nedefiniranom, ali već itekako važnom projektu.

Već sam ranije spomenuo, južni i zapadni dio zgrade koristila je vojna policija. No kada su i oni vidjeli s koliko poleta i odlučnosti pristupamo ostvarenju našeg cilja, spontano su se počeli raspitivati o mogućnosti ustupanja zapadnog krila. I nisu dugo dvojili, sami su predložili: „Naše su potrebe manje. Povlačimo se svi u južno krilo. Ostatak prepuštamo vama.“ Priželjkivao sam taj trenutak i znao da to znači nastavak radova, danonoćno i bez odmora.

Nije bilo vremena za razmišljanje. Krenuli smo u proboj. Možda zvuči grubo, ali to je bila prava riječ. Doslovan proboj kroz zidove prošlosti u prostor budućnosti. Onako, „od oka“, kako bi rekli naši ljudi, odlučio sam probiti dvojna vrata. Jedna koja će voditi prema budućoj unutarnjoj pozornici, koju sam već tada, bez ikakvog nacрта, jasno vidio u glavi, i druga, koja će voditi prema budućoj dvorani. Dvojica su navalila na prva, druga dvojica na druga vrata. Posao je potrajao. Stara, pečena, gotovo neprobojna cigla, stajala je ondje gotovo pola stoljeća i sada je morala pasti.

Prašine je bilo posvuda. U jednom trenutku, kroz oblak sivila, probila se sunčeva zraka sa zapada i poput tankog svjetlosnog lasera obasjala prostor istočnog krila. U toj igri svjetla i čestica prašine počeli su se nazirati obrisi vrata, iscrtani u debelom zidu širokom više od pola metra. A iza njih, još jedna rupa bez dna. Nije bilo smeća, ali zidovi i stropovi bili su u istom žalosnom stanju kao i oni u istočnom dijelu. Puno uskih pregrada, od poda do stropa, izgledalo je poput malih zatvorskih ćelija.

Jedino što me tada iskreno obradovalo bio je materijal za rad. Zidovi zatvorskih ćelija bili su građeni od daske "petice" i jakih gredica. Odmah mi je sinula ideja da od njih napravimo konstrukciju za unutarnju pozornicu. Materijala je bilo dovoljno, čak i za budući klupski bife, pomislio sam u sebi.

Prostor se širio, a s njim i ideje. U jednom trenutku lovci su izrazili želju da im se ustupi jedna prostorija. To je remetilo moju prvobitnu zamisao kružnog prolaza oko pozornice. Isprva nisam bio za, no ne bi bilo pošteno uskratiti prostor. Iako nevoljko, pristao sam.

Ustupili smo im pola ureda u istočnom bloku, pod uvjetom da imaju vlastiti ulaz s istočne strane, bez izravne dodirne točke s Hrvatskim kulturnim centrom. Smatrao sam to privremenim rješenjem. Vjerovao sam da će i sami s vremenom uvidjeti kako su se time „uvukli u trbuh“ Centra, zatvorivši zamišljeni kružni tok.

Bez obzira na to, uvijek sam cijenio, i još uvijek cijenim, tu sekciju. Ubrzo su se formalno ustrojili kao Lovačko društvo „Sokol“ Nova Bila, koje je stalno napredovalo, raslo i razvijalo nove sekcije.

Taj prostor, radi orijentacije, danas je uređen kao ured tajništva, hodnik, prostor za program menadžera i sanitarni čvor. Ipak, do potpune realizacije tog dijela prošlo je punih deset godina.

Dani su prolazili. Radovi su napredovali, ali uporedo s njima odvijale su se i druge aktivnosti: glazbene probe, nastupi, organizacija prve manifestacije *Dani kulture i športa Nova Bila* (1995.), pregovori za pokretanje Područnog odjela Osnovne glazbene škole Jakova Gotovca Novi Travnik...

Za sve sam imao snage i vremena, samo za moju suprugu Mariju nisam. Kuću sam gotovo zaobilazio, kao što sam izbjegavao i onaj ured broj jedan u općinskom poglavarstvu. Srećom, imao sam bezrezervnu podršku obitelji. Nisu mi mnogo zamjerali, ali su govorili:

„Pa postojimo i mi. I nama trebaš. Treba skoknuti po robu za radnju.“

„Nemoj sada i to!“ – uzvratio bih.

„Djeca ti rastu. Danima ih ne vidiš budne.“

Davor, moj sin, upitao je:

„Tajo, kad ćeš me povesti dolje gdje ti živiš?“

„Marija, shvati, sutra imam toliko toga u planu!“ – govorio sam.

I plan se ostvario.

Prva najteža faza adaptacije Hrvatskog kulturnog centra završena je na vrijeme. Bio je kraj kolovoza. Preostalo je još samo jedno, udahnuti dušu u taj, za nas tada već prekrasan prostor. A ja sam već znao i kako.

Nakon svakog završenog dana dolazilo je sutra. I to sutra, koje se ponavljalo, nije bio običan dan u kalendaru. Postajalo je način života. Postajala je svakodnevna borba, ali i svakodnevna potvrda da se može, treba i vrijedi. „Od jutra do sutra“ više nije bio samo opis radnog dana, postao je naš moto. Živjeli smo tako: izvan radnog vremena, izvan rasporeda, izvan svih normi koje određuju što znači „posao“. Jer ovo nije bio posao, bio je to poziv. Probudili bismo se s mislima o HKC-u, a zaspali s planovima za idući dan. U prostorijama

koje još nisu imale svoj konačni oblik već se održavala prva proba zbora, svirala tamburica, kuhao se čaj za glumce, a pisali su se tekstovi za predstavu. Zidari još nisu završili svoj dio posla, ali umjetnost nije čekala.

Radili smo dok su drugi odmarali. Sastajali smo se u hodnicima, dogovarali uz ljestve, crtali skice na improviziranim stolovima. Bilo je grešaka, umora i nesuglasica, ali nitko nije odlazio jer smo svi znali da ovo nije samo projekt nego naša borba za smisao.

Posebno je bilo snažno gledati kako se rađa ritam zajednice. Mladi su donosili energiju, stariji iskustvo. Jedni su znali gdje postaviti reflektor, drugi gdje pronaći donaciju. Treći su znali kako organizirati koncert, četvrti kako obojiti zid bez tragova. Svako znanje bilo je dobrodošlo, a svaka ruka dragocjena.

U tom neprestanom ponavljanju dana, u ritmu koji nije poznavao predah, rađao se karakter ustanove. HKC nije bio zamišljen kao institucija zatvorenih vrata i uredskih stolova, nego kao živo mjesto, otvoreno za svakoga tko dođe s iskrenom namjerom.

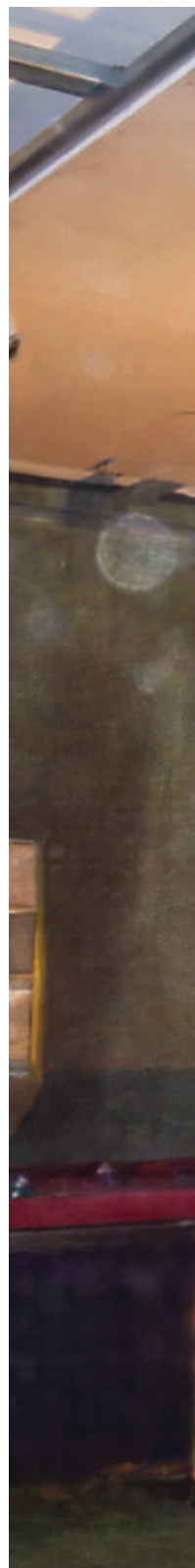
Tako je, „Opet sutra, pa tako redom – od jutra do sutra“, ispisana najvažnija stranica našeg postojanja, stranica posvećenosti. I dan-danas, kada netko uđe u zgradu HKC-a, možda vidi samo scenu, mikrofon, publiku i projektor, ali ne i ono što mi nosimo u sebi – svako „sutra“ koje smo pretvorili u danas.

PARALELNE AKTIVNOSTI U TROMJESEČNOM RAZDOBLJU ADAPTACIJE

Unatoč danonoćnim radovima na uređenju budućeg prostora Hrvatskog kulturnog centra, život u njemu nikada nije stao. Nije čekao dozvole, nije čekao završetak i nije tražio idealne uvjete. Umjetnost, upornost i vjera živjeli su usred prašine, između kablova, ljestvi i boje. Jer znali smo, ako budemo čekali da sve bude savršeno, ništa se neće dogoditi.

Zato su prva tri mjeseca adaptacije bila jedno od najuzbudljivijih razdoblja u povijesti HKC-a. Dok su se zidovi popravljali, podovi bojali, dok su električari provjeravali svaku utičnicu, a majstori krpali sve što se moglo zakrpati, hodnicima je odjekivala pjesma. Svirala je glazba i stvarale su se ideje.

PROBE I NASTUPI LIMENE GLAZBE NOVA BILA

Limena glazba svirala je doslovno između vreća cementa, zvuka bušilica i mirisa lakova. Ipak, ništa to nije moglo nadglasati glazbu koja je dolazila iznutra. Bila je to glazba nade, prvi zvuk buduće ustanove. Iako još nismo imali ni službeni naziv, ni završeni prostor, ni uhodan program, limena glazba bila je srce svega. Svaka proba i svaki nastup bila je tiha poruka: „Mi postojimo i trajat ćemo.“

Nakon svake probe vraćali bismo se na gradilište, s glazbom u ušima, ulazili bismo u polumrak budućeg doma i s osmijehom promatrali pomake. Nastupi su se nizali jedan za drugim. Umjesto honorara, najčešće bismo dobivali zahvalnice, pohvale i priznanja. Danas ti dokumenti prekrivaju zidove HKC-a – skromni, ali dragocjeni svjedoci jednog vremena.

Kad bismo ih vrednovali simbolično, recimo, s deset eura po komadu, od tih bismo sredstava mogli opremiti još jedan cijeli orkestar. No prava vrijednost nisu papiri, nego ljudi – obrazovani glazbenici koji danas čine jezgru našeg orkestra. Upravo zbog njih smo danonoćno gradili uvjete koje i danas zovemo svojim domom.

IZRADA LOGOTIPA HRVATSKOG KULTURNOG CENTRA I LIMENE GLAZBE

Zahvaljujući svijesti da gradimo više od samog prostora, rodila se ideja o vizualnom identitetu – prepoznatljivoj slici koja će prenositi poruku i vrijednosti svega što radimo.

Za logo HKC-a imao sam jasnu viziju: dva slova K, postavljena zrcalno jedno nasuprot drugome, simboliziraju kulturni. Njihova simetrija stvara slovo H – hrvatski. U središtu znaka nalazi se centar – otvorena knjiga, simbol znanja, u kojoj kao da se iščitava Andrićeva rečenica o Travniku.

Jedno slovo bilo je crveno, drugo plavo – dašak hrvatske simbolike. Ideju je u programu Corel realizirao Branko Filipović, grafički dizajner iz Travnika.

Za logotip Limene glazbe Nova Bila još nismo imali rješenje, ali znali smo kome ćemo se obratiti. Akademski kipar Zdenko Jurišić iz Novog Travnika, uz kavu u kafiću „Osmica“, na običnom paragon-bloku nacrtao je veliko slovo G u obliku stilizirane trube. Unutar nje nalazi se manje slovo L, limena. Umjetnički domišljeno, vizualno jasno. I to je Branko pretočio u digitalni oblik.

Tako je nastao jedan od najprepoznatljivijih simbola našeg kulturnog identiteta.

JAVNA USTANOVA
HRVATSKI KULTURNI CENTAR
NOVA BILA • TRAVNIK

LIMENA GLAZBA LASVA
NOVA BILA

ORGANIZACIJA PRVE MANIFESTACIJE DANI KULTURE I ŠPORTA NOVA BILA 1995.

Zamislite: prostor još nije dovršen, a vi već planirate prvu kulturnu manifestaciju. Upravo to smo mi činili.

Na inicijativu Nogometnog kluba „Nova Bila“, koji je tada obnavljao teren na kojem je još uvijek raslo žito, rodila se ideja o organiziranju malonogometnog turnira. Uključivanjem škole, crkve, općinskog poglavarstva, bolnice, vojske te kulturnih i sportskih udruga, zamisao se proširila u nešto veće – manifestaciju pod nazivom *Dani kulture i športa Nova Bila*.

Formiran je Inicijativni odbor, a prva manifestacija održana je od 1. do 4. lipnja 1995. godine, ispred osnovne škole u Novoj Biloj, uz bogat kulturni, sportski i zabavni program.

Nova Bila tih je dana bila domaćin glumcima, glazbenicima, umjetnicima i sportašima iz Središnje Bosne, Hercegovine, Hrvatske i Austrije. Postala je ne samo duhovno, nego i kulturno, sportsko i društveno središte regije. Broj sudionika i posjetitelja te raznolikost sadržaja bili su najbolji dokaz – manifestacija je bila potpuni uspjeh.

DAN NOVE BILE
DUHOVI
1995. - 2000.

PREGOVORI

O POKRETANJU PODRUČNOG ODJELA OGŠ JAKOVA GOTOVCA NOVI TRAVNIK U NOVOJ BILOJ

Dok su se zidovi sušili, mi smo vodili ozbiljne razgovore o budućnosti. Znali smo: bez obrazovanja mladih nema glazbe, nema limene glazbe, nema budućnosti. Osnovna glazbena škola Jakova Gotovca u Novom Travniku, pod vodstvom gospođe Tamare Barabaš, ponovno je započela s radom 1994. godine. Tada sam znao da moram pokušati dogovoriti osnivanje područnog odjela u Novoj Biloj.

Doznao sam gdje gospođa Tamara stanuje. I, kao što to priliči pravom gostu, s Marinkom Matoševićem uputili smo se k njoj – s bocom crnog vina i kutijom slatkiša. Na vratima nas je dočekaao veseli lavež malenog psića. Vrata su se polako otvorila, a ispred nas su stajali nasmiješeni gospođa Tamara i njezin suprug Bela.

„Dobar dan, ja sam Dragan, a ovo je gospodin Marinko.“ – rekoh, pružajući ruku.

„Dobro došli. Ja sam Tamara, a ovo je moj muž Bela.“ – uzvratila je srdačno.

„A ovaj čuvar na ulazu?“ – upitah kroz smijeh.

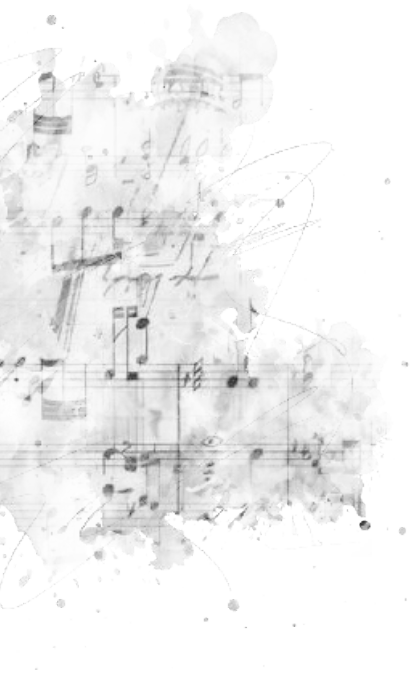
„To vam je naša Maza!“ – rekli su istovremeno, gotovo ponosno.

Već tada bilo mi je jasno – pred nama su dobri ljudi. Kažu da dobri ljudi, čak i kad sami nisu sretni, znaju sreću stvarati. A loši, ma koliko pokušavali kupiti, nikada je ne znaju dijeliti. Bila nam je čast upoznati ih, a još veća čast s vremenom ih nazvati prijateljima.

Ovih nekoliko paralelnih aktivnosti pokazuje da se HKC Nova Bila nije gradio samo ciglom, žbukom i bojom, već i idejom, glazbom, ljudima i inicijativom. A najviše – vjerom. Vjerom da iz ničega može nastati nešto, a to nešto postati sve. Tromjesečno razdoblje adaptacije bilo je sjeme iz kojeg je niknula stabljika s bezbroj grana – svaka sekcija, koncert, festival, svaki novi san.

U vremenu kada su drugi tek planirali, mi smo stvarali.

UDAH DUŠE

Prostor, ma kako bio uređen, ma koliko djelovao moćno, impresivno i monumentalno – bez ljudi i bez života ostaje samo ljuska, praznina i sablasna tišina. Ljudi su načinili Hrvatski kulturni centar. I onda su, širom otvorivši vrata, pustili dušu da uđe.

Bilo je jasno: došlo je vrijeme da prostor prodiše, vrijeme da zaživi. Vrijeme za prve korake, prve sekcije, prve glasove i vrijeme za sadržaj. Znali smo da Limena glazba Nova Bila zaslužuje više – ne samo zato što je bila simbol svega što jesmo, nego i zato što su upravo njezini članovi najviše sebe ugradili u svaki kamen, zid i detalj novog prostora. I tako, koncem kolovoza, Limena glazba Nova Bila prva useljava.

Nedugo zatim dolazi rujan, početak školske godine. Sve je već bilo dogovoreno: Područni odjel OGŠ Jakova Gotovca iz Novog Travnika u Novoj Biloj bio je spreman za početak. Nabavljena su dva klavira, osiguran stručni kadar i škola je, točno na vrijeme, započela s radom.

Amatersko kazalište bilo je nešto opreznije; ulazili su pomalo bojažljivo u novouređeni prostor. No uskoro će ga prisvojiti punim srcem i upravo tu ostvariti neka od svojih najdubljih, najzrelijih i najprepoznatljivijih kazališnih ostvarenja. S vremenom će se pokazati: upravo ovdje, u tim skromnim prostorijama, nastat će njihova najvrjednija djela.

Ovdje su položene prve daske koje su, za neke, postale i odskočna daska u život. Daske koje su značile više od scene. Daske koje su, nekima, značile sreću.

I tada je postalo jasno: duša je ušla.

Nakon tri mjeseca neprekidne jurnjave, čišćenja, dogovaranja, stvaranja i građenja – došao je trenutak tišine. Ne one tišine koja boli, nego one u kojoj se čovjek sabere. Uдах.

Stali smo. Ne zato što smo završili – daleko od toga. Stali smo jer smo morali. Tijelo je tražilo odmor, duša smisao. Taj „udah duše“ nije bio tek predah. Bio je unutarnja potreba. Potreba da se prisjetimo zašto ovo radimo. Da ne dopustimo da nas forma pojede i da ne zaboravimo čovjeka u jurnjavi za projektima, prostorijama i opremom.

U tom udahu slagale su se slike pred očima: dječji smijeh u još nesređenoj dvorani, prva pjesma otpjevana bez mikrofona, pogled glazbenika koji s ponosom drži stari instrument, ruke koje zajedno ruše zid, starac koji dođe samo da vidi „ima li tu išta živo“...

Sve te slike došle su s tim udahom. Bio je to trenutak svijesti – ne one organizacijske, već duboko duhovne.

Shvatili smo tada: prostor bez smisla ostaje samo zgrada, a naš smisao nisu bili reflektori, ni stolice, niti aplauzi.

Naš smisao bio je čovjek. Dijete koje dolazi s radošću, majka koja pomaže volontiranjem, susjed koji šalje kavu, glumac koji se nudi bez honorara, glazbenik s darom, ali bez instrumenta. Učitelj, gost, radoznali prolaznik, svećenik – svi oni bili su sadržaj tog daha koji je prostor pretvarao u dom.

I u tom trenutku, bez mnogo riječi, svi smo znali: ovo nije samo kulturni centar. Ovo je duhovna točka jedne zajednice. Taj udah, taj tihi trenutak u kojem nitko nije ni govorio ni radio, bio je, i ostao, najveći pokretač svega što je kasnije došlo.

Jer samo iz tišine može doći nova pjesma. Samo iz udaha dolazi dah koji stvara.

Rezime
II. POGLAVLJA

Umjetnički stubovi

U ovom poglavlju otkrivamo srce i dušu Hrvatskog kulturnog centra Nova Bila – njegove umjetničke stubove. To su priče o limenim i drugim orkestrima, školama koje stvaraju glazbenike i ljude, kazališnim ansamblima koji progovaraju umjesto šutnje, dječjim zborovima koji pjevaju radost i udrugama koje čuvaju duh zajednice. Sve su to niti jedne tapiserije – umjetnosti koja ne samo da ukrašava, nego i oblikuje identitet.

Ovo je poglavlje o onima koji stvaraju – za druge, za zajednicu, za budućnost.

LIMENA GLAZBA LAŠVA NOVA BILA

Kad u Lašvanskoj dolini zagrmi puhački akord, ne odzvanja samo zvuk – odzvanja identitet. Od samih početaka, Limena glazba „Lašva“ Nova Bila nije bila samo orkestar. Bila je ritam jedne zajednice, odraz njezine duše, produžena ruka njezine snage i tiha pratiteljica njezine povijesti – u dobru i u zlu.

Godine 1974. u Novoj Biloj osnovana je Limena glazba „Sebešić“, u sklopu tadašnje Privredne organizacije „Šipad Sebešić“. Pod okriljem tvrtke koja je bila financijski i logistički oslonac, orkestar se formirao kao sekcija, s punom podrškom stručnjaka i menadžmenta. Glazba je tada imala svoje prve kapelnike i pedagoške temelje – Antu Surotu, Miču Puljevića i Hazima Hadžiemrića – čiji je angažman presudno oblikovao prve naraštaje.

Ovo razdoblje obilježeno je rastom, koncertima, disciplinom i stvaranjem prepoznatljivog kulturnog glasa u lokalnoj sredini. Već tada zasađen je jak plod čiji korijeni do danas žive; mnogi tadašnji mladi svirači kasnije su postali glazbeni nositelji zajednice.

S prestankom rada tvrtke „Sebešić“, limena glazba ostaje bez institucionalnog okvira. No u najtežim danima, početkom 90-ih, glazba ne prestaje. Selidba u Crkvu Svetog Duha značila je početak jednog novog, samoniklog razdoblja. U ratnim godinama, bez instrumenata, nota, toplih prostorija i sredstava – glazbenici ne odustaju. Pjesma je odzvanjala čak i onda kad je tišina bila strašnija od svega.

Već 1994. godine glazba se ponovno okuplja. Preimenovana u Limena glazba „Nova Bila“, s osloncem u zajednici, s nekoliko instrumenata i mnogo volje, počinje novo razdoblje. Probe, nastupi, rad s mladima – sve to odvijalo se paralelno s radovima na izgradnji samog kulturnog centra.

U godinama koje slijede, uz ogromne napore, orkestar se obnavlja – i u opremi, i u kadru, i u snazi. Godine 2010. dolazi do preregistracije nevladine organizacije: Limena glazba „Lašva“ Nova Bila – čime se osigurava samostalnost, dugoročna održivost i jasna pravna struktura.

Od preregistracije do današnjih dana, Limena glazba „Lašva“ izrasta u respektabilan orkestar koji nastupa diljem BiH, Hrvatske i Europe. Više od 80 % članova ima formalno glazbeno obrazovanje, a više od polovice njih je mlađe od 25 godina. Ta vitalna jezgra mladih, uz mentorstvo starijih, jamči kontinuitet i razvoj.

U orkestru se više ne stasa samo kao svirač, već i kao čovjek. Uz glazbeno obrazovanje, njeguje se poštovanje, disciplina, zajedništvo i kulturni ponos.

Povijest limene glazbe ispisivali su mnogi pojedinci: predsjednici – Mladen Matišić, Marinko Matošević; tajnici – Salih Hodžić, Stjepan Šimić-Šime, Mladen Perić, Božana i Marko Džepina, Zdravko Popović, Dragan Đido i Marko Zovko; kapelnici – Anto Surota, Franjo Dujić, Mladen Beljan, Anđelko Rebac, Harun Nikšić-Harko, Mato Čović, Dragan Božić i Josip Popović.

Limena glazba prisutna je na svim većim kulturnim, vjerskim i državnim manifestacijama, u naturalnim defileima u Busovači, Vitezu, Travniku, Novom Travniku i Novoj Biloj, na *Danima Općine Travnik* – gdje svojim zvukom doslovno otvara svečanost, na prvomajskom buđenju – najemotivnijem ritualu u kojem sviraju u zoru, bez publike i za svakoga.

Oni ne sviraju da bi bili viđeni – sviraju da bi povezali. Njihova je glazba čin prisutnosti. I kada zasviraju, poruka je jasna: zajednica je tu. Zajednica diše.

Orkestar je nastupao u Zagrebu, Osijeku, Vukovaru, Đakovu, Kastavu, Ivanić-Gradu, Parizu, Montpellieru (Francuska) i brojnim drugim mjestima, gdje su predstavljali Hrvate Bosne i Hercegovine na multikulturalnim festivalima.

Limena glazba prepoznata je kao most – između ljudi, kultura i institucija. Gdje god su nastupili, donijeli su prijateljstvo. Bili su više od glazbenika, bili su ambasadori zajednice. HKC Nova Bila je, upravo kroz njih, uspio izgraditi najvrjedniju mrežu odnosa – onu koja se ne temelji na novcu, već na uzajamnom poštovanju.

Posebno mjesto zauzima projekt „Humanitarna glazbena karavana“, u okviru kojeg glazbenici sviraju za one kojima je radost najpotrebnija: bolesne, starije, zaboravljene. To je glazba bez glamura, ali s najvećom svrhom – glazba koja liječi.

Limena glazba „Lašva“ Nova Bila ne gleda unatrag samo s ponosom; gleda i unaprijed, s odgovornošću. U godinama koje dolaze planiraju jačati edukaciju, opremu, partnerstva i projekte. Cilj nije samo opstati. Cilj je rasti i nastaviti svirati – za ljude, za zajednicu, za identitet.

Limena glazba „Lašva“ Nova Bila danas je mnogo više od orkestra. Ona je tihi svjedok vremena, svijetli simbol vrijednosti, ritam ponosa i – zvuk koji traje.

KO *Spas*
RI *jedne zajednice*
JENI *u koronavi*

KORIJENI *Grupa
jedne zajednice
u korijenima*

OGŠ JAKOVA GOTOVCA NOVI TRAVNIK PODRUČNI ODJEL NOVA BILA

Kada zajednica prepozna važnost umjetničkog obrazovanja, ona ne ulaže samo u sadašnjost – ona sije budućnost. Upravo je to učinila Nova Bila početkom 1995. godine kada je, u suradnji s Osnovnom glazbenom školom Jakova Gotovca iz Novog Travnika, otvorila područni odjel glazbene škole u prostorima Hrvatskog kulturnog centra.

Taj čin nije bio samo administrativna odluka. Bio je to kulturni, društveni i povijesni korak. Po prvi put djeca Lašvanske doline nisu morala napuštati svoj kraj kako bi stekla formalno glazbeno obrazovanje. Sve što im je trebalo – prostor, instruktori, instrumenti, atmosfera – sada su imali kod kuće.

Vizija o otvaranju glazbene škole u Novoj Biloi proizašla je iz stvarne potrebe Limene glazbe „Lašva“ Nova Bila za obrazovanim mladim glazbenicima. Ta je ideja brzo nadrasla početnu zamisao – više nije bila usmjerena samo na buduće članove orkestra, nego na svu djecu ovog kraja koja glazbom žele oblikovati svoj unutarnji svijet.

Ključni trenutak bio je susret s gospođom Tamarom Barabaš, ravnateljicom OGŠ Jakova Gotovca Novi Travnik, koja je 1994. pokrenula obnovu rada novotravničke škole. Taj susret bio je više od formalnog dogovora – bio je to susret ljudi koji dijele istu vjeru u glazbu, obrazovanje i zajednicu.

Već 1995. godine škola u Novoj Biloj otvorila je vrata prvoj generaciji učenika. Od osnutka do danas, školu je pohađalo više od 2.000 učenika, a oko 700 ih je uspješno završilo. Više od 60 učenika nastavilo je obrazovanje u srednjim glazbenim školama, dok je desetak stiglo i do glazbene akademije. No najveći uspjeh škole nisu samo brojevi nego priče svake djevojčice i svakog dječaka koji su u ovoj školi otkrili svoj glas, svoju vrijednost i svoje mjesto u svijetu.

U školskim prostorijama, koje su više nalikovale radionicama nego učionicama, djeca su učila ne samo note i vještinu, nego i red, trud, samopouzdanje, suradnju, umjetnički doživljaj i pripadnost. Mnogi su se vratili kao profesori, korepetitori, dirigenti. I svi su ponijeli sa sobom jedno iskustvo – da glazba oblikuje ljude.

U školi se radi sa srcem. Trenutačno nastavu pohađa oko 50 učenika raspoređenih u šest odsjeka: klavir, gitara, harmonika, violina, klarinet i saksofon. Svaki učenik ima priliku, uz stručne i predane nastavnike, pronaći svoj instrument, svoj izraz i svoje samopouzdanje. Ova škola ne njeguje samo tehničku izvrsnost, ona oblikuje emocionalnu inteligenciju, razvija kreativnost i odgovornost. Na božićnim, uskršnjim i završnim koncertima učenici stoje pred publikom svjesni da predstavljaju više od sebe – predstavljaju zajednicu, obitelj, školu i grad.

Najuspješniji učenici redovito sudjeluju na natjecanjima županijske, federalne i međunarodne razine, gdje osvajaju nagrade koje potvrđuju kvalitetu rada škole. Ipak, najveća nagrada dolazi kada dijete stane pred klavir, gitaru ili violinu i samo sebi tiho kaže: „Ja to mogu.“

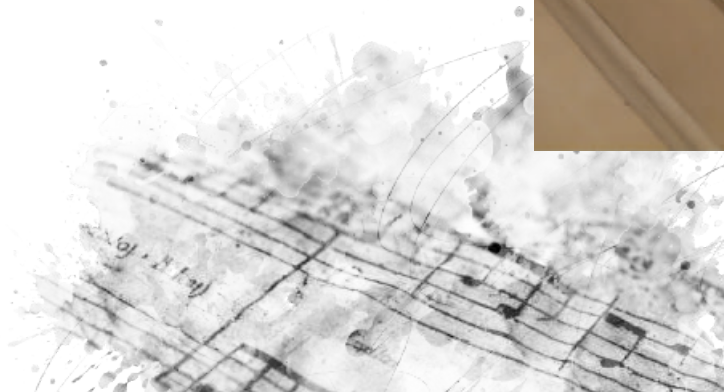
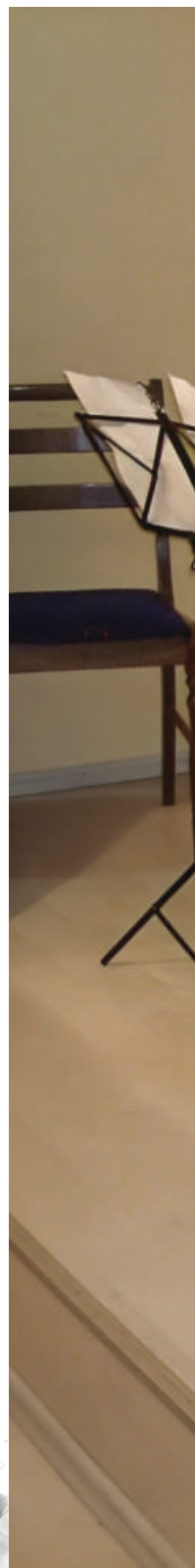
Škola nije izolirana institucija, ona diše zajedno s Novom Bilom. Učenici nastupaju na crkvenim i građanskim proslavama, lokalnim manifestacijama i svečanim događajima. Školske prostorije i dvorane HKC-a pune su zvuka glazbe koja se pretače u događaje zajednice. Zahvalnice, priznanja i fotografije s nastupa krase školske zidove, ali još više svjedoče o odnosu koji se gradi između škole i zajednice. Taj odnos nije usputan, on je temeljni.

Područni odjel glazbene škole u Novoj Biloj nikada nije bio tek „gost“ unutar Centra. Od samog početka bio je njegovo prirodno proširenje, njegov organski dio. Koncerti, probe, zajednički nastupi s limenom glazbom, tamburašima, zborovima, scenske produkcije i kulturne manifestacije, sve su to niti koje su neraskidivo povezivale školu s identitetom i životom samog Centra. Dijete koje uči note u učionici već sutradan nastupa na pozornici HKC-a. A to dijete zna da pred publiku ne nosi samo vlastiti talent, nego i povjerenje čitave zajednice. Jer svaka izvedba, ma koliko skromna ili jednostavna bila, u sebi nosi poruku pripadnosti, rasta i zajedničkog ulaganja u budućnost.

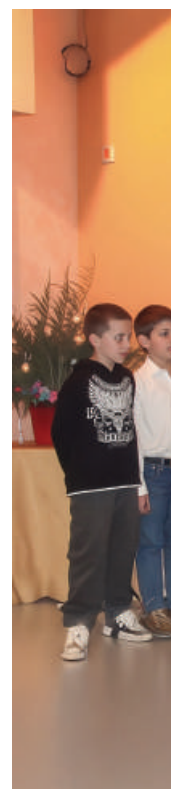
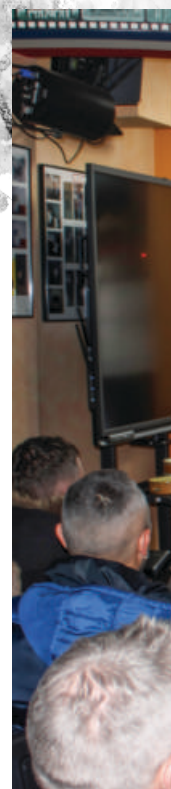
Danas je OGŠ Jakova Gotovca Novi Travnik – Područni odjel Nova Bila mnogo više od obrazovne ustanove. Ona je postala dom umjetnosti, kulturno središte, prostor identiteta i škola života. Iz nje su izrasli glazbenici, nastavnici, roditelji – ljudi koji razumiju što znače trud, strpljenje, ljepota i odgovornost stvaranja. Ova je škola tihi, ali snažan svjedok jednog trajnog projekta. Projekta u kojem zajednica ne odgaja samo glazbenike, nego i dobre, osjetljive i odgovorne ljude. Projekta odrastanja u glazbi.

Zato, kada iz prostorija Centra dopru zvuci klavira, violine, klarineta ili gitare, znajte – to nije tek obična glazba. To je zvuk budućnosti. To je potvrda da ova zajednica zna prepoznati što vrijedi i da upravo u takvo nešto treba ulagati.

Posebnu povezanost između škole i Centra potvrđuje i činjenica da sam uz funkciju ravnatelja JU HKC-a Nova Bila više od četvrt stoljeća obnašao i funkciju voditelja područnog odjela. Ta simbioza nikada nije bila samo administrativna; bila je istinska, osobna i svakodnevna. Voditeljstvo glazbene škole sam predao 2021. godine, profesorici Luciji Džepini – našoj sugrađanki, dugogodišnjoj djelatnici škole i osobi koja svojim radom svjedoči da ova glazbena priča traje i ima svoje sigurno sutra.

*Glas
jedne zajednice
u korisima*
KORIJENI

KORIJENI

*Gras
jedne zajednice
u korijenima*

HRVATSKO AMATERSKO KAZALIŠTE TRAVNIK

Ako je glazba bila prva zvučna snaga HKC-a Nova Bila, kazalište je bilo njegova duša – prostor u kojem su se, u tišini reflektora i treptaju pozornice, otvarale teme koje su bile preteške za svakodnevne razgovore, a publika ih je osjećala svakim dahom.

Hrvatsko amatersko kazalište Travnik, poznato i kao Hrvatsko kazalište Travnik, osnovano je usred ratnog vihora, u vremenu kad je kultura u mnogim sredinama zamrla, a kazalište se činilo luksuzom za neka druga, mirnija vremena. No ovdje, u srcu Lašvanske doline, to nije bio luksuz, nego otpor – pokušaj da se riječima, slikama i scenskim pokretom održi duh naroda.

U svojim počecima kazalište nije imalo reflektore, profesionalnu opremu, stalni ansambl ni tehničke uvjete. Imalo je nešto drugo – ljude: učitelje, učenike, studente, profesore, glazbenike, domaćice, vojnike, volontere... sve one koji su vjerovali da kazalište pripada svima. I svi su oni, kao amateri sa strašću profesionalaca, donijeli na scenu ono najvažnije – život.

Već 1995. godine kazalište pronalazi svoj dom unutar prostorija novoutemeljenog Hrvatskog kulturnog centra Nova Bila. Bio je to prirodan spoj – zajednica koja se okuplja, Centar koji se gradi i kazalište koje traži prostor da progovori. U toj simbiozi kazalište je postalo glas zajednice – glas nade, sumnje, tuge, ponosa, duha i duhovitosti.

Tijekom pet godina djelovanja u Novoj Biloj Hrvatsko amatersko kazalište Travnik izvelo je niz upečatljivih predstava, među kojima se izdvajaju:

Bilo jednom u Srednjoj Bosni (1993./1994.),
Događanje u familiji Hadumić (1994./1995.),
Kome zvono zvoni (1995./1996.),
Ko prije umre, duže je mrtav (1996./1997.),
Umišljeni bolesnik (1997./1998.),
Ljubav na prvi pogled (1998./1999.),
Život je čudo (1999.).

Repertoar je obuhvaćao narodne drame, komedije s društvenom porukom, vjerske i božićne igrokaze, satirične tekstove, predstave za djecu, ali i autorska djela koja su direktno progovarala o ratu, svakodnevicu, istini i nadi. Nije se radilo samo o predstavi, nego o susretu, o katarzi i kulturnom svjetlu koje se nije gasilo ni kad je sve drugo bilo zamračeno.

Dvorana HKC-a bila je puna i kad se nije naplaćivao ulaz, kad su uvjeti bili improvizirani i kad tekst nije bio lak za praćenje. Ljudi su dolazili jer su znali da će tu pronaći nešto svoje, biti viđeni i doživjeti ono što se ne može reći u svakodnevicu.

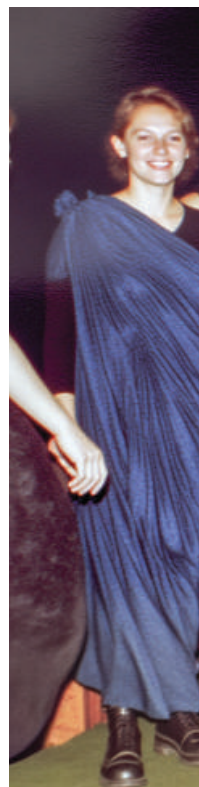
Kazalište nije bilo zatvoren krug, nego otvorena pozornica ljudskosti. Na probama se glumilo, ali se i pomagalo, dijelilo, razgovaralo. Bio je to prostor u kojem nije bilo razlike između publike i glumaca – svi su disali isto.

Začetnik te ideje bio je Anto Bilić, čije je ime postalo sinonim za snagu volje, upornost i vjeru u umjetnost. Uz njega, brojni volonteri, asistenti i suradnici neumorno su radili iz pozadine, ne zbog slave, nego iz uvjerenja. Kazalište je bilo prostor tihe revolucije.

Godine 1999. Hrvatsko amatersko kazalište Travnik seli u vlastite prostorije u Jankovićima, čime se simbolično zatvara jedno poglavlje i otvara novo – stabilnije, organiziranije, ali nikad udaljeno od svojih korijena. Iako je fizički napustilo zgradu HKC-a, ono što je ostalo u

njezinim zidovima i sjećanjima njezinih ljudi ne može se izbrisati. To su bile godine hrabrosti, stvaranja, otpora i umjetnosti u svojoj najčišćoj formi.

HKC je tim kazalištem dobio više od još jedne sekcije. Dobio je kritički glas i ogledalo društva. Dobio je duhovni prostor koji nije trebao dekoraciju nego samo iskrene ljude. Kazalište je bilo više od predstave. Bilo je čin prepoznavanja i čin zajedništva. Iz ovog amaterskog kazališta kasnije su se razvili novi ansambli, festivali, ideje, glumci, režiseri i dramaturzi. Neki su otišli u profesionalne vode, neki ostali u zajednici kao čuvari kazališne iskrenosti. No svi su oni ponikli iz istog tla – pozornice koja je, iz ničega, stvarala sve.

HRVATSKA MISAO

Dok su glazba i kazalište u HKC-u Nova Bila doticale emocije, okupljale ljude i liječile duše zajedništvom, postojala je još jedna tiha, ali snažna dimenzija njegova djelovanja – riječ, misao, racionalni glas u vremenu buke i tišine. I upravo je taj glas, oblikovan kroz članke, govore, kolumne i promišljanja, dobio svoje konkretno ime – *Hrvatska misao*.

U jednom od najizazovnijih razdoblja novije povijesti Lašvanske doline, iz potrebe za istinom, identitetom i dokumentiranjem stvarnosti, rodio se ovaj informativno-promidžbeni časopis. Prvi broj tiskan je 1995. godine, u jeku poslijeratne obnove i pokušaja pronalaska društvenog oslonca nakon rušilačkih godina. Cilj časopisa bio je jednostavan, ali iznimno težak: biti glas naroda, svjedok vremena i čuvar nacionalne svijesti.

Redakcija časopisa bila je smještena upravo u prostorijama Javne ustanove Hrvatski kulturni centar Nova Bila, tada jedinog funkcionalnog, kulturnog, medijskog i javnog prostora u regiji. Tamo gdje su se istovremeno održavale probe limene glazbe, predstave kazališta i izlagale slike, radala se i pisana riječ – promišljena, odmjerena i potrebna.

Glavni i odgovorni urednik bio je Nikola Lovrinović, utemeljitelj uređivačke politike *Hrvatska misao*. Pod njegovim vodstvom časopis je izrastao u snažan glas Hrvata Lašvanske doline. Bio je to medij koji je, uz prenošenje vijesti i analiza, nudio i prostor za kulturu, književnost, duhovnu misao i društvenu refleksiju.

Ono što je časopisu davalo posebnu snagu bili su dopisnici i suradnici s terena – ljudi koji su, u skromnim i često improviziranim uvjetima, bilježili svakodnevicu, dokumentirali događaje i svjedočili o stvarnom životu. Njihov entuzijazam i predanost omogućili su da istina dopre do očiju i srca ljudi koji su u nju vjerovali i koji su je tražili.

Hrvatska misao nije bila institucija s jasnim budžetom, niti tek lista izvještaja. Bila je svjetionik u vremenu tame – jedini tadašnji medij koji je neustrašivo prenosio stvarnu sliku života Hrvata u Središnjoj Bosni, bez uljepšavanja, bez cenzure, bez kalkulacije.

U razdoblju od 1995. do 1999. godine objavljena su pedeset dva broja, u kojima su se, osim izvještajnih i analitičkih tekstova, nalazili i kulturni osvrti, književni prilozi, dokumentarni zapisi i misaoni komentari. Svaki broj bio je otisak duha jednog vremena – vremena obnove, borbe, traženja i nade.

Hrvatska misao nije bila politička, ali je bila angažirana. Nije bila ideološka, ali je bila jasna. Nije bila agresivna, ali je bila nepokolebljiva. Progovarala je o očuvanju identiteta Hrvata Lašvanske doline, važnosti kulture u vremenu zaborava, opasnosti šutnje pred nepravdom, odgovornosti prema baštini, potrebi za istinom i zajedništvom te kritici površnosti, nezahvalnosti i društvenog oportunizma. To je bila misao koja nije tražila odobravanje, već razumijevanje. Nije dolazila s visoka, nego iz naroda – iz njegove svakodnevice, iz potrebe da se ne izgubi osjećaj za stvarnost. U tom smislu bila je i misaoni odjek HKC-a, njegov produžetak izvan zidova dvorane – jer kultura bez misli je dekor, a misao bez kulture prazna forma.

U povijesnoj i memoarskoj perspektivi, *Hrvatska misao* ostaje trajan spomenik jednoj generaciji novinara, kulturnih djelatnika i domoljuba koji su olovkom i papirom branili dostojanstvo svog naroda. Bila je to tiskana kronika koja nije samo bilježila, nego i oblikovala svijest. Bila je to riječ koja se nije bojala, ali nije vikala. Bila je to misao koja se usuđivala i opstala. I dok se mnoge riječi s vremenom zaborave, one izrečene s integritetom ostaju. Baš kao što je to činila *Hrvatska misao*.

TAMBURAŠKI ORKESTAR LAŠVANSKE TAMBURICE NOVA BILA

U glazbenom tkanju Lašvanske doline, isprepletenom slojevima sjećanja, identiteta i ljubavi prema baštini, jedan ton posebno odzvanja – zvuk tamburice. Upravo taj ton, ujedinen u složnu melodiju, dobio je svoje ime i lice 1996. godine osnutkom Tamburaškog orkestra „Lašvanske tamburice“ Nova Bila.

Vizionarskom inicijativom tadašnjeg načelnika Općine Travnik, gospodina Mirka Batinića, koji je prepoznao kulturnu i pedagošku vrijednost tamburaške glazbe za hrvatsku zajednicu Središnje Bosne, započela je priča koja traje do danas. Njegovim zalaganjem i osiguravanjem prvih sredstava postavljeni su temelji jednog od važnijih glazbenih ansambala u Lašvanskoj dolini.

Organizacijsku i logističku potporu od samog početka pružio je Hrvatski kulturni centar Nova Bila, unutar čijih je prostorija orkestar započeo svoj rad. Cilj je bio jasan, a istodobno plemenit: glazbeno obrazovanje mladih, očuvanje tamburaške tradicije i izgradnja

ansambla koji će dostojno predstavljati zajednicu na koncertima, manifestacijama i festivalima – kako u Bosni i Hercegovini, tako i u inozemstvu.

Prvi voditelj i umjetnički rukovoditelj orkestra bio je Aurelije Grgić-Grga, glazbenik i pedagog čije je znanje i iskustvo utkano u prve note lašvanskih tamburica. Njegovim strpljivim i studioznim pristupom stasale su prve iskre tamburaša koje su postavile visoke standarde rada i discipline. Njegovu viziju i metodiku nastavio je Mladen Ramljak, koji orkestru daje novu dimenziju, uvodeći suvremenije aranžmane i šireći repertoar skladbama koje povezuju tradiciju i moderno.

Tijekom godina orkestar se profilirao kao prepoznatljiv po ujednačenoj zvučnoj slici, emocionalnoj izražajnosti, stručnoj preciznosti te vjernosti korijenima tamburaške glazbe. Sudjelovali su u gotovo svim važnijim kulturnim događanjima u organizaciji HKC-a, kao i na brojnim županijskim, federalnim i međunarodnim smotrama tamburaške glazbe, gdje su često osvajali pohvale i simpatije publike i stručnih ocjenjivača.

Nakon nekoliko godina rada u prostorima Centra, orkestar je nastavio svoje djelovanje u domu u Docu na Lašvi, gdje su stvorili novi dom – mjesto proba, okupljanja, prijenosa znanja i izvođačkog rada. Ondje i danas, u ritmu kontinuiteta, okupljaju nove generacije tamburaša, ostajući vjerni zadaći koju su si zadali na početku.

Lašvanske tamburice nisu samo orkestar. One su glas naroda u žicama tambure, most između naraštaja, duhovna arhiva Lašvanske doline. Svaka izvedba, svaka skladba i svaka proba dokaz su da, kada se u zajednicu ugradi trud, znanje i ljubav, nijedan ton ne ostaje zaboravljen. U više od dva desetljeća tamburaška riječ iz Nove Bile i Doca na Lašvi odjekuje i dalje – u pjesmama, akordima i srcima onih koji vjeruju u snagu glazbe i dušu naroda.

Tamburaški orkestar „Lašvanske tamburice“ postao je trajna vrijednost jedne sredine – ne samo kao glazbeni kolektiv, nego i kao simbol kulturnog otpora zaboravu, podsjetnik na bogatstvo koje živimo i nada da će tamburaška nit Lašvanske doline još dugo, iskreno i s ponosom zvoniti.

KORIJENI

*Šest
jedne zajednice
u korijenima*

PLESNI STUDIO PRIJATELJI DJECE MAYA

U mozaiku sekcija koje su oblikovale duh Hrvatskog kulturnog centra Nova Bila, Plesni studio „Maya“ predstavlja priču o izrazu tijela, pokreta i slobode – priču koja je kroz ritam i koreografiju progovorila tišim, ali ne manje važnim jezikom: jezikom srca i dječje radosti.

Godina 2003. bila je prekretnica za scensku raznolikost HKC-a. Tada, na moj poziv i u suradnji s već postojećim studijem iz Travnika, svoj je ogranak u Novoj Biloj otvorio Plesni studio „Prijatelji djece Maya“, pod vodstvom Maje Đurić. Bila je to prilika da ples, kao estetska, fizička i duhovna disciplina, pronađe svoje mjesto pod istim krovom s glazbom, kazalištem i tradicijom.

Plesna dvorana u HKC-u, koliko god skromna, postala je pozornica velikih snova. Djeca su dolazila puna iščekivanja – neki nesigurni, drugi sramežljivi, ali svi s istom željom: da se izraze, kreću i pripadaju.

U početku je program plesnog studija obuhvaćao osnovnu plesnu edukaciju kroz ritmiku, kreativni pokret i grupne koreografije. S vremenom su se razvili i napredni programi u kojima su se izvodile kombinacije klasičnog baleta, modernog plesa, jazz dancea, pa čak i etno plesova kada bi to zahtijevala prilika – primjerice za nastupe u sklopu manifestacija.

Studio nije imao samo estetsku ili rekreativnu funkciju. Bio je to prostor odrastanja, osobito za djevojčice i djevojke iz Nove Bile, Travnika, Viteza i okolice. U plesu su učile što znači ustrajnost, slušanje, koncentracija, ali i samopouzdanje – izgrađeno postupno, kroz pokret, ritam i priznanje publike nakon svakog nastupa.

Posebna vrijednost plesnog studija bila je u suradnji s ostalim sekcijama unutar HKC-a. Koreografije su redovito bile sastavni dio većih glazbenih događanja. Bila je to umjetnička simbioza koja je doprinosila ukupnoj dojmljivosti programa – jer ono što riječi i note ne mogu izreći, ples često izgovori najjasnije.

U memoarima bivših članica studija može se pročitati kako su im treninzi pomogli ne samo u razvijanju fizičke kondicije, smisla za estetiku, već i u izgradnji prijateljstava, discipline i identiteta. Plesne dvorane bile su mjesta razgovora, smijeha, suza, priprema za nastupe i uzbuđenja prije izlaska na pozornicu. Bile su to učionice života.

Maja Đurić, tada mlada voditeljica, bila je više od pedagoginje; danas docentica, doktorica i sveučilišna profesorica. Bila je uzor, podrška, organizatorica i često druga majka mladim plesačicama koje su svoje prve nastupe imale upravo u dvorani HKC-a. Njezin entuzijazam bio je gorivo za održavanje kvalitete i kontinuiteta unatoč često skromnim uvjetima, nedostatku opreme i infrastrukture. Posebne zasluge idu i predanoj trenerici Nataši Barbić te trenerici Hani Pinjo.

Iako se Plesni studio „Prijatelji djece Maya“ u jednom trenutku povukao iz aktivnog djelovanja u okviru HKC-a, njegovo nasljeđe ostaje snažno utisnuto u sjećanja generacija koje su plesale, učile, smijale se i padale na sceni, kako bi se uvijek ponovno digle.

Njegova uloga nadilazi broj nastupa ili nagrada, jer ples je u HKC-u postao zrcalo zajednice u kojem se odražavala sloboda, nježnost i snaga. Bio je i ostao tiha pjesma prostora koji je znao prepoznati i njegovati ne samo tradiciju, već i umjetnost pokreta – u službi ljepote i odrastanja.

KO RIJENI *Grupa jedna zajednica u karicama*

KORJENI *Šine
jedne zajednice
u korisima*

MALA ŠKOLA PUHAČA

GLAZBENI TEMELJ ZAJEDNIŠTVA I BUDUĆNOSTI

U tišini učionica Hrvatskog kulturnog centra Nova Bila još od 2008. godine počeli su se stapati prvi tonovi – nesigurni, nespretni, ali puni nade. To nisu bile samo vježbe i početni akordi – bila je to vizija i budućnost, tiha odluka da se između generacija izgradi most. A ime tog mosta bilo je – Mala škola puhača.

Osnovana kao omladinska sekcija Limene glazbe „Lašva“, Mala škola puhača (MŠP) od prvog dana nosi jasno definiranu i višeslojnu misiju: glazbenu edukaciju mladih, stvaranje stabilne baze talenata za orkestar te odgoj djece kroz glazbu, kulturu i vrijednosti zajedništva.

Još važnije, škola je od početka bila dostupna svima, potpuno besplatna, bez obzira na imovinski status djeteta ili obitelji. Učenje glazbe ovdje nije bilo privilegij – bilo je pravo. Mala škola puhača nije nastala iz jedne institucije, nego iz savezništva. Centar je pružio prostor, infrastrukturu i organizacijsku podršku, limena glazba je otvorila svoja vrata i

ustupila instrumente, a glazbena škola osigurala stručne pedagoge. Ovaj model nije bio samo operativno rješenje, nego dokaz zajedničke volje da se ulaže u djecu, budućnost i kulturu.

Godinama sam radio s djecom na drvenim puhačkim instrumentima, dok je Josip Popović vodio limenu dionicu i, kao vrhunski glazbeni znalac, sve to uklapao u skupni orkestar. Zajedno smo postavili i oblikovali prve generacije glazbenika te ucrtali karakter ove male škole puhača: ljubav, dostupnost i ozbiljnost.

Danas glazbenu nastavu u školi predvode Doris Popović, Martina Čato i Joško Grebenar – ljudi koji s jednakom strašću prenose znanje novim naraštajima.

Škola okuplja djecu u dobi od 10 do 15 godina. Kroz individualan i praktičan pristup uče svirati trubu, tenor, saksofon, klarinet i flautu, ali ono što uče nadilazi samu glazbu. Uče slušati, biti dio cjeline i disati zajedno. U njihovim učionicama ne stasaju samo glazbenici – oblikuju se ljudi koji znaju što znači pripadati, pomagati i izražavati se s poštovanjem. Uče vrijednosti koje se danas rijetko podučavaju: disciplina, pažnja, radost zajedničkog uspjeha i tiha odgovornost.

Mala škola puhača ne živi zatvorena iza vrata učionice. Redovito sudjeluje u kulturnom životu zajednice, nastupajući na koncertima i manifestacijama, a posebno se ističe redovitim sudjelovanjem na koncertu *Božić u Travniku*, gdje se mladi glazbenici predstavljaju široj publici – često rame uz rame s iskusnim ansamblima.

Poseban zamah školi dao je međunarodni projekt „Jačanje glazbenih sastava mladih u Novoj Biloj“, proveden u suradnji s UNDP-om i financiran od strane Vlade Kraljevine Norveške. Projekt je omogućio jačanje pedagoških, organizacijskih i izvedbenih kapaciteta, stvarajući uvjete za dugoročno, održivo i kvalitetno djelovanje glazbenih sastava.

MŠP je time postala više od lokalne inicijative – postala je primjer europskih vrijednosti, jednakosti u pristupu umjetnosti, inkluzivnog razvoja zajednice i kulture kao javnog dobra. Cilj škole nikada nije bio samo osigurati podmladak limenoj glazbi, iako je i to ostvareno. Cilj je bio obogatiti lokalnu glazbenu scenu, jačati glazbenu pismenost te odgajati generacije koje će znati što znači služiti kulturi, a ne samo uživati u njoj.

Mala škola puhača izrasla je u neizostavni dio HKC-a, pouzdan oslonac limenoj glazbi, partner školama i, ono najvažnije – mjesto gdje djeca postaju ljudi koji razumiju svijet kroz glazbu. U priči Hrvatskog kulturnog centra Mala škola puhača nije fusnota. Ona je jedno od najvažnijih poglavlja – poglavlje koje svjedoči o vjeri u djecu, o snazi vizije i o zajednici koja zna da ulaganje u glazbu znači ulaganje u čovjeka.

KORIJENI

*Greš
jedne zajednice
u korisima*

KAZALIŠTE MLADIH **KORIFEJ** NOVA BILA

Kazalište mladih „Korifej“ iz Nove Bile osnovano je 2006. godine u okviru Javne ustanove Hrvatski kulturni centar Nova Bila kao umjetnička platforma namijenjena djeci, mladima i odraslima. Osnivanje „Korifeja“ proizašlo je iz prirodne potrebe zajednice za prostorom gdje će mladi moći slobodno razvijati svoj kreativni izraz, učiti kazališni jezik i graditi vlastiti identitet.

Inicijativu je pokrenula Anela Križanac, tadašnja program menadžerica HKC-a, okupivši grupu entuzijastične djece i mladih te postavivši prvu predstavu *Naopaka bajka*. Upravo je taj trenutak označio početak jedne jedinstvene kazališne priče, ispisane entuzijazmom, emocijama, igrom i stvaranjem.

Naziv „Korifej“ nije bio slučajan – u starogrčkoj drami korifej je bio vođa kora, simbol vodstva i usmjerenja. U prenesenom značenju, postao je metafora za skupinu mladih koja predvodi, nadahnjuje i hrabro progovara. Ta skupina je, uistinu, postala glas jedne nove generacije – glas mladih koji su na sceni progovarali o onome što često ostaje prešućeno.

„Korifej“ je okupio srednjoškolce, studente i mlade entuzijaste – većinom bez prethodnog glumačkog iskustva, ali s velikom željom da se izraze, istraže i sudjeluju. Pod stručnim vodstvom i poticajnom atmosferom HKC-a, vrlo brzo su nadrasli okvire školske dramske sekcije i oblikovali se u ozbiljan amaterski ansambl.

Repertoar kazališta bio je bogat i raznolik i obuhvaćao je adaptacije klasičnih djela hrvatske i svjetske književnosti, originalne tekstove s jasnim pedagoškim i odgojnim porukama, predstave o problemima mladih, odrastanju, identitetu i međugeneracijskim odnosima te suvremene komedije i drame s jakim društvenim porukama.

Među najznačajnijim predstavama ističu se:

Naopaka bajka, Snjeguljica, Crvenkapica, Ježeva kućica – suvremeni izraz klasičnih bajki
Ti biraš, Klub mrzitelja, Lanac sreće – društveno angažirane drame s jasnom porukom
Pipov tajni prolaz, Kako od muhe napraviti slona, Kako nastaju ružne riječi – autorski tekstovi i edukativne predstave
Plava boja snijega, Aska i Vuk – poetske alegorije i emotivne priče
Sve o ženama, Ženski razgovori, Ženski orkestar – ciklus predstava o ženskom identitetu
Gospođa ministarka, Umišljeni bolesnik, Šegrt Hlapić – adaptacije književnih i kazališnih klasika

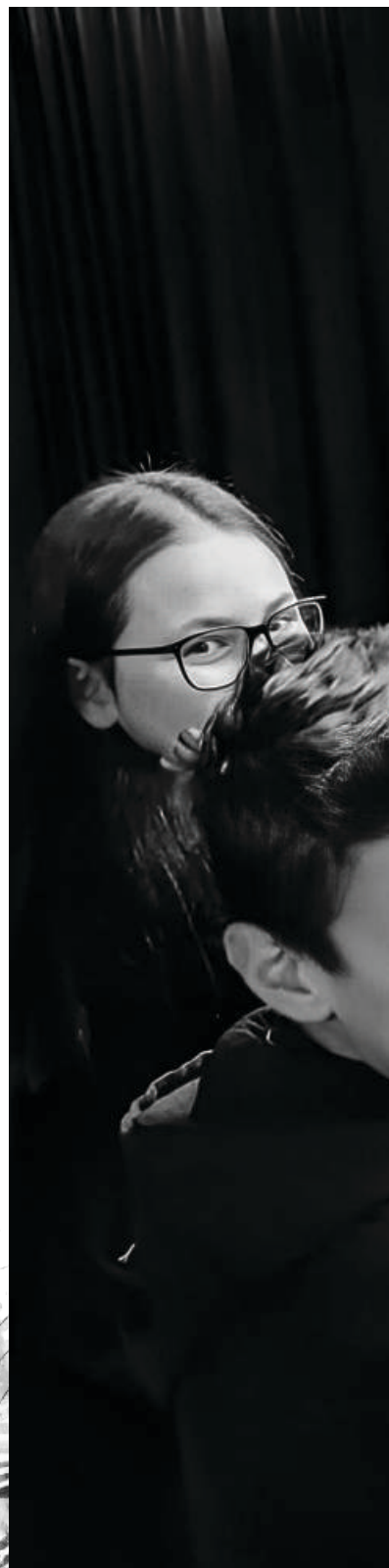
Režije su bile suvremene, jezik živ, pokret snažan, a emocija iskrena. Publika je prepoznavala „Korifej“ jer su na sceni gledali svoju djecu, unuke, učenike i susjede, a istovremeno se iznova divili njihovoj sposobnosti da svakom tekstu udahnu život i smisao.

Kazalište mladih „Korifej“ redovito je nastupalo, sudjelovalo na festivalima, školskim smotrama i kulturnim manifestacijama te osvajalo brojne nagrade. No, više od priznanja, ono je ostavilo dubok trag u mladima koji su kroz njega prošli. Mnogi od njih, iako nisu nastavili glumačku karijeru, iz „Korifeja“ su ponijeli samopouzdanje, odgovornost, timski duh, empatiju i estetsku osjetljivost.

Kazalište nije bilo samo prostor izvođenja, bilo je mjesto unutarnjeg rasta. Bilo je ogledalo u kojem su mladi mogli vidjeti sebe – svoje strahove, snove i nadu. Bilo je škola života.

Djelovanje Kazališta mladih „Korifej“ unutar HKC-a trajalo je sve do kraja 2024. godine, kada se preselilo u susjednu Općinu Novi Travnik, započevši novo poglavlje svoga postojanja. No, bez obzira na fizičku lokaciju, ono što je „Korifej“ ostavio u zidovima HKC-a Nova Bila neizbrisiv je trag jednog iznimnog razdoblja – doba kada je kazališna riječ postala sredstvo odgoja, umjetnosti i zajedništva.

Jer kad mladi progovore, svijet se mora zaustaviti i slušati.

KORIJENI *Grupa
jedne zajednice
u karicama*

KORIJENI *Grce
jedne zajednice
u korisima*

VOKALNI SASTAV LAŠVANSKE DIVE

U srcu Lašvanske doline, među planinama koje šute i rijekama koje pričaju, rodila se pjesma. Nije to bila pjesma trenutka – bila je čista, snažna, ženska i duboko ukorijenjena u ljubavi prema baštini, duhovnosti i domovini. Ime te pjesme postale su one same – „Lašvanske dive“.

Vokalni sastav „Lašvanske dive“ osnovan je u listopadu 2014. godine, kao jedna od sekcija Javne ustanove Hrvatski kulturni centar Nova Bila. Od samih početaka okupio je djevojke i žene Lašvanske doline koje je povezala ljubav prema višeglasnom pjevanju, njegovanju hrvatske glazbene baštine, duhovne glazbe i tradicionalnih napjeva. Dive nisu samo skupina izvođačica – one su glas doline, njezina nježnost, snaga i pamćenje.

Ovaj ansambl podržao sam od samih početaka, jer sam prepoznao koliko je važan ženski vokalni sastav koji pjesmom može odražavati duhovnu i kulturnu ljepotu našeg kraja. Moja podrška nije bila samo formalna – bila je iskrena, osobna i trajna.

Prvi umjetnički voditelj sastava bila je prof. Sanja Grabovac, a potom ulogu voditeljice preuzima prof. Nanarela Bajo, čije stručno znanje, pedagoška posvećenost i unutarnji osjećaj za sklad i zajedništvo oblikuju glazbenu autentičnost i vokalnu snagu Diva. Pod njezinim vodstvom sastav je ovladao i najzahtjevnijim polifonim strukturama – od sakralnih skladbi i klasičnih obrada do narodnih pjesama prožetih emocijom i dostojanstvom.

Organizacijsku okosnicu čini Ilijana Budimir Trupina, dugogodišnja članica i tajnica sastava, koja uz predanost organizaciji, komunikaciji s festivalima i pisanju projekata unosi srce i dušu u svaki segment djelovanja ansambla, a uz nju i moja malenkost – u ulozi predsjednika sastava.

Od 2017. godine, sastav je formalno registriran kao nevladina organizacija, čime je dodatno ojačao svoje kapacitete i otvorio vrata novim suradnjama. Tijekom prvih deset godina u Divama su sudjelovale 33 pjevačice, a danas ih je aktivnih 15 – svaka različita, a zajedno nepokolebljivo usklađene.

Njihov repertoar obuhvaća: tradicionalne pjesme, sakralnu i duhovnu glazbu te autorske skladbe koje nastaju iz nutrine zajednice.

Posebno se ističu njihove autorske pjesme:

Travnice, moja ljubavi – tekst i glazba: prof. Marijana Dujmušić

Uz tebe smo, Bosno i Hercegovino – tekst i glazba: Ivana Janko Stupar

Oj, korita – snimljena u suradnji s etno skupinom „Čuvarica tradicije“ iz Nove Bile, također djelo prof. Dujmušić

Nove pobjede – himna otpornosti i zajedništva, skladana povodom desete obljetnice djelovanja

Nastupi obuhvaćaju širok spektar: od skromnih crkvenih koncerata do velikih festivala i smotri, od božićnih i uskrasnih koncerata do nastupa u okviru manifestacije *Dani Nove Bile* te obilježavanja jubileja škola, ustanova i HKC-a. Uključuju nastupe na međunarodnim manifestacijama, poput suradnje s gradom Leipzgom, značajne angažmane poput *Božićnog koncerta Ministarstva obrane BiH*, te brojne promocije knjiga, obljetnice i kulturne večeri, gdje njihova pjesma ne uvjerava, nego pripada.

Posebno dirljivi bili su koncerti povodom petog i desetog rođendana sastava – retrospektivni presjeci puta kojim su prošle, ali i potvrda da pjesma ne umire nego raste. Njihove izvedbe, osobito one a cappella, podsjećaju na zaboravljene melodije djetinjstva – bakine pjesme uz ognjište, majčine uspavanke i zajednička pjevanja u crkvi. Njihova snaga leži u jednostavnosti, iskrenosti i predanosti. One ne traže svjetla reflektora, ali reflektori ih sami pronalaze.

„Lašvanske dive“ nisu nastale da bi osvajale nagrade. One su nastale da bi čuvale duh naroda. I upravo u toj posvećenosti leži njihova snaga. U vremenu kada je tradicija prečesto ugušena bukom suvremenosti, Dive ostaju postojane i tihe svjetionice u pjesmi i zajednici. One pjevaju jer osjećaju. One ostaju jer pripadaju. One traju jer su potrebne.

U nizu sekcija Hrvatskog kulturnog centra Nova Bila, „Lašvanske dive“ zauzimaju posebno mjesto – najnježnije i najdublje poglavlje. Tamo gdje riječ postaje pjesma, a žena nositeljica glasa, ljepote i baštine, piše se povijest u harmoniji. Ponekad je dovoljno samo zastati, poslušati i osjetiti: tu je dom, tu je korijen, tu pjevaju Dive.

KO
RI
JENI

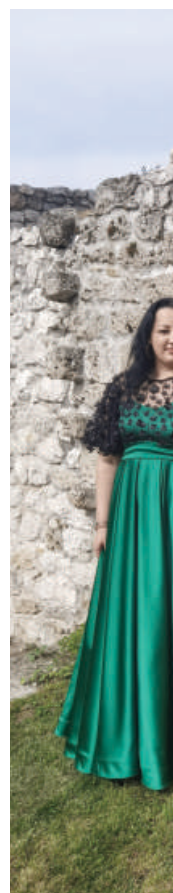
*Štiri
jedne zgodnice
u karizama*

KORIJENI

*Grce
jedne zajednice
u karicama*

KORIJENI *Greš
jedna zajednica
u korisima*

UDRUGA NOVA BILA - ČUVARICA TRADICIJE

U velikom mozaiku sekcija, inicijativa i duhovnih otisaka koji su tijekom godina ostavili neizbrisiv trag u svakodnevici HKC-a, Udruga „Nova Bila – Čuvarica tradicije“ zauzima osobito, gotovo obredno mjesto. Njezin nastanak, 30. kolovoza 2017. godine, nije bio tek administrativni čin u prostorijama HKC-a, već odgovor na duboku potrebu zajednice da se u vremenu koje nezaustavljivo teče, sačuva ono što je stoljećima bilo njezin temelj, dah i otkucaj srca.

HKC Nova Bila već je odavno bio mnogo više od ustanove – postao je središnje mjesto okupljanja cijele zajednice, kulturni i duhovni stožer koji je, da bi svoju misiju mogao u potpunosti ostvariti, trebao novu ruku – organiziranu, strukturiranu i postojanu. Tako je nastala ideja o osnivanju Udruge „Nova Bila – Čuvarica tradicije“ kao produžene ruke HKC-a, ali i svjetionika identiteta Lašvanske doline.

Udruga je od samog početka definirana kao dragovoljna, nepolitička i neprofitna organizacija, sa sjedištem upravo u Hrvatskom kulturnom centru, gdje joj je i prirodno

mjesto – među onima koji čuvaju duh, riječ, običaj, pjesmu, zanat i tišinu predaka. Iako službeno registrirana pri Ministarstvu pravosuđa i uprave Županije Središnja Bosna, prava registracija dogodila se u srcima ljudi, kroz njihovo prihvaćanje, povjerenje i zajedništvo.

Naziv udruge nije fraza, to je zavjet. Biti čuvar tradicije znači nositi odgovornost i ljubav prema zavičaju, korijenima i naslijeđu. Članovi udruge, okupljeni iz autentične privrženosti svome kraju, posvetili su se očuvanju kulturno-povijesnog naslijeđa, običaja, starih zanata, narodnih nošnji, pjesama i legendi, ali i suživotu s prirodom te vezama s iseljenim Lašvanima.

Struktura udruge precizno je oblikovana: najviše tijelo je Skupština, uz koju djeluju Predsjedništvo, predsjednik, tajnik i Nadzorni odbor. Na njezinu čelu nalazi se gospodin Marinko Matošević, predsjednik udruge, duboko ukorijenjen u vrijednosti zajednice. Ulogu tajnika obnaša gospodin Ivo Martić, a funkciju predsjednika Skupštine obavlja gospodin Željko Andrić.

Ciljevi udruge nadilaze pukotinu između prošlog i budućeg – oni su srce zajednice, sve ono što smo tada osjećali da nedostaje HKC-u: poticanje povratka i ostanka u rodnome kraju, edukacija mladih i starijih, zaštita okoliša i prirodnih bogatstava, razvoj lokalne infrastrukture, izdavanje publikacija, organizacija radionica i javnih događanja te povezivanje s istovrsnim udrugama iz BiH i inozemstva. U djelovanju udruge susreću se prošlost i budućnost – kao ruke djeda i unuka koje zajedno sade stablo.

Zahvaljujući „Čuvarici tradicije“, mnoge su inicijative HKC-a dobile svoj organizacijski okvir i kontinuitet. *Dani Nove Bile*, smotre folklora, adventska događanja, tematski koncerti, kazališni susreti, promocije knjiga, radionice, kulturne večeri, humanitarne akcije, uređenje seoskih izvora, čišćenje groblja i putova – sve su to manifestacije koje su, uz udrugu, postale dijelom kronike života zajednice.

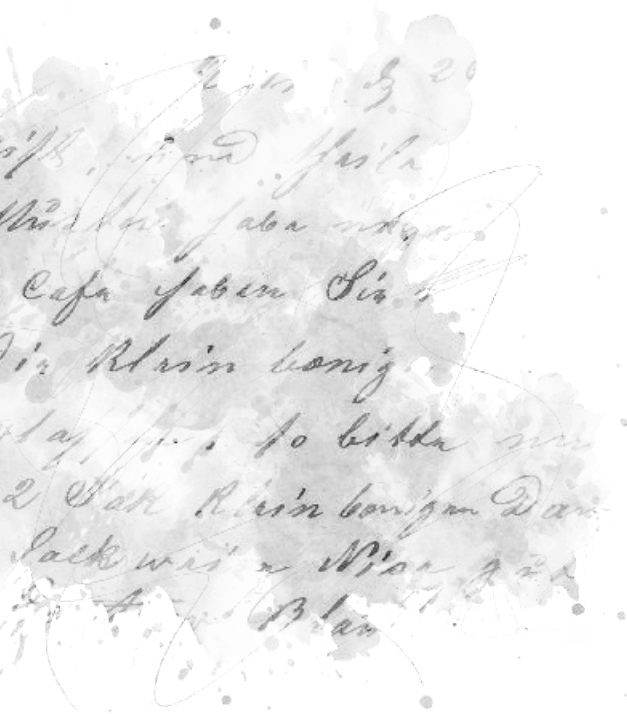
Udruga okuplja sve generacije – od djece koja prvi put staju na pozornicu, do starijih mještana koji prenose priče iz djetinjstva. U tom međugeneracijskom dijalogu nalazi se najveće bogatstvo udruge, a to je njezina životnost, otpornost i istinska svrha.

Članovi udruge često su samozatajni, ali uvijek prisutni. Njihova je misija podsjetiti nas tko smo, odakle dolazimo i kojim vrijednostima dugujemo svoje trajanje. U vremenu ubrzanih promjena, Udruga „Čuvarica tradicije“ ne djeluje iz nostalgije, već iz uvjerenja da je baština temelj svakog napretka.

Voljeti svoje ne znači zatvarati se. To znači znati tko si, gdje pripadaš i otvoreno, ponosno i dostojanstveno dijeliti ono najvrjednije što imaš. Udruga „Nova Bila – Čuvarica tradicije“ nije samo čuvar prošlosti. Ona je savjest sadašnjosti i svjetionik budućnosti jer ondje gdje se čuva tradicija, čuva se i duša naroda.

KORIJENI

*Grce
jedne zajednice
u koriscima*

DJEČJI ZBOR RADOST

Ako postoji zvuk koji najvjernije odražava ono iskonsko, čisto i iskreno u čovjeku – to je dječji glas. A kada se ti glasovi ujedine u pjesmi, bez natjecanja, bez straha, bez ega, rađa se čudo. U Novoj Biloj to čudo nosi ime Dječji zbor „Radost“.

Zbor je osnovan 1. listopada 2018. godine kao dio Hrvatskog kulturnog centra Nova Bila, s idejom da se najmlađima pruži prostor za izražavanje, druženje i učenje kroz glazbu. U početku zamišljen kao mali vokalni ansambl djece predškolskog i ranog školskog uzrasta, „Radost“ je ubrzo prerastao u prepoznatljivu i omiljenu glazbenu skupinu, ne samo u Novoj Biloj, već i na širem području Središnje Bosne.

No vrlo brzo postalo je jasno da se ovdje ne radi samo o pjevanju. Ovo nije bio samo zbor, već pokret djetinjstva, glas srca, škola zajedništva. Djeca su dolazila s različitim predznanjima: neka su već svirala, neka su samo voljela pjevati, a neka su prvi put čula vlastiti glas kako se stapa s drugima. No ono što su sva djeca donijela jest uzbuđenje, a ono što su sva dobivala bilo je sigurno mjesto za rast.

Zbor okuplja djecu u dobi od 4 do 8 godina, a posebnost koja ga ističe jest činjenica da je najmlađi član imao svega dvije godine i osam mjeseci kada je pristupio zboru. Time se s ponosom može predstaviti kao zbor s najmlađim izvođačima u regiji.

Pod vodstvom dviju iznimnih glazbenih pedagoginja, profesorica Andrijane Bugarin i Lucije Džepina, djeca uče pjesme, ali i nešto više: kulturu nastupa, vrijednost slušanja i ljepotu zajedničkog disanja. Njihove voditeljice nisu samo učiteljice glazbe, već i oslonac, motivacija, prijateljice te sigurnost za svoje male izvođače. Njihov trud i entuzijazam prepoznali su i roditelji i šira zajednica, koja s ponosom prati rad i napredak zbora.

Tijekom šest godina djelovanja, kroz zbor je prošlo više od osamdesetero djece, a svako od njih ostavilo je trag u glazbenom, ali i emocionalnom tkivu skupine. Ostvarili su više od dvadeset javnih nastupa, među kojima se osobito izdvaja svečani *Koncert za 5*, održan povodom pete obljetnice kontinuiranog i predanog rada.

Zbor redovito nastupa na događanjima u organizaciji HKC-a, župe, općine i šire zajednice: na koncertima, božićnim i uskrsnim susretima, *Danima Nove Bile* te regionalnim smotrama dječjih zborova. Svaki njihov nastup mali je praznik, ne zbog savršenstva izvedbe, nego zbog iskrenosti koja odzvanja svakim stihom. Oni su emotivna točka svakog programa – onog što raznježi publiku i podsjeti je zašto sve to radimo.

Upravo su dječji glasovi najčvršći most između generacija. Oni su podsjetnik na nevino i radosno, na ono što zajednica mora sačuvati – ne samo tradicijom, nego i primjerom. Zato je Dječji zbor „Radost“ postao više od zbora. Postao je simbol budućnosti koja raste na čvrstim temeljima – ne samo glazbenim, nego ljudskim. Postao je čuvar osmijeha, glas male nade, slika zajednice koja vjeruje da umjetnost počinje u najranijoj dobi. Kako i samo ime kaže, oni donose radost. A radost, kad je čista i kad pjeva iz srca, uvijek pogađa pravo u srce.

KO *Gras*
RI *jedne zajednice*
JENI *u karicama*

*Grce
jedne zajednice
u karisima*
KORIJENI

KORJENI *Gras
jedne zajednice
u karizama*

KAZALIŠTE LOGOS NOVA BILA

U dugoj priči kulturnog stvaralaštva u Lašvanskoj dolini, gdje se umjetnost nije gasila ni u najtežim vremenima, rođeno je novo poglavlje – Kazalište „Logos“ Nova Bila.

„Logos“ je treće amatersko kazalište koje djeluje pod svodovima Hrvatskog kulturnog centra Nova Bila i simbolizira nastavak, ali i novi početak kazališne duše ovoga kraja.

Osnovano kao odgovor na potrebu zajednice za oživljavanjem scenske riječi, kazalište se naslanja na bogatu tradiciju prethodnih amaterskih postava, a donosi svježinu, novu energiju i novu generaciju. Naziv *Logos* nije izabran slučajno – riječ je o drevnom pojmu koji nosi značenja misaonosti, razuma, riječi i duhovne povezanosti. Upravo to želi biti ovo kazalište: prostor gdje se misao susreće s emocijom, gdje riječ postaje pokret, a razum i srce pronalaze zajednički izraz kroz umjetnost.

Kazalište „Logos“ nije samo pozornica. To je mjesto edukacije, društvenog angažmana, kreativne slobode i zajedništva. Otvoreno je svima – od djece i mladih koji prvi put kroče na

daske, do odraslih koji u sebi nose neugaslu ljubav prema glumi i scenskom izražavanju. Potiče međugeneracijsko sudjelovanje, interakciju i učenje kroz umjetnost, a posebnu pažnju posvećuje onima kojima je kazalište često prvi prostor javnog nastupa i slobodnog izražavanja.

Na čelu kazališta stoji Ilijana Budimir Trupina, dugogodišnja djelatnica HKC-a, glumica i žena čije je ime već duboko upisano u kulturnu povijest ovoga kraja. Njezino iskustvo u amaterskom kazalištu, radu s djecom i mladima, organizaciji kulturnih manifestacija i glazbenih projekata jamstvo je ozbiljnosti i predanosti nove kazališne postave. Ilijana ne gradi samo repertoar – ona gradi povjerenje, zajedništvo i prostor u kojem svatko ima pravo na svoj izraz.

Kazalište je zamišljeno i kao produkcijska platforma te edukativni prostor za razvoj vještina: od glume, pokreta, scenskog govora do razumijevanja dramaturgije, režije i kolektivne igre. Jedan od važnijih segmenata novog kazališnog života jest i najavljeni *Festival smijeha* – manifestacija regionalnog karaktera s ciljem promicanja pozitivnih emocija, zdravog humora, kazališne igre i slobode stvaranja bez elitizma. Festival će okupljati amaterske i profesionalne ansamble iz cijele regije, nudeći scenu svima koji se žele izraziti osmijehom, ironijom i životnim optimizmom.

„Logos“ tako postaje nova snaga kulturnog života Nove Bile i cijele Županije Središnja Bosna. Kao nastavak prethodnih kazališnih inicijativa unutar HKC-a, ono ujedno predstavlja treću pozornicu – „treću sreću“, kako se često zna reći. No ova „treća“ nije rezervna. Ona je nova šansa, novo otvaranje srca, još jedan dokaz da kulturno stvaralaštvo ne prestaje, nego se uvijek iznova rađa, uspinje, gradi i raste.

U svjetlu reflektora, iza Kazališta „Logos“ Nova Bila ne stoji samo glumac. Stoje godine zajedničkih pokušaja, odricanja i vjere u umjetnost. Stoji zajednica koja zna da bez riječi nema smisla. A riječ, kada je istinita i duboka, kada dolazi iz loga – tada postaje čin. Kada postane čin, tada postaje kazalište. Kazalište koje pripada svima, kazalište koje je više od pozornice, kazalište koje je – „Logos“.

KO
RI
JENI

*Greš
jedne zgodnice
u karizama*

Rezime
III. POGLAVLJA

4

Manifestacije i događanja

U ovom poglavlju donosimo pregled najznačajnijih manifestacija i kulturnih događanja koja je Hrvatski kulturni centar Nova Bila iznjedrio, oblikovao i učinio prepoznatljivima u proteklim desetljećima. Bilo da se radi o festivalskim pozornicama, scenskim eksperimentima, božićnim koncertima, glazbenim smotrama ili humanitarnim misijama – svako od ovih događanja svjedoči o prisutnosti, predanosti i duhu zajednice koji ne jenjava. Ovdje kultura nije tek program – ona je način života.

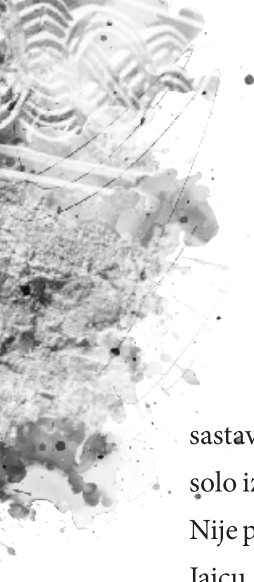
UVIJEK PRISUTNI TRADICIONALNI NASTUPI HKC-A NA LOKALNIM I REGIONALNIM POZORNICAMA

Kultura se ne gradi samo u tišini dvorana i među zidovima ustanova. Ona se rađa tamo gdje zazvuči prvi ton trube, gdje se podigne ruka da označi početak predstave, gdje pjesma prenosi poruku dublju od riječi. Kultura živi – snažno, uporno i predano – u svakom kutku gdje zasvira instrument, zapjeva zbor i zapleše korak u ritmu baštine.

Upravo u toj prisutnosti, u neumornoj spremnosti da se izađe pred ljude i podijeli ono najvrjednije iz srca zajednice, leži snaga Hrvatskog kulturnog centra Nova Bila. Jedna od najvažnijih karakteristika HKC-a oduvijek je bila prisutnost. Ne samo fizička, već i dublja, temeljna: kulturna, društvena i simbolična. Prisutnost u životu zajednice, ali i u širem regionalnom prostoru.

Od samih početaka pa sve do danas, HKC je bio tu na svakoj priredbi, svečanosti, obilježavanju, festivalu, manifestaciji, crkvenom blagdanu, školskom programu, javnom događaju. Uvijek.

Više od 3.000 kulturnih događanja iz vlastite produkcije u tri desetljeća postojanja, je brojka koja ne govori samo o količini. Ona govori o posvećenosti, ustrajnosti i misiji – misiji da se bude tamo gdje treba: uvijek, svuda i za sve. Nije prošla godina bez nastupa Limene glazbe „Lašva“ Nova Bila, Tamburaškog orkestra „Lašvanske tamburice“ Nova Bila, Vokalnog

sastava „Lašvanske dive“, Dječjeg zbora „Radost“, glumačkih skupina HKC-a, recitatora, šolo izvođača i učenika Područnog odjela u Novoj Biloj OGŠ Jakova Gotovca Novi Travnik. Nije prošla niti jedna svečanost u Novoj Biloj, Travniku, Vitezu, Novom Travniku, Busovači, Jajcu, Kiseljaku, Fojnici, Širokom Brijegu ili Mostaru a da oni – naši – nisu sudjelovali.

I nisu bili samo sudionici – bili su nositelji atmosfere, pokretači emocija i simboli pripadnosti. Nisu bili tu radi protokola. Nisu nastupali zbog brojki. Nastupali su jer znaju da svaka izvedba vrijedi, svaki pogled publike ostaje, a svaka riječ odzvanja dulje nego što se može izgovoriti. Na regionalnim i međunarodnim gostovanjima, članovi HKC-a nisu predstavljali samo ustanovu – predstavljali su identitet. Identitet Hrvata Lašvanske doline, duh zajednice i primjer kako kultura, glazba i kazalište postaju najbolji i najplemenitiji ambasadori jednog naroda.

Redovito su bili gosti kulturnih manifestacija u hrvatskim općinama BiH, koncerata i smotri u Republici Hrvatskoj, festivala duhovne glazbe i božićnih koncerata, kazališnih smotri i glazbenih radionica, međunarodnih susreta limenih glazbi, obljetnica i dana općina te događanja posvećenih sjećanju, zahvalnosti i ponosu. Ali najvažnije od svega – na svakoj toj pozornici donijeli su srce. Bez obzira na veličinu publike, uvjete nastupa ili priznanja, svaki nastup bio je svet. Jer to nije bila samo glazba. To je bila poruka: „Ovdje smo, s vama, zauvijek.“

Ti nastupi nisu bili spektakularni po vanjštini, ali su to bili po svojoj srži. U njima je živjelo ono što se ne može izmjeriti: prijateljstvo, povjerenje i zajedništvo. Oni su bili podsjetnik da kultura nije sezonska pojava, već tiha konstanta u vremenu koje se sve brže kreće. I u tom vremenu HKC je bio i ostao postojan – poput svjetionika, poput glasa koji nikada ne prestaje govoriti.

Možda kamere nisu snimile svaki akord, možda naslovnice nisu prenijele svaki ton, ali publika je pamtila. Djeca su pamtila, ljudi su pamtili jer su znali da kada sve utihne, kada se svjetla ugase, netko će ponovno doći. Netko tko svira, pjeva i igra za njih. Za sve nas. HKC Nova Bila – uvijek prisutan i uvijek iskren.

KORIJENI

*Grupa
jedne zajednice
u korijenima*

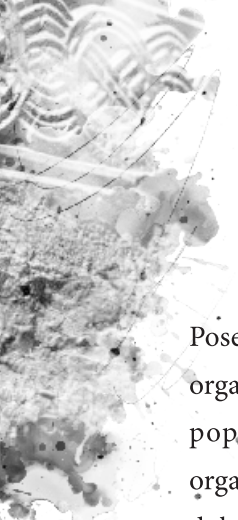

DANI NOVE BILE

U svijetu koji se neprestano mijenja, gdje ubrzani ritam života često udaljava ljude, postoje trenuci koji nas vraćaju onome što je trajno – zajedništvu, tradiciji, kulturi i duhu naroda. Jedan od takvih trenutaka, koji se iz godine u godinu ponavlja kao ritual okupljanja i potvrde vrijednosti, jesu *Dani Nove Bile* – manifestacija koja je prerasla u praznik zajednice, ponos Lašvanske doline i simbol kulturnog identiteta ovoga kraja.

Sve je započelo 1995. godine, neposredno nakon završetka rata, na inicijativu Nogometnog kluba „Nova Bila“, kada su prvi *Dani Nove Bile*, tada pod nazivom *Dani kulture i športa*, održani ispred osnovne škole. Te iste godine osnovan je i Hrvatski kulturni centar Nova Bila, koji će uskoro preuzeti ključnu ulogu u oblikovanju i razvoju manifestacije. Već 1996., uz novoizgrađenu vanjsku pozornicu HKC-a, Dani dobivaju svoj pravi dom – pod otvorenim nebom, ali sa snažnim kulturnim i duhovnim temeljima.

Tijekom prvih deset godina, manifestaciju su nosili članovi organizacijskog odbora, njih više od trideset, koji su s velikim entuzijazmom povezivali sport, glazbu, tradiciju i duhovnost. *Dani Nove Bile* su postali mjesto susreta: od malonogometnih turnira, sportskih susreta i likovnih kolonija, preko izložbi, smotri folklora i tamburaških koncerata do svečanih večernjih priredbi na pozornici HKC-a.

Poseban trenutak u razvoju manifestacije bio je kada HKC Nova Bila preuzima potpunu organizaciju i počinje sustavno razvijati nove sadržaje. Tada se osniva i *HKC-fest* – festival popularne pjesme pod umjetničkim vodstvom prof. Josipa Popovića i mojim organizacijskim vodstvom. Ubrzo *HKC-fest* postaje referentna točka za mlade glazbenike, dok ideja o njegovu preseljenju na Stari grad u Travniku, kao *Tvrđava fest*, ostaje zapamćena kao vizionarski iskorak u budućnost.

Unutar ove manifestacije izrasta i posebno emotivna festivalska večer *Pop Song Fest* – produkcijski ozbiljno postavljen događaj koji nudi platformu mladim izvođačima Lašvanske doline. S profesionalnim žirijem, kvalitetnom tehničkom podrškom i brižno uređenom scenografijom, festival postaje simbol glazbene budućnosti, ali i dokaz ozbiljnosti kojom HKC pristupa radu s mladima.

Novi zamah manifestacija dobiva uključivanjem Udruge „Nova Bila – Čuvarica tradicije“, koja unosi snažnu etno-folklornu dimenziju. Programi koji njeguju narodne običaje, pjesmu, ples, narodne nošnje i domaće specijalitete vraćaju manifestaciji duh sela, obitelji i zaboravljenih simbola identiteta. U sinergiji „Čuvarice tradicija“ i HKC-a, *Dani Nove Bile* sve više postaju zajednička priča prošlosti, sadašnjosti i budućnosti.

Jedan od ključnih trenutaka u suvremenoj povijesti manifestacije bio je prijedlog župnika fra Mogomira Kikića da se manifestacija *Dani Nove Bile* organizacijski i terminološki odvoje od blagdana Duhova, patrona Župe Nova Bila. Slijedeći primjere iz drugih sredina, poput *Sinjske alke*, predloženo je da se manifestacija premjesti na posljednji vikend u rujnu, što je Odbor Udruge „Čuvarica tradicije“ prihvatio u eksperimentalnom obliku. Ovim pomakom manifestacija je dobila tehnički stabilniji termin te širi, svjetovniji okvir. Ipak, Crkva Svetoga Duha ostala je čvrst oslonac događanja, zadržavši mise, molitvene večeri i druge duhovne sadržaje kao sastavni dio programa.

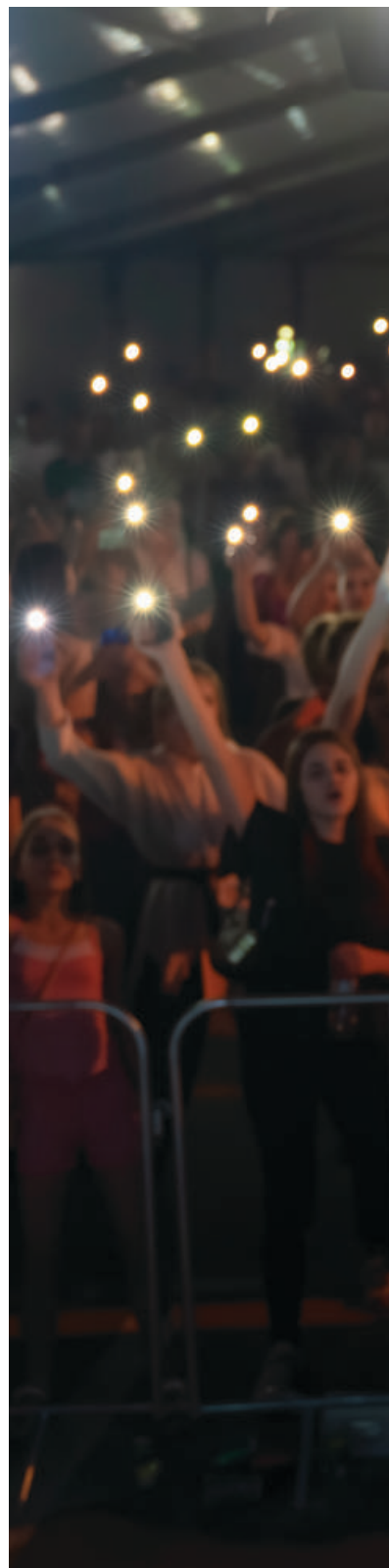
Ova manifestacija okuplja brojne izvođače, sportaše i umjetnike iz cijele BiH, Hrvatske, Austrije i Švicarske. Na pozornicama i sportskim terenima smjenjuju se nogometni, karate, judo i rukometni klubovi. Tu su i puhački orkestri, tamburaški sastavi, vokalni ansambli, kazališne skupine i mnogi drugi – od djece do profesionalaca, od lokalnih udruga do međunarodnih gostiju.

Programi obuhvaćaju: smotre folklora i limenih glazbi, tamburaške i dječje koncerte, kazališne predstave, likovne kolonije i izložbe, sportska natjecanja, gastro-dane i sajmove rukotvorina, večeri duhovne glazbe, radionice za djecu, promocije knjiga, susrete mladih i obitelji.

Dani Nove Bile danas nisu samo manifestacija – oni su pokret. Njih podržavaju poduzetnici, institucije, volonteri i prijatelji zajednice. Bez njihova doprinosa, bilo financijskog, organizacijskog ili emocionalnog, ne bi bilo moguće očuvati ovakav nivo kvalitete i pripadnosti. Njihova prisutnost potvrđuje ono najvažnije, a to je da *Dani Nove Bile* nisu tu da impresioniraju već da povezuju.

HKC Nova Bila, kao idejni i produkcijski temelj manifestacije, pokazuje kako jedna kulturna ustanova može biti mnogo više od organizatora – može biti srce zajednice. Jer ovdje se zajedništvo ne izgovara, ono se živi. U svakom detalju, osmijehu, nastupu i pjesmi živi duh Nove Bile.

Dani Nove Bile nisu samo kalendarski događaj. Oni su zrcalo identiteta, proslava života, mjesto pripadanja. Oni su prostor gdje se susreću generacije, gdje prošlost i budućnost plešu istim ritmom. I neka tako ostane.

Trifunović de cart.
Adrian de tou.

*Gras
jedne zajednice
u karisama*
KORIJENI

KORIJENI

*Grupa
jedne zajednice
u korijenima*

HKC-FEST

U bogatom mozaiku inicijativa koje su tijekom godina rasle pod okriljem Hrvatskog kulturnog centra Nova Bila, jedan događaj osobito svijetli – *HKC-Fest*. Nije to bio tek još jedan glazbeni festival. Bio je to prostor susreta, odrastanja, potvrde i snova. Bio je to trenutak kada je dvorana HKC-a Nova Bila i vanjska pozornica postajala svetište glazbe, mjesto gdje su se rađali novi glasovi i oblikovala nova umjetnička lica.

Festival se održavao punih šest godina zaredom (2005. – 2010.), bez ijedne pauze – što samo po sebi govori o posvećenosti, dosljednosti i organizacijskoj ozbiljnosti. Na čelu festivala stajala su dva čovjeka: Josip Popović, umjetnički voditelj i dirigent, profesor glazbe i voditelj orkestra, čije je glazbeno vodstvo predstavljalo sigurnu luku svakom izvođaču, i ja, kao idejni začetnik i glavni organizator festivala. Bio sam zadužen za sve organizacijske, produkcijske, menadžerske i promotivne aspekte projekta. Bio je to tim u kojem se susrela stručnost u glazbi, menadžmentu i organizaciji s entuzijazmom.

HKC-Fest bio je otvoren svima starijima od četrnaest godina. Broj izvođača bio je ograničen na petnaest, što je svakom nastupu davalo na težini i važnosti. Izvođači su sami birali pjesme koje žele izvesti, a konačni odabir i odobrenje vršilo je Festivalsko vijeće, vodeći računa o ravnoteži između različitih glazbenih pravaca, umjetničke vrijednosti i izvedbene prikladnosti.

Ono po čemu se ovaj festival posebno isticao bila je živa glazbena pratnja. Svaki izvođač imao je priliku pripremati se i nastupati uz festivalski orkestar, što je za većinu bio prvi susret s profesionalnim glazbenim iskustvom. Taj orkestar, pod vodstvom Popovića, bio je duša festivala, zajedno s glazbenicima poput Ivana Andrijaševića i Zorana Karađića (solo gitara), Davora Bošnjakovića (bubnjevi), Brune Tusuna (bas gitara) i Darka Saračevića (tonmajstor). Svaki nastup pretvarali su u istinski koncertni trenutak.

O najboljima je odlučivao stručni i raznolik ocjenjivački sud, sastavljen od istaknutih profesora, glazbenih pedagoga, kulturnih djelatnika i znanstvenika, među kojima su bili: Ivanka Vrhovac, Nikola Lovrinović, Slavko Pavlović, Josip Dujmušić, Marijana Dujmušić, Senad Kazić, Olgica Krezić, Magdalena Marić, Pero Gudelj i brojni drugi.

Za najbolje su bile pripremljene vrijedne nagrade, ne samo u materijalnom smislu, već i kao priznanje talenta, rada i truda. Mnogima je upravo ta nagrada bila prva potvrda vlastitog umjetničkog identiteta i snažan poticaj da nastave putem glazbe.

Festival se tehnički vodio s preciznošću i strašću. Prijave su se vršile uz jasno propisane uvjete, a svaki segment, od komunikacije s izvođačima, tehničke produkcije, medijske prezentacije do rasporeda nastupa, bio je pažljivo osmišljen. Produkcijski tim festivala dosljedno je podizao razinu profesionalnosti i brinuo se da svaki detalj bude na mjestu, kako bi izvođači i publika dobili najbolje moguće iskustvo.

Festival je vrlo brzo prerastao okvire lokalne zajednice. Na njemu su sudjelovali izvođači iz Glamoča, Jajca, Uskoplja, Bugojna, Travnika, Novog Travnika, Viteza, Busovače, Žepča, Nove Bile i brojnih drugih gradova Bosne i Hercegovine. Time je festival postao regionalna platforma za mlade talente, mjesto gdje se glazba povezivala s identitetom, zajedništvom i stvaranjem.

Posebnu dimenziju festivalu davala je medijska prezentacija. Svi festivali su snimani i emitirani uživo putem lokalnih i regionalnih TV kuća. Program je imao dva voditelja: Draganu Sivonjić na glavnoj pozornici i Ivana Sajevića u bekstejdžu. Ova dinamična dvojezična komunikacija bila je podržana video-zidom koji je prikazivao reakcije, emocije i razgovore izvođača neposredno prije i nakon nastupa, stvarajući jedinstveni doživljaj gledateljima u dvorani i pred malim ekranima.

Vrhunac svega bio je plan za sedmi festival, koji je trebao biti organiziran na Starom gradu u Travniku, pod nazivom *Tvrđava Fest* – novi kulturni brend s ciljem promocije glazbe, ali i turizma kroz spoj povijesti i umjetnosti. Nažalost, ova vizija nikada nije realizirana. Ostala je zapis u bilježnicama – ideja koja čeka svoj trenutak.

No, ono što festival ostavlja za sobom nije samo sjećanje – to je zapis o vremenu, potvrda da entuzijazam, znanje i vizija mogu stvoriti događaj koji nadilazi očekivanja. *HKC-Fest* nije bio samo festival. Bio je to prostor gdje su se rađali snovi, gdje je svaki glas imao svoju šansu, gdje su mali koraci vodili ka velikim pozornicama. Bio je to dokaz da i mala mjesta mogu sanjati velike snove i ostvariti ih.

A ondje gdje je stao, neka novi sanjari nastave – sa srcem, glazbom i vjerom u ono što još može biti.

Na činu čini

KORIJENI

*Grce
jedne zajednice
u karikama*

KORIJENI

*Grupa
jedne zajednice
u koriscima*

SMOTRA MLADIH I NEAFIRMIRANIH BENDOVA

U bogatom sadržajnom okviru manifestacije *Dani Nove Bile*, koja se od 1995. godine redovito održavala u povodu blagdana Duhova – zaštitnika mjesta Nova Bila, posebno mjesto od 2005. do 2010. godine, zauzimala je *Smotra mladih i neafirmiranih bendova*. Bila je to jedna od onih inicijativa koje su možda nastale iz skromnih uvjeta, ali su nosile snažnu poruku: mladi imaju što reći i to kroz glazbu.

U vrijeme kada mladi glazbenici iz Središnje Bosne, pa i šire, nisu imali gotovo nikakvu platformu za javni nastup, HKC Nova Bila prepoznao je potrebu da im se ponudi scenska prilika bez pritiska i predrasuda. Smotra je zamišljena kao glazbeno okupljanje bendova iz Travnika, Viteza, Novog Travnika, Zenice, Busovače, ali i gostujućih sastava iz Hrvatske.

Iako su svi izvođači raspolagali skromnom opremom, minimalnim tehničkim uvjetima i često nikakvim prethodnim scenskim iskustvom, ono što su donosili na pozornicu bila je autentičnost, mladenačka energija i sirova emocija. Neki su se izražavali kroz rock, drugi kroz pop, a poneki su eksperimentirali s jazzom, reggaeom, pa čak i etno motivima. Smotra nije bila natjecateljska – bila je izraz slobode.

Smotra mladih i neafirmiranih bendova brzo je postala kulturni impuls srednjobosanskog glazbenog amaterizma. Mnogi su mladi prvi put stali na binu upravo u Novoj Biloj, upoznali druge izvođače, stvorili nove suradnje, a neki čak i pokrenuli vlastite autorske projekte. Zanimljivo je da je kroz ovu smotru prošlo više glazbenika koji su kasnije nastavili djelovanje u profesionalnim vodama, kao instrumentalisti, kantautori, tehničari zvuka ili producenti. Nova Bila im je bila odskočna daska i prvo zrcalo publike.

Publika je dolazila spontano. Nisu to bile stotine ljudi, ali su bili prisutni oni koji su vjerovali u snagu stvaranja, a u večernjim satima, pod otvorenim nebom, zvuci novih melodija miješali su se s mladenačkim snovima i čežnjama. Organizacijski tim HKC-a odradio je lavovski posao – od postavljanja pozornice i osiguravanja struje do koordinacije s bendovima i ozvučenjem. Sve se radilo volonterski, s mnogo improvizacije, ali i s golemim entuzijazmom.

U razgovorima s bivšim sudionicima često se spominje ista rečenica: „To je bio moj prvi nastup i nikada ga neću zaboraviti. Nažalost, kako su se mijenjali prioriteti i uvjeti, smotra je s vremenom prestala s djelovanjem. Njezin duh je ostao sačuvan u sjećanjima, fotografijama i pjesmama koje su tada nastajale. Možda nije imala profesionalne reflektore ni medijsku pozornost, ali imala je ono najvažnije: iskreno srce i otvoren prostor za mlade ljude.

U vremenu kada se mnogi zatvaraju u virtualne svjetove, ideja ove smotre ponovno pokazuje svoju aktualnost i potrebu, jer uvijek će postojati netko tko piše svoju prvu pjesmu i traži mjesto gdje će je prvi put otpjevati. Nova Bila je to nekada znala prepoznati – i možda će opet.

KORIJENI *Greš jedne zajednice
u karicama*

POP SONG FEST

U okviru manifestacije *Dani Nove Bile*, od 2011. do 2014. godine, svijetlio je jedan od najsvježijih i najinspirativnijih glazbenih projekata Hrvatskog kulturnog centra – *Pop Song Fest*, smotra mladih izvođača iz cijele BiH. Bio je to festival prve pjesme, prvog mikrofona i prvog nastupa pred publikom – pozornica na kojoj se rađalo samopouzdanje.

Festival se održavao pod otvorenim nebom, uz reflektore i improviziranu scenu ispred Centra. Sudjelovali su mladi iz Travnika, Viteza, Kiseljaka, Sarajeva, Mostara, Posušja i drugih mjesta. Izvodile su se popularne pjesme, a sudionike su ocjenjivali žiri i publika. Nagrade su bile simbolične, ali emocija neprocjenjiva.

Iako natjecateljskog tipa, uvijek je ostajao vjeran svojoj misiji: dati priliku mladima da se izraze, okušaju i rastu. Bio je to festival koji nije tražio zvijezde već ih je stvarao. Festival je s vremenom utihnuo, no njegovi odjeci i danas žive u uspomenama sudionika. Za mnoge je to bilo prvo glazbeno iskustvo koje je ostavilo neizbrisiv trag, a za Novu Bilu – dokaz da zajednica zna prepoznati, ohrabriti i uzdići svoje mlade.

Pop Song Fest nije nestao, samo čeka svoj sljedeći refren.

BOŽIĆ U TRAVNIKU

U vremenu kada godine polako zatvaraju svoje stranice, a božićne lampice počinju treperiti na prozorima domova, u Travniku se godinama rađa jedno posebno svjetlo. Ono ne dolazi iz vitraja ni iz svijeća, nego iz glazbe, zajedništva i tihe duhovne prisutnosti. Taj plamen nosi ime – *Božić u Travniku*.

Ideja je rođena u danima kada se činilo gotovo nemogućim govoriti o zajedništvu. Rane su još bile svježije, podjele opipljive u svakom razgovoru, a tišine dublje od riječi. Upravo je tada donesena odluka: nećemo vikati, nećemo objašnjavati, nego ćemo pjevati. Pjevat ćemo ne da bismo uvjerali, nego da bismo posvjedočili. Ne da bismo nadjačali, nego da bismo otvorili srca. Tako je rođen koncert *Božić u Travniku* – glazbeni i duhovni most među ljudima, narodima, razrušenim povjerenjima i ušutjelim sredinama. Od samih početaka, ovaj događaj nije bio samo koncert – bio je čin. Čin vjere, hrabrosti i iskoraka prema drugome. Čin u kojem glazba ne traži odobravanje, nego poziva na unutarnji mir.

Organiziran u produkciji Hrvatskog kulturnog centra Nova Bila, koncert se održava u središtu Travnika u Centru za kulturu – mjestu susreta različitih jezika, vjera i svjetonazora. U tom prostoru, gdje inače odzvanjaju svakodnevne razlike, božićne pjesme HKC-a pronose ono univerzalno – ljepotu, mir i tišinu u kojoj svatko prepoznaje ono ljudsko.

Božićni koncert se tradicionalno održava pred Badnjak. Svake godine, gotovo po automatizmu, stižu ista pitanja iz Novog Travnika, Viteza, Busovače, Kiseljaka i drugih susjednih gradova: „Kada će ove godine biti vaš koncert *Božić u Travniku*, da ne planiramo ništa drugo?“

Ne pitaju to samo iz kurtoazije. Pitaju kako bi osigurali izvođače za svoje koncerte jer znaju da su najbolji izvođači već angažirani kod nas. To nam mnogo govori. Govori da ono što činimo ima svoju vrijednost, da je utemeljeno, prepoznato i cijenjeno. Potvrđuje još nešto – vrijedi biti dio dobre sekcije HKC-a, one koja ne gradi samo svoje koncerte, nego istovremeno predstavlja Centar i u drugim sredinama Županije Središnja Bosna.

Publika dolazi tiho, ali odlazi ganuta. Tu ne postoji podjela na „naše“ i „njihove“. Tu su svi ljudi pred pjesmom koja pročišćava, pred notom koja nadilazi zidove i predrasude, a u tim tonovima odzvanja snaga zajednice i njezin duh. Na pozornici nastupaju: Limena glazba „Lašva“ Nova Bila, Vokalni sastav „Lašvanske dive“, Dječji zbor „Radost“, učenici Osnovne glazbene škole Jakova Gotovca – Područni odjel Nova Bila te glumci i solisti HKC-a.

Svaki izvođač nosi svoj dio poruke, svaka izvedba ima svoj pečat, a zajedno oblikuju mozaik glazbenog svjedočanstva. Repertoar koncerta brižno se slaže: od tradicionalnih božićnih pjesama, preko klasičnih kompozicija, do suvremenih obrada koje spajaju naraštaje. Nema tu mjesta za spektakl, nego ima mjesta za istinu u pjesmi – za ono što povezuje, a ne razdvaja.

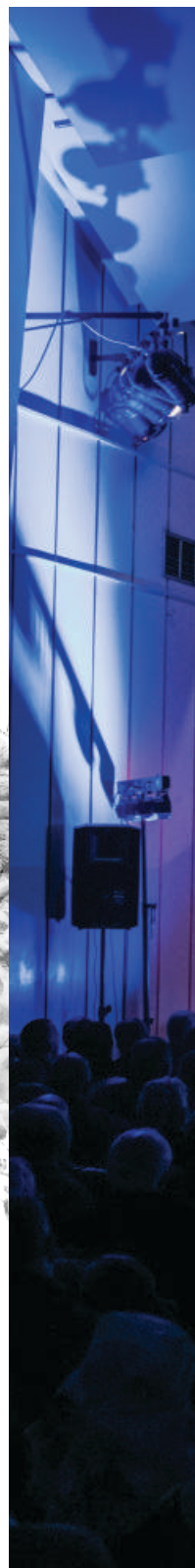
Posebnu vrijednost koncertu daje upravo njegovo mjesto održavanja – ne u zatvorenosti vlastite sredine, nego u Travniku, simboličkom, kulturnom i administrativnom središtu. Time HKC Nova Bila proširuje granice, ne samo glazbeno, nego i duhovno. S tom gestom ne traži privilegiju, već nosi poruku o otvorenosti, mostovima i dijalogu koji se ne vodi riječima, nego glazbom.

Božićni koncert u Travniku nije samo kraj jedne kalendarske godine. On je kruna napora, zrcalo identiteta i vrhunac umjetničkog stvaralaštva svake sekcije HKC-a. To je trenutak kada se vidi sav trud, osjeti sav put, a svaka tišina između dviju nota postaje jednako važna kao i sama nota.

Taj koncert, koji se godinama ponavljao, uvijek s novim licima, ali istim duhom, postao je simbol. Simbol da kultura može tamo gdje politika zastane, da glazba dodiruje gdje riječi prestanu, da ono najdublje u čovjeku traži zvuk, a ne slogan. Možda kamere ne zabilježe sve. Možda izvještaji prešute iskru u oku. Ali ono što ostaje jest osjećaj i vjera da, barem jednom godišnje, postanemo ono što bismo trebali biti uvijek: ljudi koji slušaju, razumiju i zahvaljuju. Ljudi koji zajedno pjevaju.

U ovoj priči Hrvatskog kulturnog centra Nova Bila, ovaj koncert ima posebno mjesto. To je tiha molitva u notama, svečani zagrljaj svih naraštaja i najsnažniji glas Lašvanske doline – u srcu Središnje Bosne.

Božić u Travniku nije samo glazbeni događaj. To je manifestacija duha, svjetionik i dokaz da prava kultura ne živi u sjeni, nego u svjetlosti.

KORIJENI *Grupa pedne zajednice u karicama*

KORIJENI

*Grupa
jedne zajednice
u korijenima*

KORIJENI

*Gras
jedne zajednice
u koriscima*

KO *Šine*
RI *jedne zajednice*
JENI *u karicama*

HUMANITARNA MISIJA HKC-A

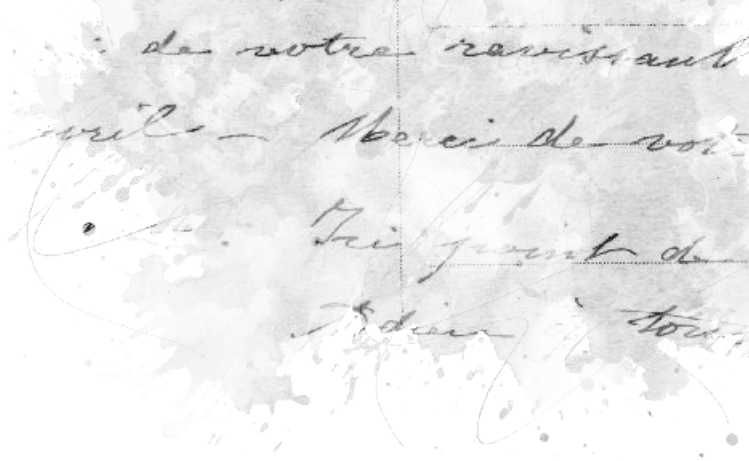
Postoje trenuci kada umjetnost prestaje biti samo izričaj ljepote, kada note više nisu tek zvuk, kada stih nadilazi riječi i kada scena postaje više od pozornice. Postoje trenuci kada kultura preraste samu sebe i postane srce. Upravo u tim trenucima Hrvatski kulturni centar Nova Bila prestaje biti obična ustanova.

On postaje oslonac i glas nade, ispružena ruka koja grli tuđu bol, tišinu koja traži razumijevanje i prisutnost koja odgovara na tuđu potrebu.

Kroz sve ove godine, sve sekcije HKC-a – od Limene glazbe „Lašva“ Nova Bila, preko kazališta, Vokalnog sastava „Lašvanske dive“, tamburaša, zбораša, recitatora, sve do volontera – bile su aktivne u svojem radu.

One su oblikovale jednu tihu, ali nepokolebljivu poruku: kultura postoji radi čovjeka. Humanitarni koncerti, predstave, projekti i nastupi nisu brojili ulaznice, niti ih je zanimao sjaj reflektora. Brojilo se ono što se ne može izmjeriti: dobrota, empatija i ljudskost. U dvorani HKC-a, na trgovima, u župnim centrima, školskim dvoranama i staračkim domovima, članovi Centra nisu dolazili radi aplauza. Dolazili su biti most – most između potrebe i pomoći, boli i nade. I glumili su, svirali i pjevali. I ono najvažnije – ostajali su. Tihi, ali snažni.

U svim tim večerima i inicijativama nije bilo važno tko je na sceni. Važno je bilo samo za koga. Zajednica je disala kao jedno tijelo. Publika i izvođači postajali su jedno srce – pokretač dobra. Nestajale su razlike, titule i pripadnosti. Ostajala je samo čovječnost, utjelovljena kroz umjetnost. Jedna od najsvidljivijih točaka u tom nizu svakako je bila

„Humanitarna glazbena karavana kroz štićeničke domove Federacije BiH“ – projekt u okviru kojeg su članovi limene glazbe i Dive posjetili brojne štićeničke domove diljem Federacije BiH, donoseći radost onima koji su najčešće zaboravljeni: starijima, bolesnima i usamljenima.

Slično tome, projekti poput „Glazbena karavana kroz štićeničke domove BiH“ te „Srcem Bosne za Slavoniju i Dalmaciju“ pokazali su da misija ove kulturne kuće nadilazi granice Lašvanske doline. Cilj je bio uljepšati im barem jedan dan glazbom, pjesmom, pažnjom i osmijehom. Darovi koje smo ostavljali – televizor, stolica, madrac, laptop – nisu imali vrijednost zbog cijene, već zbog poruke koju su nosili: bili smo tu i niste zaboravljeni.

Ti su nastupi često prolazili bez kamera, bez plakata, bez javne pompe, ali pred nama najvažnijom publikom. Publikom koja zna što znači biti zaboravljen. Zbog toga su to bili najdublji, najiskreniji i najmotivniji trenuci djelovanja HKC-a.

Suradnja s drugim akterima bila je presudna. Tijesna suradnja s JU Hrvatski kulturni centar Nova Bila, kao i partnerstvo s Osnovnom i Srednjom glazbenom školom Jakova Gotovca u Novom Travniku, dodatno je osnažila tu misiju. Posebnu dubinu ovoj suradnji daju zajednički nastupi s Vokalnim sastavom „Lašvanske dive“, koji ne samo da obogaćuju repertoar, već produbljuju i zajedništvo koje je srž ovoga rada.

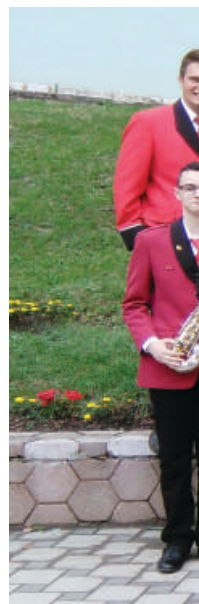
Iza svih ovih projekata, iza svakog tona i svake riječi, stoje ljudi – oni koji su davali svoje vrijeme, svoj talent i svoje srce. Od 1994. do 2024. godine, kao volonter, obnašao sam dužnost tajnika i menadžera limene glazbe, pokušavajući biti duhovni i organizacijski stup svih tih nastojanja. Nakon obilježavanja 50. obljetnice, funkciju sam predao Marku Zovki, koji je donio novu snagu i kontinuitet. Predsjednik orkestra, od samog početka pa sve do danas, ostaje Marinko Matošević – tihi vođa, neumorni čuvar vrijednosti i oslonac našeg glazbenog djelovanja.

Ova priča još nije završena, jer svi mi možemo biti dio nje, možda već sutra. Kad članovi HKC-a sviraju, pjevaju ili glume, oni ne izvode samo program – oni šalju poruku: tu smo zbog vas.

Kultura, kada pogleda čovjeka u oči, prestaje biti ukras i postaje najveća snaga jedne zajednice.

KORIJENI

*Stara
jedna zajednica
u korijenima*

REGIONALNI FESTIVAL MONODRAME INBOX

Iz potrebe i ideje, u maloj dvorani, nastao je festival. U samo nekoliko godina, prerastao je lokalne okvire i postao prepoznatljiv kulturni događaj regije. *Regionalni festival monodrame inBox* započeo je 2021. godine u Novoj Biljoj, u organizaciji Kazališta mladih „Korifej“, pod okriljem Hrvatskog kulturnog centra Nova Bila. Idejnu inicijativu pokrenula je Anela Križanac, djelatnica HKC-a i programska menadžerica, uz podršku tima suradnika i kulturnih djelatnika.

Cilj festivala bio je usmjeren na promicanje monodrame – zahtjevnog kazališnog oblika koji se temelji na osobnoj izražajnosti i neposrednoj komunikaciji s publikom. U svijetu zasićenom informacijama i brzim sadržajima, *inBox* je želio stvoriti prostor u kojem će se čuti pojedinačni glas – jasan, koncentriran i sadržajan.

Naziv *inBox* nije slučajan. Simbolizira unutarnji prostor – mjesto kamo dolaze misli, osjećaji i poruke. Istovremeno, predstavlja poziv na dijalog između izvođača i gledatelja. Bez ansambla i kulisa, glumac ostaje sam na sceni, u direktnom kontaktu s publikom što je i ostalo srž festivala.

Festival se prvih godina održavao na otvorenom prostoru ispred HKC-a Nova Bila. U ugodnoj atmosferi, svaka izvedba bila je neposredan susret, a publika aktivan sudionik kazališnog čina. Monodrame su donosili umjetnici iz Bosne i Hercegovine, Hrvatske, Srbije i regije s temama koje su poticale razmišljanje i emocije.

Poseban doprinos festivalu dao je dječji program *KIDS inBox*, s predstavama, kvizovima, glazbenim točkama i igrama, kojim je kazalište približeno djeci. Od 2024. godine, ovaj program održava se paralelno i u Novom Travniku, čime je proširen doseg festivala i njegova edukativna funkcija.

Četvrto izdanje *inBoxa*, održano 2024. godine u Novoj Biljoj, označilo je kraj jedne faze. Već iduće godine, 2025., festival se seli u Novi Travnik, u prostor Doma kulture, gdje ulazi u novo razdoblje.

Unatoč selidbi, *inBox* ostaje kulturni proizvod Nove Bile – događaj koji nosi njezinu poruku, stil i vrijednosti. Ključnu podršku u fazi osnivanja pružio sam festivalu ne samo poticajnim riječima, već i svim raspoloživim resursima ustanove. Djelatnici HKC-a, članovi Limene glazbe „Lašva“ Nova Bila i Vokalnog sastava „Lašvanske dive“ svojim su angažmanom i nastupima doprinosili svakom otvaranju festivala.

Realizaciju su dodatno osnažili općinski načelnik Travnika, Kenan Dautović, koji je osigurao financijsku podršku te ministar kulture Županije Središnja Bosna, Bojan Domić, koji je dao svoj institucionalni doprinos.

Monodrama traži glumca koji nastupa sam, ali ne govori samo u svoje ime, i publiku koja ne komentira nego osluškuje. *inBox* je postao prostor takvih susreta – mjesto introspektivnosti i izraza, ogledalo koje odražava i tišinu i misli zajednice.

Svaka izvedba bila je nova epizoda zajedničkog kazališnog iskustva. Festival je tijekom godina izrastao u platformu dijaloga, umjetnosti i obrazovanja, potvrdivši da i manje sredine mogu biti nositelji relevantnih kulturnih inicijativa.

Festival *inBox* nosi iskustvo i DNK mjesta iz kojeg je potekao. To su kreativnost, hrabrost, vjetar u leđa, dubina i jednostavnost. U vremenu kada kultura često traži spektakl, uvijek će postojati netko tko ima što reći i publika koja zna prepoznati.

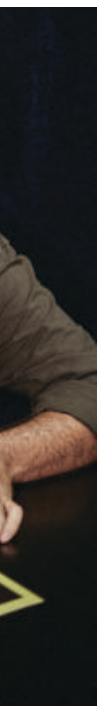

KO *Gre*
RI *jedne zajednice*
JENI *u korisima*

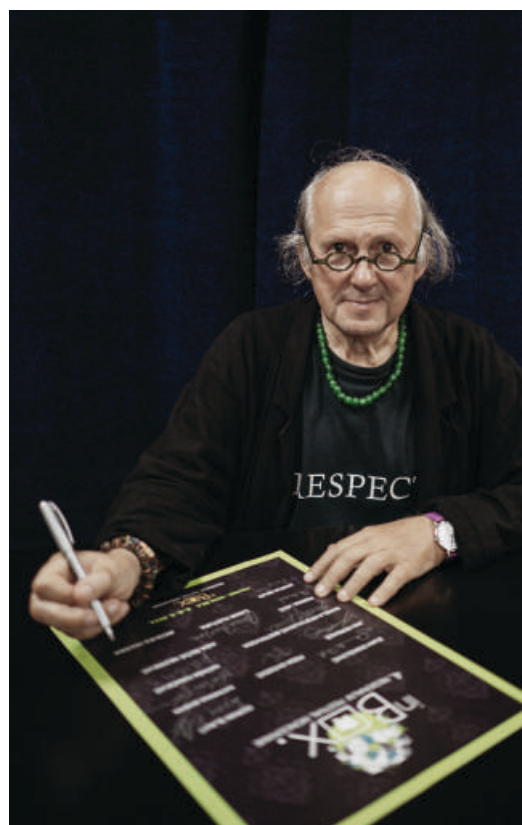

KO *Grupe zajednice*
RI *u karicama*
JENI

KORIJENI *Gras
jedne zajednice
u korijenima*

Rezime
IV. POGLAVLJA

Osobito se pamti godina kada smo ostali bez potrebnih sredstava za organizaciju gala božićnog koncerta Božić u Travniku. Publika je već bila navikla na taj događaj kao na potpuni blagdanski doživljaj – glazbeni, duhovni i gastronomski. No ovoga puta nismo imali mogućnosti i nismo znali kako to riješiti.

Tada se dogodila tiha, ali snažna gesta – ona vrsta čudesnosti koju mogu stvoriti samo ljudi velikog srca. U razgovoru s Predragom Sučićem, direktorom poduzeća „Ecotok“, sve smo dogovorili u nekoliko kratkih riječi. Sve što sam spomenuo u razgovoru, rekao je da će nam osigurati: šator, grijalice, roštilj, meso, kobasice, vino, čaj, sokove, konobare...

Takvi trenuci se ne mogu izmjeriti brojkama, niti ih je moguće prikazati u izvještajima. Oni se pamte srcem, jer snaga Hrvatskog kulturnog centra nikada nije bila samo u njegovim zidovima, nego u ljudima – u onima koji razumiju, osjete i bez oklijevanja daruju.

Kako zahvaliti takvim ljudima? Možda upravo ovom knjigom – spominjanjem koje ne zaboravlja, istinom koja se ne prešućuje i jednostavnim riječima: hvala!

Mostovi i sfera života

Kultura ne gradi zidove – ona podiže mostove. Hrvatski kulturni centar Nova Bila, od svojih početaka, birao je povezanost umjesto razdvajanja, dijalog umjesto tišine. Ovo poglavlje svjedoči o partnerstvima koja nadilaze granice, o ulozi Centra kao otvorenog doma za sve koji žele stvarati, dijeliti i pripadati. Ovdje kultura nije samo program – ona je trajna nit koja veže zajednicu i daje joj snagu da raste, pamti i ostane svoja.

MOSTOVI KULTURE I POVJERENJA

U vremenu kad svijet više nego ikada vapi za mostovima, i onima stvarnim, i onima simboličnim, Hrvatski kulturni centar Nova Bila svojim djelovanjem predano gradi upravo to: mostove među ljudima, zajednicama i dušama. Dok mnogi biraju zidove koji dijele i zatvaraju, HKC od svojih početaka bira poveznice – tople, ljudske, kulturne.

U tihom, ali postojanom hodu kroz desetljeća, Centar nikada nije ostao zatvoren unutar vlastitih granica. Naprotiv, on se, poput rijeke Lašve koja slobodno teče, razlio u sve pore društva. Sa sobom je ponio duh Nove Bile, Lašvanske doline i Središnje Bosne, dotaknuvši živote mnogih. Njegova otvorenost, programska raznovrsnost i čestitost učinili su ga prepoznatljivim izvan lokalne zajednice, a istodobno čvrsto ukorijenjenim u njoj.

HKC se s jednakom strašću uključuje u kulturne programe Općine Travnik i okolnih mjesta: dani općine, školske svečanosti, župne proslave, večeri sjećanja, domoljubni i duhovni koncerti. U svim tim događanjima sekcije Centra ne sudjeluju samo kao izvođači već često nose i cijeli program na svojim leđima, dajući mu dušu i prepoznatljivost. Time Centar potvrđuje svoju prirodnu i organsku ulogu: on nije samo kulturna institucija, on je živi organizam zajednice.

Posebno mjesto u tom kulturnom krajoliku zauzimaju partneri i prijatelji – ustanove i udruge koje dijele istu misiju i vrijednosti. Među njima se ističu: Osnovna škola Nova Bila, Osnovna i Srednja glazbena škola Jakova Gotovca Novi Travnik, Centar za kulturu općine Travnik, Zavičajni muzej Travnik, Gradska biblioteka Travnik, Hrvatsko kulturno društvo „Napredak“, Katolički školski centar „Petar Barbarić“, lokalne župe i brojna kulturno-umjetnička društva.

Svaka suradnja, bilo da se radi o koncertu, izložbi, dramskoj izvedbi, glazbenoj radionici ili projektu kulturne razmjene, nije bila tek formalna aktivnost. Bila je to prilika za rast. Ne samo profesionalni, već onaj važniji – ljudski. Jer kultura je najčišća upravo onda kada se dijeli. Kada ne ostaje u granicama, nego teče prema drugima.

Središnja misao svih tih partnerstava ostaje ista: kultura pripada svima. Ona nije privilegij izabranih, niti isključivo vlasništvo ustanova. Kultura je prostor dijaloga. Ona je zrno nade i put prema pomirenju. Kada se živi iskreno, bez kalkulacija, kultura prestaje biti dekor i postaje temelj. Temelj na kojem se može graditi budućnost – dostojanstvena, humana, zajednička.

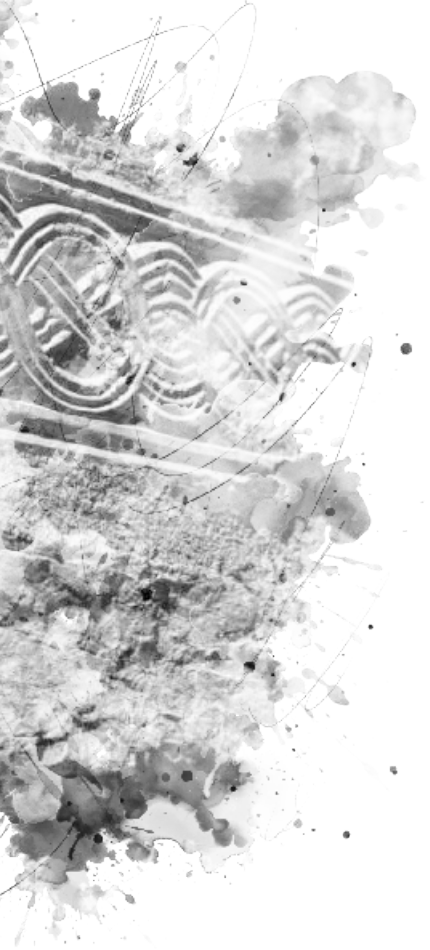
Tu istinu najbolje mogu potvrditi svi dosadašnji načelnici Općine Travnik, svi resorni ministri Vlade Županije Središnja Bosna, kao i brojni nositelji izvršne i zakonodavne vlasti – općinske, županijske i državne razine, koji su, u raznim vremenima i okolnostima, svjedočili ulozi i doprinosu HKC-a.

Zato Hrvatski kulturni centar Nova Bila nije samo kuća kulture. On je dom koji je otvoren svima. Dom za umjetnost, ali i za običnu riječ, za zajednički trud i međusobno poštovanje. Dom u kojem se, zahvaljujući suradnji i povjerenju, svakodnevno ispisuju nova poglavlja jedne tihe, ali ustrajne priče. Priče koja traje.

Na kraju, ta priča ne govori samo o jednoj instituciji. Ona govori o ljudima, o spremnosti da se iziđe iz svojih okvira, da se pruži ruka, sasluša i razumije. Govori o uvjerenju da se istinska kultura ne gradi zidovima nego mostovima. I upravo ti mostovi, izgrađeni između različitih generacija, profesija, naroda i svjetonazora, najveće su blago koje HKC Nova Bila ostavlja zajednici. To su mostovi koji ne spajaju samo prostore, već i ljudska srca.

KORIJENI

*Grce
jedne zajednice
u korijenima*

KORIJENI *Greje
jedne zajednice
u karizama*

HRVATSKI KULTURNI CENTAR NOVA BILA

Postoje mjesta koja su više od prostora, ustanove koje su više od institucija i ljudi koji su više od svojih funkcija. Hrvatski kulturni centar Nova Bila pripada upravo toj vrsti mjesta – onih koja ne nastaju dekretom, nego iz potrebe. Iz boli, iz snova, a ponajviše iz ljubavi prema svome narodu, njegovoj kulturi, glazbi i duhovnosti.

Utemeljen 1. lipnja 1995. godine, u jednom od najosjetljivijih trenutaka novije povijesti Lašvanske doline, Centar je rođen iz svijesti da bez kulture nema opstanka.

Danas, gotovo tri desetljeća kasnije, Centar okuplja niz aktivnih sekcija, od kojih svaka svakodnevno svjedoči snagu zajedništva i kulturne vitalnosti. HKC Nova Bila od početka nosi čast i odgovornost jedne misije: biti čuvar hrvatske kulture i baštine u srcu Lašvanske doline i cijele Bosne i Hercegovine. To znači svjedočiti povijesti, čuvati identitet, njegovati živo naslijeđe, odgajati buduće čuvare baštine i graditi otpornost zajednice na zaborav.

Centar je postao pozornica i škola, arhiva uspomena i govornik istine. Kroz manifestacije, predstave, koncerte, radionice i susrete, izrastao je u ustanovu koja ne samo da stvara i predstavlja kulturu, nego je i živi. Ustrojen je kao javna ustanova s ravnateljem, Upravnim i Nadzornim odborom. Glavna i osnovna sredstva osigurava Općina Travnik – plaće za pet zaposlenika, režije i infrastrukturu – dok se ostatak financira iz donacija, projekata i partnerskih suradnji. Poseban zamah došao je uvođenjem funkcije projekt-menadžera, na koju je imenovan Marko Zovko – čovjek koji je, prema svim pokazateljima, unio pravu renesansu u ionako vrijedan kolektiv. Njegovim dolaskom otvoreni su novi projekti, povećana sredstva, a prezentacija Centra na digitalnim platformama dosegla je novu razinu. Dolaskom Marka znali smo da smo dobili pravi hardver, a uskoro smo instalirali i

softver. Danas smo, zajedno s Ilijanom Budimir Trupina, tajnikom HKC-a, Marinom Pendeš, administrativnom djelatnicom i uz mene kao ravnatelja, formirali kompaktni tim sposoban odgovoriti na svaki izazov.

Zbog prirode djelatnosti, rad često izlazi iz okvira uredskog vremena. Stoga sam uveo fleksibilni raspored rada, uz poštivanje zakonske satnice i uvažavanje čovjeka iza svakog zadatka. Prava snaga Centra počiva na njegovim sekcijama. One su samostalna udruženja građana, s vlastitim upravnim strukturama i stručnim voditeljima. Financiraju se isključivo iz donacija, a manjim dijelom putem vlastitih projekata i komercijalnih nastupa. Nijedna sekcija nema obvezu plaćanja režija niti bilo kojeg investicijskog troška – sve to snosi ustanova HKC.

Riječ je o profesionalnoj kulturnoj ustanovi unutar koje djeluju sekcije na amaterskoj osnovi. Ipak, umjesto stroge organizacijske subordinacije, njeguje se model tzv. amaterske hijerarhije – sustav u kojem se odgovornost gradi na povjerenju, znanju i entuzijazmu. Takav pristup prepoznat je i javno pohvaljen još 1999. godine, kada je gospodin Ante Beljo, tadašnji predsjednik Hrvatske matice iseljenika Republike Hrvatske, prilikom otvaranja *Druge smotre puhačkih orkestara* u Novoj Biloj, istaknuo kako HKC Nova Bila spada među najorganiziranije kulturne institucije u Bosni i Hercegovini.

Važno je istaknuti da Centar kroz svoje rukovodstvo stalno potencira poštovanje i zahvalnost prema svakom članu – bez obzira na sekciju, dob, znanje ili iskustvo. Poznato je da su amateri u kulturi došli iz ljubavi, ne zato što moraju, nego zato što žele pripadati. Stoga svaki član treba osjetiti da je važan, da je dobrodošao i počašćen. Tu svijest Centar njeguje kroz različite nematerijalne oblike priznanja: od zajedničkih izleta, prigodnih obroka i zakuski do simboličnih darova i kolektivnih druženja. Ti oblici pažnje nisu trošak, već nagrada. Plaća su za dobrovoljni rad, jer upravo u tim gestama – u sitnicama koje govore „vidimo te, cijenimo te“ – počiva smisao zajedništva. Kroz razne vidove satisfakcije njeguje se osjećaj pripadnosti zajednici. Na taj način ustanova gradi model u kojem kultura nije proizvod, nego odnos – odnos prema drugome, odnos prema onome tko daruje svoje vrijeme, svoj glas, svoju snagu, iz čiste ljubavi.

U prostorima kakav je HKC, gdje je temeljna valuta predanost, a motiv srce, rijetko se zadrže oni koji dolaze s drugačijim očekivanjima. Tko god je, možda i nesvjesno, tražio osobnu korist, ubrzo bi shvatio da ovdje takav put nije prirodan. Ne zbog zabrana ili stroge kontrole,

nego zbog duha zajedništva koji sam po sebi stvara razliku. U takvom ozračju, oni koji gledaju kroz prizmu profita obično se povuku, spontano i nenametljivo, u sredine koje bolje odgovaraju njihovim težnjama. Jer ovdje je najveći dobitak unutarnje ispunjenje, osjećaj smisla i pripadnosti. Ovdje duša ima prednost pred računicom. I premda ponekad i zalutaju drukčiji putnici, s vremenom postaje jasno tko pripada ovoj priči – pripada onaj tko razumije vrijednost korijena i želi ih čuvati, ne naplatiti.

Aktivnosti Centra po razinama:

- Dnevno: dostupnost prostora korisnicima, uredski i administrativni poslovi, rad glazbene škole
- Tjedno: probe i sastanci sekcija, glazbene i scenske vježbe
- Mjesečno: nastupi, gostovanja i razmjene s kulturnim društvima i školama
- Godišnje: tradicionalne manifestacije koje su postale dio kulturnog identiteta zajednice

Vanjski suradnici:

- Profesori glazbe iz Osnovne i Srednje glazbene škole Jakova Gotovca Novi Travnik
- Dirigenti i voditelji sekcija
- Voditelji radionica, organizatori, scenski i tehnički radnici

HKC nije elitistička niti akademska ustanova, već otvorena kuća – mjesto pripadnosti za sve koji žele stvarati, učiti, čuvati i voljeti kulturu. Okuplja ljude svih uzrasta, profesija i svjetonazora – bez vjerskih, političkih ili društvenih podjela. Poseban naglasak stavljen je na rad s mladima. Kroz glazbu, scenu i projekte, djeca i mladi uče o sebi i svojem identitetu, ali i oblikuju kulturnu budućnost regije. Istodobno, njeguje i međukulturalni dijalog, surađujući s institucijama drugih naroda u BiH i promovirajući duh tolerancije i poštovanja razlika. Centar nije samo kulturna institucija – on je organizam koji diše s narodom. Nije ukras, nego potreba. Nije privilegij, nego temelj identiteta. U prostoru gdje se nekada razmišljalo kako preživjeti, danas se stvara, uči i diše. U tom prostoru nastaje ljepota, zajedništvo i nada.

HKC Nova Bila nije samo čuvar kulture. On je kultura: pjesma, glazba, scena, tišina pred izvedbu, osmijeh djeteta nakon prvog nastupa, suza ponosa u oku roditelja. On je identitet pretočen u čin, pogled i dlan. I zato, u srcu Lašvanske doline, na raskrižju povijesti i budućnosti, ostaje upaljena jedna vatra – vječna baklja identiteta koja se zove:

Hrvatski kulturni centar Nova Bila.

KO *Sve*
RI *jedne zajednice*
JENI *u koracima*

O B R A Z O V N O K U L T U R N O Š P O R T S K A P O N U D A N O V E B I L E

 LIMENA GLAZBA
LASVA Nova Bila

 VOKALNI SASTAV
LASVANSKE DIVE

 OGŠ **JAKOVA GOTOVCA**
Novi Travnik, odjel Nova Bila

 DJEČJI ZBOR
RADOST

 MALA ŠKOLA
PUHACA

 MALA ŠKOLA
STRANIH JEZIKA

 KAZALIŠTE MLADIH
KORIFEJ

 ČUVARICA TRADICIJE
NOVA BILA

 Hrvatski kulturni centar Nova Bila www.hkcnova.ba hkcnova@gmail.com

JAVNA USTANOVA
HRVATSKI KULTURNI CENTAR
NOVA BILA • TRAVNIK

- OŠNOVNA ŠKOLA
NOVA BILA
- SREDNJA ŠKOLA
TRAVNIK, Nova Bila
- NOGOMETNI KLUB
NOVA BILA
- RUKOMETNI KLUB
NOVA BILA
- JUDO KLUB
NOVA BILA
- KARATE KLUB
NOVA BILA
- KLUB SPORTSKIH RIBOLJ
SEKCIJA NOVA BILA - T
- HRVATSKO PLANINARSKO
SVETI DUH Nova Bila
- LOVAČKO DRUŠ
SOKOL Nova Bi

KO *Gre*
RI *jedne zajednice*
JENI *u koriscima*

TEMELJ RASTA I TRAJANJA

Kada govorimo o snazi jedne kulturne ustanove, često zanemarimo njezin temelj – prostor: zid na kojem visi plakat, pod po kojem hodaju glumci, svjetlo reflektora koje obasjava glazbenika, stolica za gledatelja, mikrofon koji prenosi emociju. Sve to čini nevidljivu, ali čvrstu mrežu koja umjetnosti daje mogućnost da progovori. Hrvatski kulturni centar Nova Bila nije samo dom kulture. On je živi organizam. On raste, diše i pamti. A da bi mogao rasti, mora se obnavljati. Mora se u njega ulagati.

Od prvih dana postojanja, Centar je sustavno i predano ulagao u svoj prostor. Uređenje dvorišta i vanjske pozornice nije bilo samo pitanje estetike – bilo je to otvaranje Centra prema zajednici, poziv da dođete, sjednete, slušate, gledate, pjevate i živite. Na toj su se pozornici održavale ljetne večeri glazbe, dječje igre u pauzama proba, susreti generacija pod zvjezdanim nebom. Ta konstrukcija nije bila samo drvena ili metalna. Bila je simbol otvorenosti i znak da kultura ne stanuje samo unutar zidova.

Paralelno s razvojem prostora, jednako predano se ulagalo i u tehničku opremljenost Centra. Svaki novi mikrofon, svaka rasvjetna rampa, svaki instrument i scenski element bili su korak naprijed. Nije sve došlo odjednom, ali svaka nova nabava bila je promišljena, usklađena s vizijom i realnim potrebama. Zahvaljujući toj opremljenosti, HKC je izrastao u instituciju sposobnu samostalno organizirati i najzahtjevnije produkcije bez obzira na vremenske ili tehničke izazove.

Poseban izazov, ali i dokaz organizacijske zrelosti, bili su veliki događaji poput manifestacije *Dani Nove Bile*. Pripreme za takve događaje zahtijevaju kompletnu mobilizaciju: od postavljanja pozornice, sjedećih mjesta, ozvučenja i rasvjete, do koordinacije scenske logistike. I svake godine, Centar je uspio podići ljestvicu više jer ulaganja nisu bila luksuz, već nužnost. Nužnost da se zajednici ponudi više, bolje i dostojnije. No prava snaga HKC-a ne vidi se samo u velikim projektima, nego i u detaljima. Nova boja na ogradi, svako jutro osvježen, pometen i prebrisan pod, svježe obojen zid, stolica koja je zamijenjena, a nije trebala čekati da pukne, sitni popravci koji govore jedno: ovdje se netko brine. Ovaj prostor nije samo radno mjesto ili javna ustanova. On je dom onih koji vjeruju da umjetnost zaslužuje najbolje uvjete, da publika zaslužuje najbolji doživljaj i da rad, pa i amaterski, zaslužuje profesionalne uvjete. Zahvaljujući kontinuiranom ulaganju, pažnji i ljubavi prema prostoru, Hrvatski kulturni centar Nova Bila danas je više od fizičkog zdanja. On je prostor ideja, emocija i susreta. Svaka nova cigla, svaki kabel, svaki novi metar pozornice nije trošak, kako bi možda netko brzopleto zaključio. To je investicija u trajanje, u budućnost kulture, nasljeđe koje ostaje i trenutke koji se ne brišu. Zato je važno reći: HKC se nije samo razvijao – on se gradio. Ne samo projektima, nego rukama, idejama i srcima onih koji su znali: prostor u kojem stanuje kultura, mora biti više od zgrade. Mora biti mjesto duše.

VIZIJA ZA BUDUĆNOST JU HKC-A NOVA BILA

Iz stranica koje bilježe nastanak i trideset godina djelovanja ove ustanove jasno se iščitava poruka upućena onima koji dolaze: neka nastave nizati kulturne bisere – suvremeno i odgovorno, ali bez gubitka izvornog duha. Treba sačuvati ono što je od samog početka temelj: duh amaterizma, zajedništva i ljubav prema kulturnoj baštini. U isto vrijeme, valja s iskrenim poštovanjem prihvaćati različitosti – kulturne, tradicijske i vjerske – drugih naroda Bosne i Hercegovine. Razlike nisu slabost, već bogatstvo. Nije slučajno rečeno: „Glazba je religija masa.“ A Platonova misao i danas odjekuje: „Kakva je glazba u državi, takva će biti i država.“

Naša je odgovornost zalagati se za bolji, pravedniji i stabilniji status zajednice kojoj pripadamo, ali pri tom ne smijemo izgubiti vlastiti identitet. Naša domovina je ovdje i dužni smo je čuvati i graditi – zajedno, promišljeno i dostojanstveno. Sve ono što je HKC izgradio ne smije postati sredstvom za osobnu korist ni predmetom bilo kakve privatizacije. To bi bila šteta ne samo za ovu ustanovu, već i za cijelu zajednicu koja u njoj njeguje vlastiti kulturni i duhovni identitet.

Rukovodstvo HKC-a, ako želi nastaviti ovu plemenitu priču na vjerodostojan način, mora biti vođeno temeljnim vrijednostima, a ne samo formalnim ovlastima. U središtu tog poziva treba biti odgovornost, kompetentnost i integritet. Treba imati jasnu viziju razvoja, ali i razumijevanje izazova svakodnevice. Sanjati je važno, no još je važnije te snove pretvoriti u konkretne projekte, suradnje i rezultate. Bez stvarne i dosljedne posvećenosti ljudima, umjetnosti i zajedničkom identitetu, svaka funkcija gubi smisao. Vodstvo mora biti uz one koji stvaraju i sudjeluju, a ne iznad njih.

HKC zaslužuje vodstvo koje djeluje odgovorno, jasno i otvoreno. Transparentnost nije slabost, nego znak zrelosti i povjerenja. Voditi ne znači vladati. To znači služiti kulturnoj misiji i zajednici. Funkcija ne daje pravo, nego obvezu. Potrebno je znati voditi tim, komunicirati s publikom i partnerima, pripremiti projekte, organizirati događanja i donositi promišljene odluke. Entuzijazam je vrijedan, ali bez stručnosti nema kontinuiteta. Ako takvi ljudi preuzmu odgovornost, priča o Hrvatskom kulturnom centru Nova Bila neće završiti. Ona će započeti novo poglavlje, možda i ono najvažnije dosad.

Rezime
V. POGLAVLJA

Završna miza

Ne treba nešto biti veliko da bi bilo važno. Dovoljno je da bude iskreno, čvrsto i postojano. Upravo to smo imali i još uvijek imamo. Hrvatski kulturni centar Nova Bila niknuo je iz potrebe, iz snova, iz težine vremena, ali nikada iz ambicije. Rastući tiho, ali ustrajno, postao je više od ustanove – dom, oslonac, sjećanje, vizija. Postao je dokaz da kultura doista spašava – od zaborava, površnosti i razjedinjenosti.

Šezdeset godina života naučilo me da duša zna čekati – strpljivo, ponekad cijeli vijek – da izgovori ono što vrijedi. Danas to govorim i kao čovjek i kao autor ove monografije: HKC nije samo zgrada. On je pogled koji razumije, prostor koji prima, scena koja grli. I zato, dokle god bude iskrenosti u pjesmi, istine u kazalištu i radosti u glazbi, HKC Nova Bila živjet će. Ne zato što mora, nego zato što vrijedi.

KO
RI
JENI

*Gras
jedne zajednice
u koriscima*

IZVORI I DOKUMENTACIJA

Memoarska monografija *Korijeni* temelji se na kombinaciji osobnog svjedočanstva, arhivske građe, fotografskih i pisanih dokumenata te usmenih i pisanih iskaza brojnih sudionika i svjedoka kulturnog života Lašvanske doline. Za izradu ove knjige korišteni su sljedeći izvori:

Osobni arhiv autora

- Dnevnički zapisi, bilješke i dokumenti Dragana Đide iz razdoblja 1974. – 2025.
- Prijedlozi, dopisi i korespondencija s općinskim i entitetskim tijelima vlasti
- Privatna pisma, programski nacrti i zapisnici vezani za osnivanje i razvoj HKC-a

Arhiva Hrvatskog kulturnog centra Nova Bila

- Interni zapisnici sjednica, odluka i planova djelovanja
- Programske knjižice, plakati, pozivnice i promotivni materijali
- Financijska i projektna dokumentacija
- Statuti i pravilnici HKC-a i njegovih sekcija

Fotografski materijali

- Privatne zbirke članova, suradnika i prijatelja HKC-a
- Arhiv HKC-a – digitalizirane i tiskane fotografije događaja, koncerata, proba, svečanosti i susreta

Usmena svjedočanstva

- Intervjui i prisjećanja članova Limene glazbe „Lašva“ Nova Bila, osnivača, glumaca, polaznika Male škole puhača, roditelja i suradnika
- Iskazi župnika, općinskih dužnosnika i kulturnih djelatnika koji su sudjelovali u razvoju HKC-a
- Izvorne anegdote iz svakodnevnog djelovanja Centra

Lokalni i regionalni mediji

- TV prilagodbe i reportaže emitirane na BHT1, Federalnoj televiziji, HRT-u, Kanalu 6 i TV KISS
- Izvještaji iz radijskih emisija i lokalnih biltena

Institucionalni dokumenti i potpore

- Rješenja, odluke i dopisi Općinskog poglavarstva Travnik
- Potvrde i ugovori s Ministarstvom obrazovanja, znanosti, kulture i športa SBK/KSB, Federalnim ministarstvom kulture i sporta, Ministarstvom civilnih poslova BiH, Fondacijom za muzičke, scenske i likovne umjetnosti Sarajevo te Središnjim državnim uredom za Hrvate izvan RH

Sekundarna literatura i publikacije

- Zbornici s manifestacija, festivala i smotri u organizaciji HKC-a
- Programske knjižice kulturnih projekata i suradnji s institucijama iz Hrvatske, BiH i dijaspor
- Biografske crtice i lokalne kronike o kulturnom životu Nove Bile i šire regije Lašvanske doline

MEMOARSKA MONOGRAFIJA

KORJENI

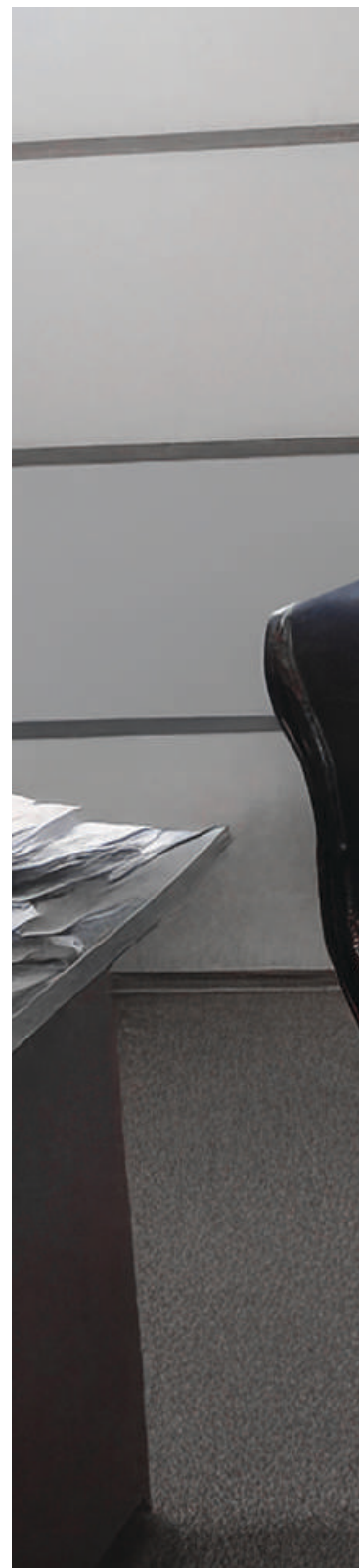
Bilježke
s autora

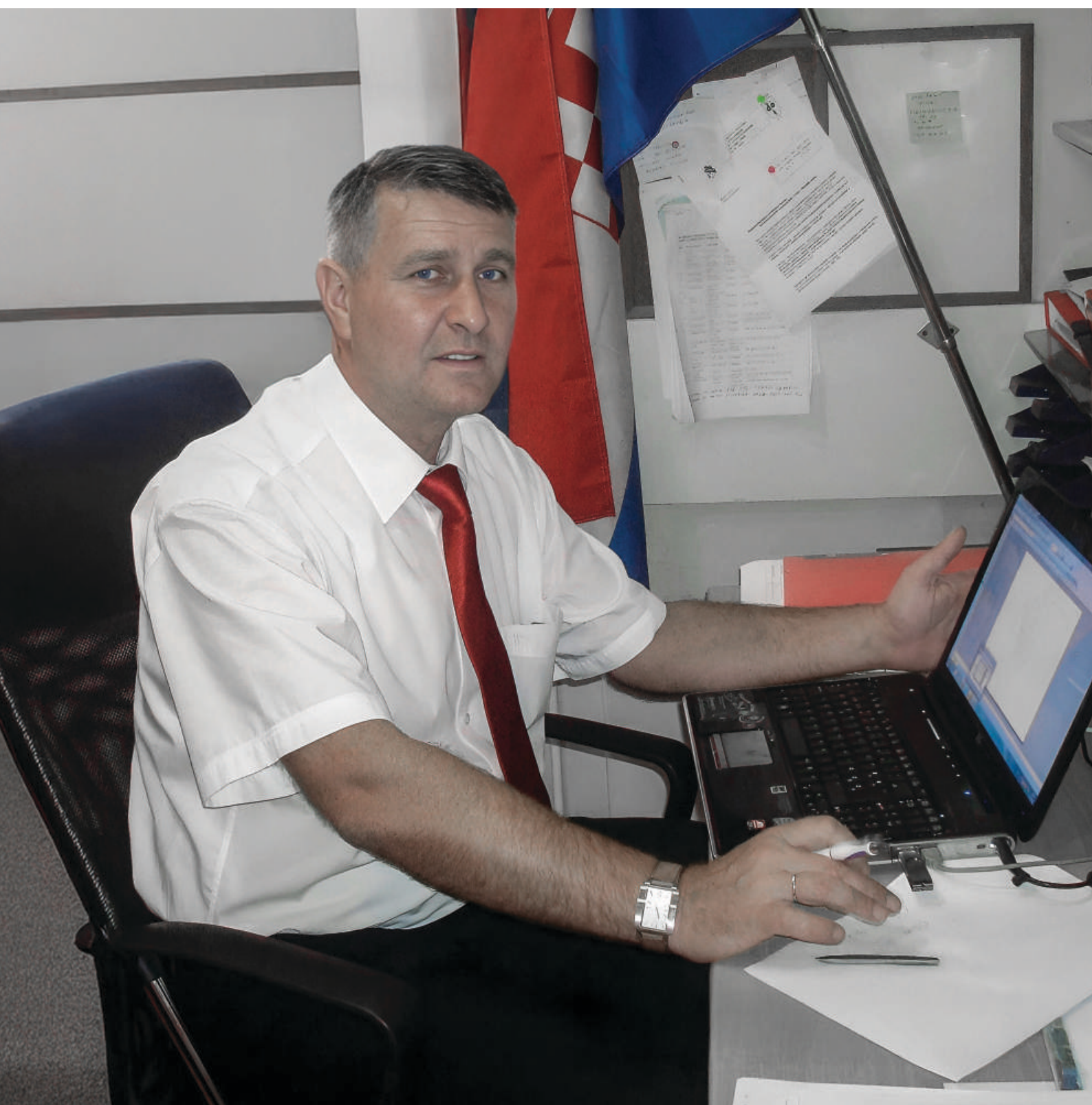
Dragan Đido rođen je 14. kolovoza 1964. godine u Novoj Biloj, u dolini Lašve, gdje je i odrastao. Po struci je pravnik, no većinu svog radnog vijeka posvetio je kulturnom i glazbenom djelovanju u lokalnoj zajednici, posebno kroz rad s mladima i razvoj kulturnih programa.

Tijekom više od trideset godina rada u kulturi sudjelovao je u brojnim inicijativama, projektima i događanjima, najčešće na području Travnika i Lašvanske doline. Poseban doprinos dao je osnivanju i vođenju Hrvatskog kulturnog centra Nova Bila te obnavljanju i vođenju Limene glazbe „Lašva“ Nova Bila.

Autor je dviju monografija: *Znali smo trajati* (2024.), o povijesti limene glazbe, te *Korijeni* (2025.), ove memoarske monografije koja sažima njegovo dugogodišnje iskustvo u kulturnom radu. Također je autor brojnih brošura, članaka i projekata koji su najčešće bili usmjereni na potrebe zajednice i kulturni razvoj regije.

Iako je tijekom života imao priliku razvijati vlastiti posao, odlučio je veći dio vremena i energije uložiti u rad s ljudima i za ljude. Jednostavno kaže: „Raditi za druge – to je radost.“

in which the first
of the 18th century

www.hkcnova.ba

KO *Gre*
RI *jedna zajednica*
JENI *u koriscima*

KORIJENI

*Gras
jedne zajednice
u korijenima*

U vrijeme kada je svijet oko nas bio zasut prašinom rata, kada je pjesma šaptala tiše od topova, u dolini Lašve rodila se ideja: da se kultura ne predaje, da identitet nije luksuz nego osnovna potreba, da domovina nije samo prostor – već srce koje kuca. Ta ideja postala je putokaz, svjetionik i snaga zajednice koja nije pristala da se zaborav useli među nas.

Ova memoarska monografija nije tek zbirka datuma i imena. KORIJENI je svjedočanstvo: svjedočanstvo o jednoj zgradi koja je postala simbol, o jednoj glazbi koja je prkosila tišini, o jednoj zajednici koja nije pristala na zaborav. Između korica sabrano je trideset godina borbe, stvaranja, snova i sutrašnjih nada Hrvatskog kulturnog centra Nova Bila – priča o svakom trenutku kada je kultura birala trajanje umjesto nestajanja.

Ovdje ne govori samo autor. Govori duh vremena. Govore zidovi koji su pamtili prve note, prve korake na sceni, prve reflektore festivalskih večeri i tihe molitve u dvorani. Ovo je priča o svakom djetetu koje je stalo pred mikrofon, o svakom učitelju, roditelju, volonteru. O svakom žulju na rukama, svakom listu nota, svakom pljesku koji je nosio nadu.

O svakome tko je pronašao put do sebe kroz ono što je HKC pružao, i o onima kojima je HKC odredio put za cijeli život – bilo da su glazbenici, glumci, profesori, vojni glazbenici, civili ili umjetnici. Svaki od njih ostavio je trag u duhu ovog Centra i u srcima svih koji su ga doživjeli.

KORIJENI je više od monografije. To je most između generacija, podsjetnik da kultura nije samo projekt – ona je poslanje. Ova knjiga vraća vjeru u smisao, u zajedništvo, u ono što nas čini ljudima, u svijet koji se, usprkos svemu, gradi iznutra i polako oblikuje kroz snove i rad.

Ako želite znati kako nastaje dom kulture usred ruševina...

Ako želite čuti kako se svira tišina rata i otpjeva budućnost...

Ako želite osjetiti miris stvaranja koji traje desetljećima – otvorite ovu knjigu.

Ovo je knjiga za one koji pamte i za one koji tek dolaze.

Jer bez korijena – nema krošnje.